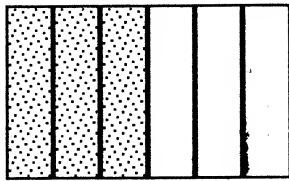
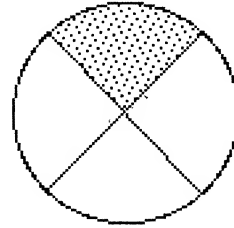

هدف: د اعشاری کسرونو ټاکنه.

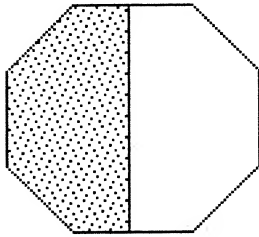
۱- په شکلونو کې رنگ شوی برخې د عام کسراو هم د اعشاری کسر په ډول ولیکي.

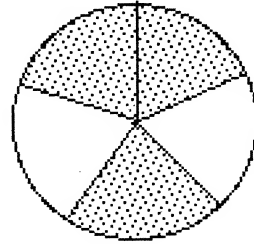
ب:

الف:

د:

ج:

۲- د عام کسرونه د اعشاری کسرونو په ډول ولیکي.

ه: $\frac{125}{1000}$

ج: $\frac{7}{100}$

الف: $\frac{5}{10}$

و: $\frac{3}{1000}$

د: $\frac{6}{100}$

ب: $\frac{4}{10}$

۳- د ترې لاندې کش شوی رقمونو، مقامي قیمتونه ولیکي.

ج: ۵ ۲ , ۱ ۴ ۷

الف: ۶ ۵ , ۲ ۳

د: ۰ , ۲ ۱ ۳

ب: ۴ , ۵ ۶ ۳

۴- < , > یا = وکاروئ او عددونه سره پرتله کړی.

ج: ۱۷,۳۵ ۱۸,۳۵

الف: ۰,۶ ۰,۶۰

د: ۴,۰۱ ۳,۰۰۵

ب: ۰,۵۵ ۰,۹

۴- د کوچنی څخه تر لوی پوری عددونه په ترتیب سره ولیکي.

الف: ۱,۱۰   ۱,۰۱   ۱,۰۱۱   ۱,۱۰۱
 ب: ۰,۰۳   ۰,۰۲۹   ۰,۰۳۱
 ج: ۶,۷۵   ۵,۶۷   ۷,۶۵   ۶,۵۷   ۷,۵۶   ۵,۷۶
 د: ۲,۴   ۱,۹   ۲,۶

۵- لاندی جدول د عددونو په تدویر پوره کړی.

عددونه	په لسمو کی تدویر	په زرمو کی تدویر
۳۶,۳۰		
۱۵,۲۰۰		
۴,۴۶۷		
۷۳,۸۴۶		
۱۶۹,۲۴۶		
۵۹۷,۸۳۵		

هدف: د اعشاري کسرونو د جمع پېژندنه.

زده کړه

د اعشاري کسرونو د جمع کولو لپاره اعشاري نقطې يوه د بلې لاندې وليکئ او اعشاري عددونه هر يوه خپل مقامی قیمت لاندې، لسم، سلم او زرم کسر په سر په ترتيب سره ځای په ځای کړئ. دې مثال ته وګورئ.

$$\begin{array}{r} 4.7 \\ + 1.5 \\ \hline 6.2 \end{array}$$

سلم	لسم	اعشاري علامه	يويزنه
4	7	,	.
5	.	,	1

د اعشاري کسرونو د جمع کولو لپاره که کوم يو په لسمو، سلمو يا زرمو مقامونو کې عددونه ونه لري، مونږ د آسانتيا لپاره په هغه خالي ځايونو کې صفرونه ايښودلی شو.

زرم	سلم	لسم	اعشاري علامه	يويزنه
	5	6	,	2
		7	,	3
5	8	2	,	7

$$\begin{array}{r} 5.62 \\ + 2.87 \\ \hline 8.49 \end{array}$$

مشق:

۱- جمع ئی کړئ.

مثال:

$$\begin{array}{r} 11 \\ 6.24 \\ + 4.86 \\ \hline 11.10 \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} 162.7 \\ + 277.372 \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} 7.59 \\ + 5.31 \\ \hline \end{array}$$

الف:
$$\begin{array}{r} 232.6 \\ + 178.5 \\ \hline \end{array}$$

۲- جمع ئی کری.

مثال: $۱۶,۴۲ + ۲۷,۰۲ = ۴۳,۴۹$

$$\begin{array}{r} ① \\ ۱۶,۴۲ \\ + ۲۷,۰۷ \\ \hline ۴۳,۴۹ \end{array}$$

الف: $۲,۰۷ + ۴,۲۵$ ب: $۶,۲۱۳ + ۲,۰۰۵ + ۸,۷۳۵$ ج: $۱۰,۳۲۴ + ۷,۰۲۳ + ۹,۸$

د: $۳,۴۶ + ۷,۲ + ۴,۳$ هـ: $۷,۰۰۸ + ۵۰۰۰ + ۴,۵$

عبارتی سوالونه

۳- صدیق داختر لپاره دخپلو پیسو ۰,۴۵ برخه دتوکړه په اخیستلو ولگوله او ۰,۵ برخه ئی د خوارو په اخیستلو مصرف کړه. نوڅو برخه پیسی به ئی مصرف کړی وی؟

۴- فرید بڼوونځی ته درسیدو لپاره ۲,۵ کیلومتر لاره وهلی ده او فهمیه دوی سره د یوځای کیدو لپاره ۱,۷۴۵ کیلومتره تللی ده. نو دواړو به په گډه سره څومره لاره وهلی وي؟

هدف: د اعشاری کسرونو د تفریق پېژندنه.

زده کړه

د اعشاری کسرونو د تفریق لپاره اعشاری نقطی یوه د بلی لاندی ولېکي، پوره او اعشاري عددونه د خپلو مقامي قیمتونو لاندی لسم، سلم، زرم په ترتیب سره سر په سر ولیکي.

$$\begin{array}{r} 1.6 \\ - 0.2 \\ \hline 1.4 \end{array}$$

لسم	زرم	اعشاری علامه	یوویزونه	لسیزونه
	۶	,	۱	
	۲	,		

د اعشاری عددونو د تفریق کولو لپاره که چیری لسم، سلم، زرم بمقامونه اعداد ونه لری، مونږ په خالی ځایونو کې صفرونه کیښودلی شو. چې په دی ترتیب سره د تفریق عمل آسان کړو.

دی مثال ته وگوری:

زرم	سلم	لسم	اعشاری نقطه	یوویزونه	لسیزونه	سلیزونه
	۳	۸	,	۷		
۱		۹	,	۴		

$$\begin{array}{r} (1) (2) (18) (6) \\ 2.83 \\ - 1.49 \\ \hline 1.34 \end{array}$$

مشق:

۱- تفریق ئی کړی.

مثال:

$$\begin{array}{r} 7 \\ 5.68 \\ - 3.252 \\ \hline 2.428 \end{array}$$

ج: $\begin{array}{r} 12.16 \\ - 6.49 \\ \hline \end{array}$

ب: $\begin{array}{r} 34.57 \\ - 23.84 \\ \hline \end{array}$

الف: $\begin{array}{r} 9.755 \\ - 6.439 \\ \hline \end{array}$

۲- تفریق ئی کری.

مثال: $۱۸,۰۴۴ - ۳,۴۱ = ۱۴,۶۳۴$

$$\begin{array}{r} ۱۸,۰۴۴ \\ - ۳,۴۱۰ \\ \hline ۱۴,۶۳۴ \end{array}$$

ج: $۱۵,۸۷ - ۱۰,۹۸۲$

ب: $۱۲,۵ - ۱۰,۴۴$

الف: $۴۸,۲ - ۳۴,۲۰$

ه: $۴۸,۲ - ۳۵,۷۵$

د: $۷,۷۵۵ - ۳۸,۰۵$

عبارتی سوالونه

۳- اکبر ۱,۸۵ متره لوړ دی او د هغې خور ۱,۶۳ متر لوړه ده. نواکبر به خپلی خور څخه څومره لوړ وی؟

۴- یو بوتل یو لیتر اوبه لري. یوه پیاله ۱۹۰,۰ لیتره اوبه اخلي. بوتل د پیالې څخه څومره زیاتې اوبه اخلي؟

۵- یو دوکاندار ۲۵,۵ کیلوگرامه بوره اخیستی ده. وروسته ئی ۱۲,۵ کیلوگرامه بوره خرڅه کړه. نو څومره بوره به ورسره

پاتې وی؟

هدف: د اعشاري کسرونو جمع او تفریق ته بیا کتنه.

زده کړه

$= 0,15 + 25,62$ $\begin{array}{r} 00,62 \\ + 0,15 \\ \hline 25,77 \end{array}$	$= 2,75 + 5,36$ $\begin{array}{r} 1 \\ 0,36 \\ + 2,75 \\ \hline 3,11 \end{array}$
$= 0,5 - 0,8$ $\begin{array}{r} 0,8 \\ - 0,5 \\ \hline 0,3 \end{array}$	$= 353,25 - 634,755$ $\begin{array}{r} 634,755 \\ - 353,25 \\ \hline 281,505 \end{array}$

مشق:

۱- جمع او یا تفریق یې کړی.

الف: $1,4 + 0,9$

د: $1,6 - 2,301$

ب: $6,4 + 5,29$

ه: $7,008 + 5,06 - 23,2$

ج: $48,5 + 27,3$

و: $2,68 - 41,07$

عبارتي سوالونه

۲- د سرور په کڅوړه کې $0,25$ کیلوگرامه بوره، $2,5$ کیلوگرامه اوږه، $0,050$ کیلوگرامه مالګه او یو کتاب چې $0,579$ کیلوگرامه دروند دی، شته دي. نو د ټولې سودا وزن به ئې څومره وي؟

۳- حمید $48,55$ متره ټوکر لري او $25,5$ متره ئې نور هم واخیست. نو ټول به دی څومره ټوکر ولری؟

۴- په گدام کې $523,5$ کیلوگرامه غنم وو. $125,25$ کیلوگرامه ئې بهر تری وائیسټل. څو کیلوگرامه غنم به پاتې وي؟

هدف: د/عشاری کسرونود جمع او تفریق ټاکنه

حلثی کړی.

۱- جمع یا تفریق یې کړی.

الف: $۴۸.۵ + ۲۷.۳$

د: $۲۱.۴ - ۱۸.۰$

ب: $۵۸.۱۲۸ + ۸.۰۵۷$

ه: $۱۷۹.۴ - ۵۹.۶$

ج: $۱۱.۰۲ - ۵۹.۶۴$

و: $۵۹.۱۲۹ - ۶۸.۰۰۷$

۲- جمع یا تفریق یې کړی.

الف:
$$\begin{array}{r} ۴.۱۴۹ \\ + ۲.۱۳۷۸ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۳۲۴.۵ \\ + ۴۶۸.۹ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۸.۰۵۷ \\ + ۵۹.۱۲۸ \\ \hline \end{array}$$

د:
$$\begin{array}{r} ۱۷.۸ \\ - ۹.۷ \\ \hline \end{array}$$

ه:
$$\begin{array}{r} ۶۷.۳ \\ - ۴۳.۶ \\ \hline \end{array}$$

و:
$$\begin{array}{r} ۱۷۹.۴ \\ - ۵۹.۶ \\ \hline \end{array}$$

عبارتی سوالونه

۳- فرید ۴۷, ۱۲۵ کیلوگرامه منډی او ۳۹, ۵ کیلوگرامه ناک اخیستی وو. ټوله به ئی خومره میوه اخیستی وی؟

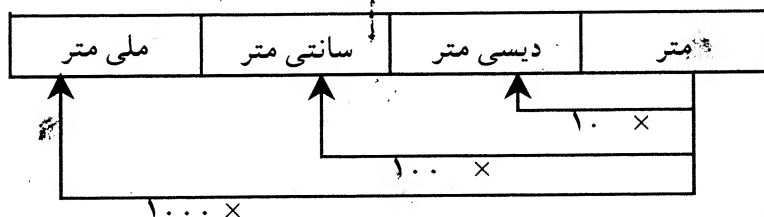
۴- د شریف میز ۱, ۹۸ متره اوږد دی، خود رحیم میز ۱, ۶۷ متره اوږدوالی لري. دواړو میزونود اوږدوالی توپیر به خومره وی؟

هدف: په وړو واحدونو (ملی متر، سانتی متر، دیسی متر) باندې د متر اړونۍ ته بیا کتنه.

زده کړه

دېسی متر (dcm)، سانتی متر (cm)، ملی متر (mm) د متر برخې دي.

د اندازه گیری په وړو واحدونو باندې د لویو واحدونو د اړونۍ لپاره لکه څرنگه چې لاندې په دیاگرام کې ښودل شويدي هغه په ۱۰، ۱۰۰، او ۱۰۰۰ ضربوو.

۱ متر = ۱۰ دیسی متر

۱ متر = ۱۰۰ سانتی متر

۱ متر = ۱۰۰۰ ملی متر

په یاد ولری:

کله چې موږ یو عدد په ۱۰ ضربوو، نو د هغې عدد ښي خواته یو صفر زیاتوو.

کله چې موږ یو عدد په ۱۰۰ ضربوو نو د هغې خواته دوه صفرنه زیاتوو.

کله چې یو عدد په ۱۰۰۰ ضربوو نو د هغې عدد ښي خواته درې صفرونه زیاتوو.

د مثال په توګه:

$$۲ \text{ متر} = ۱۰ \times ۲ = ۲۰ \text{ دیسی متر}$$

$$۲ \text{ متر} = ۱۰۰ \times ۲ = ۲۰۰ \text{ سانتی متر}$$

$$۱ \text{ متر} = ۱۰۰۰ \times ۲ = ۲۰۰۰ \text{ ملی متر}$$

مشق:

۱- مثال: ۵ متر په دیسی متر واړوئ.

$$۱ \text{ متر} = ۱۰ \text{ دیسی متر}$$

$$۵ \text{ متر} = ۱۰ \times ۵ = ۵۰ \text{ دیسی متر}$$

※: ۷ متره په لاندې واحدونو واړوئ.

الف. دیسی متر   ب. سانتی متر   ج. ملی متر

※※: ۵، ۳ متره په لاندې واحدونو واړوئ.

الف. دیسی متر   ب. سانتی متر   ج. ملی متر

※※※: ۷۵، ۷ متره په لاندې واحدونو واړوئ.

الف. دیسی متر   ب. سانتی متر   ج. ملی متر

۲- مثال تعقیب کیری اولاندی جدول پوره کیری.

متر	دیسی متر	سانتی متر	ملی متر
۶,۲۵	۶۲,۵	۶۲۵	۶۲۵۰
۴,۵			
۸,۲			
۱۲			
۱۴			

عبارتی سوالونه

۳- د دوو چوکیو ترمنځ ۶ متره فاصله ده. دا به څو ملی متره فاصله وی؟

۴- د یو ټولگی اوږدوالی ۹ متره او پلنوالی ئی ۵ متره دی. دا اوږدوالی او پلنوالی به په سانتی متر څو وی؟

۵- د مسعود لوړوالی ۱,۵۰ متره دی. دده لوړوالی به دیسی متر څو وی؟

۳- په دی لاندی کې د (۶) مقامی قیمت ولیکۍ.

مثال: ۲۴۸, ۷۰۰, ۶۰۰, ۶۰۰, ۶۰۰, ۶۰۰

الف: ۸, ۲۰۰, ۶۱۵

ب: ۹, ۸۷۶, ۶۵۲

ج: ۶۵۳۴, ۲۰۱

۴- دا عددونه په پراخه (مشرحه) توگه ولیکۍ.

مثال:

$$3 + 0 + 5 + 1 + \dots + 9 + \dots + 6 + \dots + 8 + \dots = 8, 691, 053$$

الف: ۵, ۷۵۲, ۱۱۹

ب: ۹, ۲۰۳, ۹۰۴

ج: ۴, ۱۷۲, ۰۹۰

۵- دا عددونه په صعودي (زیاتیدونکی) توگه ولیکۍ.

۵, ۰۱۶, ۹۵۰

۵, ۲۴۰, ۸۰۲

۲, ۵۰۹, ۳۸۳

۵, ۰۲۳, ۹۸۴

۶- دا عددونه په عبارت ولیکۍ.

الف: ۵, ۴۳۱, ۲۰۰

ب: ۶, ۱۲۰, ۷۱۷

ج: ۹, ۶۰۵, ۳۱۲

۷- عددونه سره پرتله کړۍ او <, > یا = وکاروۍ.

۵, ۲۷۸, ۹۰۱

الف: ۵, ۳۲۶, ۹۰۱

۵, ۲۱۸, ۹۶۰

ب: ۴, ۲۱۰, ۵۱۴

۹, ۸۷۰, ۵۰۴

ج: ۹, ۸۷۰, ۵۴۰

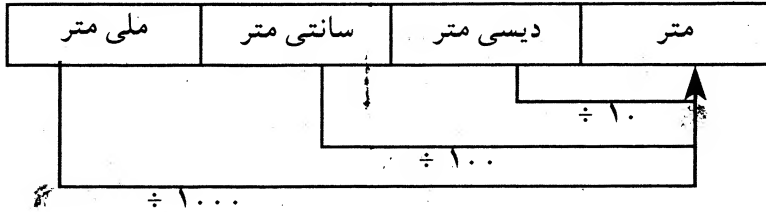
۷, ۲۴۲, ۲۱۰

د: ۷, ۲۴۲, ۱۰۲

هدف: په لویو واحدونو باندې د وړو کو واحدونو (ملی متر، سانتی متر، دیسی متر) بدلون ته کتنه.

زده کړه

که د اندازه گیری وړوکی واحدونه په لویو واحدونو بدلولو، نو هغه په ۱۰، ۱۰۰، یا ۱۰۰۰ تقسیموو.

$$۱ \text{ دیسی متر} = \frac{۱}{۱۰} \text{ متر}$$

$$۱ \text{ سانتی متر} = \frac{۱}{۱۰۰} \text{ متر}$$

$$۱ \text{ ملی متر} = \frac{۱}{۱۰۰۰} \text{ متر}$$

یادونه:

که موږ په ۱۰ تقسیمول غواړو نو یو رقم له ښي خوا څخه چپ خواته خوځوو. $۱ = \frac{۱}{۱۰}$

که په ۱۰۰ تقسیمول غواړو نو دوه رقمه د ښي خوا څخه چپ خواته خوځوو. $۱ = \frac{۱}{۱۰۰}$

که په ۱۰۰۰ تقسیمول غواړو نو درې رقمه له ښي خوا څخه چپ خواته خوځوو. $۱ = \frac{۱}{۱۰۰۰}$

د مثال په توګه: $۷۰ \text{ دیسی متره په متر واړوی} \leftarrow ۷۰ \div ۱۰ = ۷ \text{ متر}$

$۷۰۰ \text{ سانتی متره په متر واړوی} \leftarrow ۷۰۰ \div ۱۰۰ = ۷ \text{ متر}$

$۷۰۰۰ \text{ ملی متره په متر واړوی} \leftarrow ۷۰۰۰ \div ۱۰۰۰ = ۷ \text{ متر}$

مشق:

۱- پرته ئې کړئ او هم اندازه واحدونه سره مربوط کړئ.

الف: ۱۰۰ سانتی متر	۷،۵ متر
ب: ۲۴۰ ملی متر	۱ متر
ج: ۷۵۰ سانتی متر	۰،۲۴ متر
د: ۷۵ دیسی متر	۰،۰۸ متر
ه: ۸ متر	۰،۰۰۸ متر
و: ۸۰ ملی متر	۲۴ متر
ز: ۲۴۰ دیسی متر	۱۰ متر
ح: ۱۰۰۰۰ ملی متر	۷۵۰ متر

عبارتی سوالونه

- ۲- یو برج ۲۴۶ دیسی متره لوړ دی. دهغې جگوالی په متر خودی؟
- ۳- یوه قالینه ۶۵۰ سانتی متره اوږده ده. دهغې اوږدوالی به څومره وی؟
- ۴- د احمد د کور او جومات ترمنځ فاصله ۹۰۰۰ ملی متره دی. نو دا فاصله په متر پیدا کړئ.

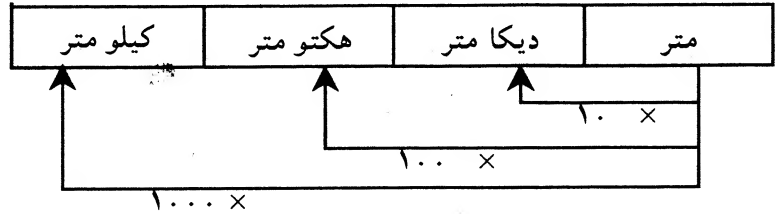

هدف: د کیلومتر کوچنی واحدونو ته بیا کتنه.

زده کړه

د کامتر (dkm)، هکتامتر (hm) او کیلومتر (km) د متر شو څلیر دی. که چیری لوی واحدونه په کوچنیو واحدونو اړوونو هغه به په ۱۰، ۱۰۰، یا ۱۰۰۰ ضربوولکه چې په لاندی دیا گرام کې ښودل شوی دی.

یو دیکامتر = ۱۰ متر
یو هکتومتر = ۱۰۰ متر
یو کیلومتر = ۱۰۰۰ متر

مشق:

۱- د کیلومتر اندازه په کوچنیو واحدونو واړوی.

کیلومتر	دیکا متر	هکتو متر	متر
۶ کیلومتر	۶۰	۶۰۰	۶۰۰
۷ کیلومتر			
۸ کیلومتر			
۹ کیلومتر			
۰,۵ کیلومتر			
۱,۵ کیلومتر			

۲- وئېړوی.

د: ۶,۵ کیلومتر په دیکا متر
ه: ۱۱,۵ دیکا په متر
و: ۲۱۸ دیکا متر په متر

الف: ۳ کیلو متر په هکتو متر
ب: ۱۲ کیلومتر په دیکا متر
ج: ۴۶ دیکا متر په متر

عبارتی سوالونه

۳- د عثمان د کور او ښوونځی ترمنځ فاصله ۱۸ کیلومتره دی. دا فاصله به په متر څووی؟

۴- دیو باغ چاپیریال (محیط) ۲۵ هیکتامتره دی. نو ددی باغ چاپیریال به څو دکامترووی؟

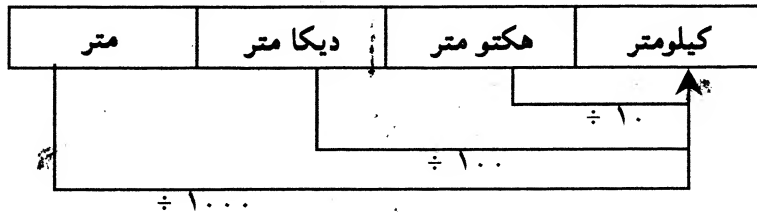
۵- دیوې کروندی اوږدوالی ۹,۵ متره دی. نو په متر به دهغې اوږدوالی څووی؟

هدف: په متر باندې د کیلومتر اړونې ته بیا کتنه.

زده کړه

یادونه:

که د اندازه گیری کوچنی واحدونه په لویو واحدونو اړوو نو هغه په ۱۰، ۱۰۰، او ۱۰۰۰ تقسیم کوو. لکه چې په لاندې دیاگرام کې ښودل شوی دی.

$$۱ \text{ متر} = \frac{۱}{۱۰۰۰} \text{ دیکا متر}$$

$$۱ \text{ دیکا متر} = \frac{۱}{۱۰} \text{ هکتومتر}$$

$$۱ \text{ هکتومتر} = \frac{۱}{۱۰} \text{ کیلومتر}$$

$$۱ \text{ متر} = \frac{۱}{۱۰۰۰} \text{ کیلومتر}$$

$$۱ \text{ دیکا متر} = \frac{۱}{۱۰۰} \text{ کیلومتر}$$

$$۱ \text{ هکتومتر} = \frac{۱}{۱۰} \text{ کیلومتر}$$

مشق:

۱- مترونه په لویو واحدونو اړوئ.

کیلومتر	دیکا متر	هکتومتر	متر
۰,۹	۹	۹۰	۹۰۰
			۱۲۰۰
			۲۴۵,۸
			۱۵,۴
			۱,۶

۲- وئې پروئ.

د: ۳۱۰ دیکا متر په هکتا متر

ه: ۷۰۰۰ متر په کیلومتر

و: ۲۱۸ دیکا متر په متر

الف: ۳,۴ هکتا متر په کیلومتر =

ب: ۴۰ دیکا متر په هکتا متر =

ج: $۵ \frac{۱}{۲}$ متر را په کیلومتر =

عبارتی سوالونه

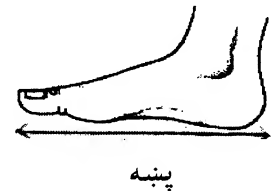
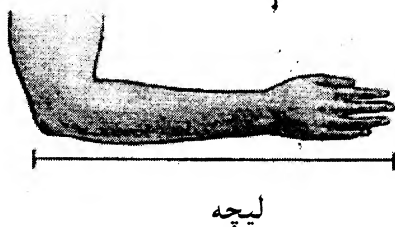
۳- یو لوبغاړی د تینبتي په یوه سیالی کې ۵۰۰۰ متر تینبتيډلی دی. نو دی به څو کیلومتر تینبتيډلی وی؟

۴- دیو دریاب اوږدوالی ۲۶۰ هیکتامتر دی. دهغې اوږدوالی په کیلومتر معلوم کړی.

هدف: د اندازه گیری غیر معیاری واحدونه بیا کتنه.

زده کړه

اتکل کول یو قیاس دی. کله چې موږ کوم شی اندازه کوو نو اکثراً اتکل کوو. اتکل کول د یو دقیق رقم نه وي خو دقیق رقم ته نږدی وي. تاسو د اتکل کولو لپاره د خپل بدن ځینې غړي کارولی شئ.

آیا تاسو نور هم دا ډول واحدونه فکر کولی شئ؟

مشق:

۱- اتکل وکړئ او بیا ئې په ملي متر، سانتي متر یا متر اندازه کړئ.

الف: لیچه	اتکل	_____
ب: لویشټ	اتکل	_____
ج: بټه گوته	اتکل	_____
د: لوی ګام	اتکل	_____
ه: وازه	اتکل	_____
و: پښه	اتکل	_____
	اندازه	_____
	اندازه	_____
	اندازه	_____
	اندازه	_____
	اندازه	_____

۲- اوس تاسو د خپل بدن د ځینو برخو اوږدوالی پیژنئ. هغه وکاروئ چې د ځینو اندازه گیریو اتکل پری وکړئ. په یاد ولری چې واحدونه ولیکئ.

مثال: د ټوټې دروازی پلنوالی $2\frac{1}{4}$ لېچې دی.

$$د حسین د لېچې اندازه ۴۰ سانتي متره دی. نو د دروازی پلنوالی = $40 \times 2\frac{1}{4}$$$

$$= 100 \text{ سانتي متره}$$

خپل اتکل مو د یو ملګری سره شریک کړئ.

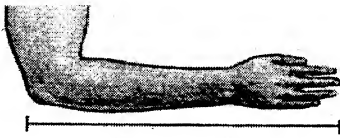
هدف: داوردوالی واحدنوته بیا کتنه.

زده کړه

$1 \text{ ديسي متر} = \frac{1}{10} \text{ متر}$ $1 \text{ سانتي متر} = \frac{1}{100} \text{ متر}$ $1 \text{ ملي متر} = \frac{1}{1000} \text{ متر}$	$1 \text{ متر} = 10 \text{ ديسي متر}$ $1 \text{ متر} = 100 \text{ سانتي متر}$ $1 \text{ متر} = 1000 \text{ ملي متر}$
$1 \text{ متر} = \frac{1}{1000} \text{ كيلومتر}$ $1 \text{ ديكا متر} = \frac{1}{100} \text{ كيلومتر}$ $1 \text{ هكتو متر} = \frac{1}{10} \text{ كيلومتر}$	$1 \text{ ديكا متر} = 10 \text{ متر}$ $1 \text{ هكتو متر} = 100 \text{ متر}$ $1 \text{ كيلومتر} = 1000 \text{ متر}$

مشق:

۱- اندازه يې کړی.

ليچه

الف: ليچه نږدې _____ سانتي متر.

لوښت

ب: لوښت _____ ملي متر.

وازه

ج: وازه _____ ديسي متر.

۲- مثال ته وگوري او لاندې جدول پوره کړی.

متر	ديسي متر	سانتي متر	ملي متر
۱, ۶۵	۱۶, ۵	۱۶۵	۱۶۵۰
۹			
۰, ۱۱۳			
۱۲, ۲۵			
۱۵			

۳- دامیچی (اندازی) په مترونو وایوئ.

الف: ۲۳ دیسی متر

ب: ۲۴۰ سانتي متر

ج: ۴۰۰۰۰ ملی متر

د: ۴۵ دیسی متر

ه: ۶۱ سانتي متر

و: ۲۹۰۰۰ ملی متر

۴- دامیچی (اندازی) په کیلومترونو وایوئ.

الف: ۲۵۰۰ متر

ب: ۴۳۷ متر

ج: ۴۵ متر

د: ۱۰ سانتي متر

۵- وئی پروی.

الف: ۵۵۰ متر را به دیکا متر

ب: ۲۵۰ متر را به هکتو متر

ج: ۷۵۰۰۰ متر را به کیلومتر

د: ۲۸۰ متر را به هکتو متر

هدف: د اوردوالی اندازه گیریو ترمنځ د اړیکو ټاکنه.

حل کړی.

۱- د اندازه وړوئ او جدول پوره کړی.

متر	دیسې متر	سانتي متر	ملی متر
۱۵۰			
		۳۲۰۰	
		۶۰	
			۸۰
	۷۰		
		۳۲۵	
۵۰			
		۵	

۲- اندازه وړوئ او جدول پوره کړی.

متر	دیکا متر	هکتو متر	کیلو متر
۱۰۰			
			۶۵
	۲۵		
		۱۶,۵	
۲۵۵۰			

۳- د اندازه گیری واحدونه وړوئ.

الف: ۲۱۷ سانتي متر = _____ متر

ب: ۶۲۵ متر = _____ ملی متر

ج: ۸۰ دیسې متر = _____ سانتي متر

۴- د اندازه گیری واحدونه وړوئ.

الف: ۷۷۰ دیکا متر = _____ متر

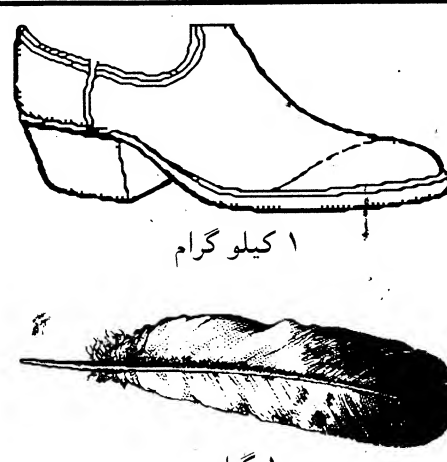
ب: ۳۵۰ متر = _____ هکتو متر

ج: ۸۵۰۰ کیلو متر = _____ متر

- ۵- د یو ټولګی اوږدوالی ۸,۵ متره دی. ددی ټولګی اوږدوالی به په سانتی متر څو وي؟
- ۶- د یو کور د دروازې جګوالی ۲۰۰۰ ملي متره دی. ددی دروازې جګوالی به په متر څو وي؟
- ۷- د خالد خط کش ۳۰ سانتی متره دی. ددی خط کش اوږدوالی به په دېکا متره څو وي؟
- ۸- د کابل اولوګر ترمنځ ۶۲۰ کیلومتره فاصله ده. دا فاصله په متر معلومه کړی.
- ۹- د احمد د کور او ښوونځی ترمنځ فاصله ۲۸۰ متره دي. دا فاصله په دېسی متر وپړوی.
- ۱۰- احمد هره ورځ ښوونځی ته ۶۵۰۰ مره په پښو ځي. دی هره ورځ څو هکتا متره تګ کوي.

هدف: کیلوګرام او ګرام ته بیا کتنه.

زده کړه

۱ کیلو ګرام

۱ ګرام

۱۰۰۰ ګرامه = ۱ کیلو ګرام

یو ګرام د یو کیلوګرام زرمه ده.

که چیرې یو کیلوګرام په ګرامونه اړوو، نو په ۱۰۰۰ نۍ ضربوو.

۴ کیلو ګرامه = ۱۰۰۰ × ۴ = ۴۰۰۰ ګرام

که ګرامونه په کیلوګرام اړوو نو په ۱۰۰۰ نۍ تقسیم کوو.

۴۵۰ ګرامه = ۴۵۰ ÷ ۱۰۰۰ = ۰,۴۵ کیلو ګرامه

مشق:

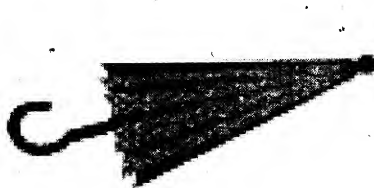
۱- د اندازې په ګرامونو واړوئ.

الف: ۲ کیلو ګرام	ب: ۱,۷۵ کیلو ګرام	ج: ۱۰ کیلو ګرام
د: ۵,۵۶ کیلو ګرام	ه: ۰,۷۵ کیلو ګرام	و: ۰,۵۰ کیلو ګرام

۲- دا اندازې په کیلوګرامونو واړوئ.

الف: ۳۰۰۰ ګرام	ب: ۱۹۵۰ ګرام	ج: ۲۰۰ ګرام
د: ۸۵۰ ګرام	ه: ۵۰۰ ګرام	و: ۲۰۷۰ ګرام

۳-

۵۰۰ ګرامه

۵ کیلو ګرامه

۵۰ ګرامه

الف: د څو چتریو دروندوالی د یو لاسي بکس د وزن سره برابر دی؟

ب: د څو مینو دروندوالی د یو چتری د دروندوالی سره برابر دی؟

ت: د څو مینو دروندوالی د یو لاسي بکس د دروندوالی سره برابر دی؟

۴- د کوم شیان دروندوالی د لاندی شیانو دروندوالی سره برابر دی؟

مینه لاسي بکس چتری

هدف: لیتر او ملي لیتر ته بیا کتنه

زده کړه

موږ اوبلن شیان (مایعات) په لیتر اندازه کوو. د لیتر کوچني واحدونه هم شته، چې هغې ته موږ ملي لیتر وایو. او په ml ئې لیکو.

$\frac{1}{4}$ لیتره = ۲۵۰ ملي لیتره

$\frac{1}{2}$ لیتر = ۵۰۰ ملي لیتره

۱ لیتر

۱ لیتر = ۱۰۰۰ ملي لیتره

۱ ملي ملتر = $\frac{1}{1000}$ لیتر

۱ ملي لیتر = ۰.۰۰۱ لیتر

که ملي لیترونه په لیترونو اړوو نو په ۱۰۰۰ ئې تقسیم کوو.

۵۶۰ ملي لیتر = ۰.۵۶ لیتر

که لیترونه په ملي لیترونو اړول غواړو نو په ۱۰۰۰ ئې ضروو.

۲.۵ لیتر = ۲۵۰۰ ملي لیتر

مشق:

۱- رسمونو ته وگورئ او سوالونو ته ځوابونه ووائئ.

یو سطل (۳۰ لیتر)

یو بوتل (۱ لیتر)

یوه پیاله (۲۵۰ ملي لیتره)

یوه کاچوغه (۲۵ ملي لیتره)

الف: څو بوتلونه به دا سطل ډک کړی؟

ب: څو کاچوغې به دغه پیاله ډکه کړی؟

ج: څو کاچوغې به دغه بوتل ډکه کړی؟

د: څو پیالې به دا سطل ډک کړی؟

هدف: تر ۱۰۰۰۰۰۰۰ (لسو میلیونو) پوری د مقامی قیمت تشخیصونه.

زده کړه

د یوويزونو دوره (طبقه)			د زريزونو دوره (طبقه)			د مليونيزو دوره (طبقه)		
يوويزونه	لسيزونه	سليزونه	زريزونه	لس زريزونه	سل زريزونه	مليونيزونه	لس مليونيزونه	سل مليونيزونه
۴	۰	۲	۶	۴	۷	۳	۵	

۵۳,۷۴۶,۲۰۴

۵۳,۷۴۶,۲۰۴

دری پنځوس ميلیونه، اوه سوه او شپږ څلوېښت زره، دوه سوه او څلور

مشق:

۱- لاندی عددونه په عبارت ولیکئ.

مثال: ۸۵,۹۵۱,۰۲۰ پنځه اتیا میلیونه نه سوه یو پنځوس زره او شل.

الف: ۴,۵۳۲,۰۰۰ ب: ۲۳,۲۵۰,۲۴۳ ج: ۷۵,۱۰۵,۲۳۲

۲- عددونه ئی ولیکئ.

مثال: ۶۲,۰۰۱,۹۰۵ دوه شپيته میلیونه، یو زراونه سوه پنځه.

الف: دروېشت میلیونه او پنځه سوه زره.

ب: اوه شپيته میلیونه، دوه سوه زره او دری نوي.

ج: لس میلیونه، څلور سوه پنځوس زره او شپږ سوه نوي.

۳- دا حاطه شوی رقم قیمت ولیکئ.

الف: ۶۵, ۶۳۱, ۶۹, ۷۰, ۷۳۵, ۶۲۱ ج: ۷۰, ۷۳۵, ۶۲۱

ب: ۶۵, ۳۷۴, ۶۵۹ د: ۹۹, ۸۵۹, ۸۷۶

۴- پرته ئی کړی او ترمینځ ئی <, > یا = ولیکئ.

الف: ۶۸,۹۰۵,۶۴۳ □ ۸۶,۹۵۰,۶۴۲ ج: ۹۰,۲۶۱,۷۰۹ □ ۹۰,۲۶۱,۹۰۷

ب: ۴۳,۳۲۱,۴۳۵ □ ۴۳,۲۳۱۱,۴۵۳ د: ۲۰,۶۹۰,۷۶۵ □ ۲۰,۶۹۰,۷۶۵

۲- لاندې ملی لیټرونه په لیټرونو واړوئ.

الف: ۱۰۰ ملی لیټر	ج: ۴۶۵ ملی لیټر	ه: ۷۵۰ ملی لیټر
ب: ۱۰ ملی لیټر	د: ۱۵۰۰ ملی لیټر	و: ۵۰۰۰ ملی لیټر

۳- لاندې لیټرونه په ملی لیټرونو واړوئ.

الف: ۲ لیټر	ج: ۱۰ لیټر	ه: ۶,۷۵ لیټر
ب: ۲,۷۵ لیټر	د: ۱,۲۵ لیټر	و: ۵۰ لیټر

هدف: د کیلو لیتر، دیسی لیتر او سانتی لیتر پیژندنه.

زده کړه

موږ په معموله توګه داوېلنو شیانو د اندازه کولو لپاره ملي لیتر او لیتر کاروو. یا دا چې لرونکي لوبښي څومره اخلي.

دا هرکاره ۲,۵ لیتره اخلي.

په دی بوتل کې ۵۰۰ ملي لیتره مایع دی.

دلته ځینی نوری لږ شاته عمومي اندازې د اوېلنو شیانو او ظرفیت لپاره شته.

۱ کیلو لیتره = یو زر لیتره

دا پیاله ۲ دیسی لیتره ځایوی.

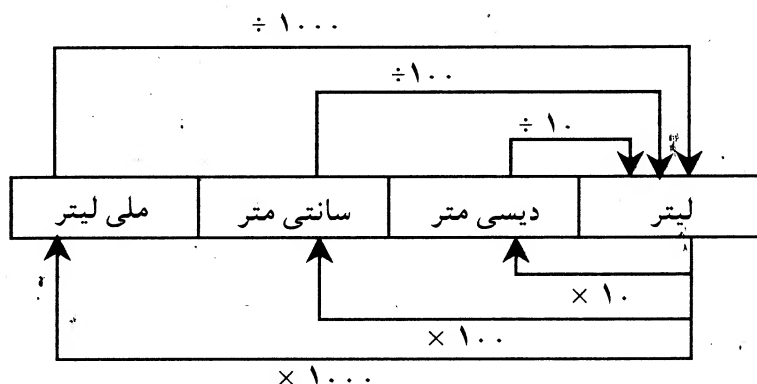
یو دیسی لیتر (dcl) = ۰,۱ لیتره.

دا داوېو ټانک ۱۰۰۰ لیتره ځایوی.

یو سانتی لیتر (cl) = ۰,۰۱ لیتر.

دا کاچوغه ۱۰ سانتی لیتره اخلي.

ددی لپاره چې موږ د لیتر واحدونه په یو بل واړوو نو هغه په ۱۰، ۱۰۰ یا ۱۰۰۰ ضرب یا تقسیم کوو.

مشق:

۱- ورته اندازې ئې پیدا کړی.

الف: ۳ دیسی لیتر = _____ لیتر

ه: ۴ سانتی لیتر = _____ لیتر

ب: ۳ دیسی لیتر = _____ ملي لیتر

و: ۴ سانتی لیتر = _____ ملي لیتر

ج: ۶۵ دیسی لیتر = _____ لیتر

ز: ۴۰۰ سانتی لیتر = _____ لیتر

د: ۶۵ دیسی لیتر = _____ ملي لیتر

ح: ۴۰۰ سانتی لیتر = _____ ملي لیتر

۲- ورته اندازې ئې پیدا کړی.

الف: ۳۶۰ ملي لیتر = _____ سانتی لیتر

د: ۵۰ ملي لیتر = _____ دیسی لیتر

ب: ۵۰۰ دیسی لیتر = _____ لیتر

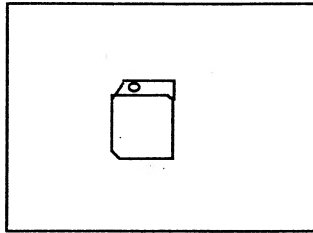
ه: ۷ سانتی لیتر = _____ ملي لیتر

ج: ۶ لیتر = _____ کیلو لیتر

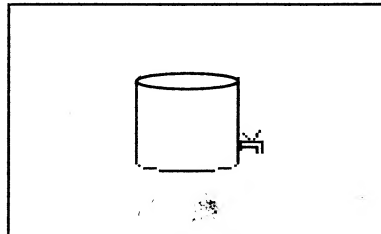
و: ۸۰ سانتی لیتر = _____ ملي لیتر

هدف: د اندازه گیری د ظرفیت د پیژندنې لپاره د کیلولیتر، هیکتالیتر او دکالیتر کارونه.

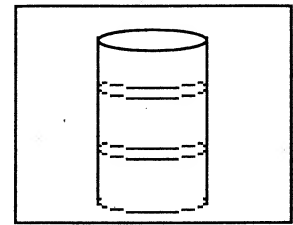
زده کړه

دا لوبښی تر ۱۰ لیټرو پورې
اخلی.

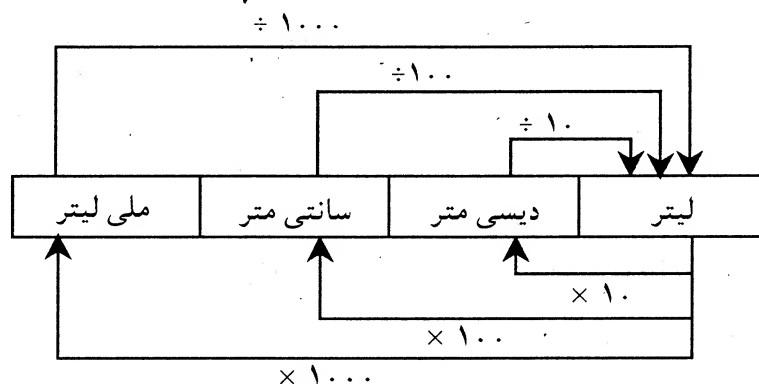

دا د اوبو ټانک تر ۵۰ لیټرو پورې
ځایوی.

دا بیلر تر ۱۰۰ لیټرو پورې
ځایوی.

دلته لوی واحدونه هم شته. لاندې جدول ته وګورئ.

دا لوی اندازه د لیتر او ملي لیتر په شان عمومي (دېر عام) نه دی، مګر پوهېدنه ئې ښه ده.

د ظرفیت واحدونه هم لکه د اوږدوالی د واحدونو په شان یو په بل اړول کیږي. په یاد راوړئ چې ۱۰۰۰ متره یو کیلومتر او ۱۰۰۰ لیتره یو کیلولیتر کیږي.

مشق:

۱- ورته اندازی ئې پیدا کړئ.

- الف: ۱ کیلو لیتر = _____ لیتر   د: ۵۰۰ لیتر = _____ کیلو لیتر .
ب: ۴۲۰۰ دیکا لیتر = _____ کیلولیتر   ه: ۱۱۰ کیلو لیتر = _____ دیکا لیتر
ج: ۲, ۵ هکتو لیتر = _____ کیلو لیتر   و: ۰, ۵ دیکا لیتر = _____ لیتر

عبارتی سوالونه

۲- په یو سطل کې ۲۵ لیتره اوبه دی. دا اوبه په کیلولیتر پیدا کړئ؟

۳- یو موټر په خپله ټانکی کې ۱۴۰ لیتره ډیزل لري. دا اندازه ډیزل په هیکتالیتر معلوم کړئ.

۴- د یو تشناب د اوبو په ټانکی کې ۹۵, ۵ لیتره اوبه دی. دا اندازه اوبه په ملي لیتر پیدا کړئ؟

هدف: د دروندوالي او ظرفیت واحدونو ته بیا کتنه.

زده کړه

مور د دروندوالي په کیلوګرام او ګرام اندازه کوو.

۱ کیلوګرام = ۱۰۰۰ ګرام

مور د اوبلنو شیانو او د لوبڼو ظرفیت په ملی متر او لیتر اندازه کوو. ځینی وخت کې دیسی لیتر، سانتي لیتر او کیلو لیتر هم کاروو.

۱ لیتر = ۱۰۰۰ ملی لیتر
۱ کیلو لیتر = ۱۰۰۰ لیتر

۱ دیسی لیتر = ۱۰۰ ملی لیتر
۱ دیسی لیتر = ۰.۰۱ لیتر = ۱۰ ملی لیتر

کیلو لیتر	هکتو لیتر	دیکا لیتر	لیتر	دیسې لیتر	سانتي لیتر	ملی لیتر
۱۰۰۰ لیتر	۱۰۰ لیتر	۱۰ لیتر	۱	$\frac{۱}{۱۰}$	$\frac{۱}{۱۰۰}$ لیتر	$\frac{۱}{۱۰۰۰}$ لیتر

مشق:

- ۱- اندازه د ګرامونو څخه په کیلوګرامونه واړوی.
الف: ۷۵۰ ګرام   ب: ۱۵۷۵ ګرام   ج: ۴ ګرام   د: ۸۵ ګرام
- ۲- اندازه د کیلوګرامونو څخه په ګرامونو واړوی.
الف: ۰.۸۵ کیلو ګرام   ب: ۲۰.۵ کیلو ګرام   ج: ۷ کیلو ګرام   د: ۱۰.۲۵ کیلو ګرام
- ۳- جدول مکمل کړی.

کیلو لیتر	هکتو لیتر	دیکا لیتر	لیتر	دیسې لیتر	سانتي لیتر	ملی لیتر
			۱۲			
		۰.۱۹۵				
	۰.۲۳۱					
						۲۴۰۰
۰.۰۰۲۴						
						۲۵۰۰۰۰۰

عبارتی سوالونه

- ۴- یو بوتل $\frac{۱}{۲}$ لیتره دوالری. د یو وخت د خوړلو اندازه ئی ۵۰ ملی لیتره ده. نو ددی بوتل دوا به څو وخته و خوړل شی؟
- ۵- په یو بکس کې ۱۵۰۰۰ ګرامه مینی دي. نو دا مینی به څو کیلو ګرامه وی؟
- ۶- په یو لوبڼی کې ۵۴ لیتره اوبه دی. دا اندازه اوبه په د دیکا لیتر پیدا کړی؟
- ۷- حمید ۱۵ لیتره شیدې اخیستی دی. دا اندازه شیدې په ملی لیتر پیدا کړی.

هدف: دروندوالی او ظرفیت تاکنه.

حل یی کړی.

۱- هغه واحدونه ولیکې چې ددی شیانو داندازه کولو لپاره یې کاروئ.

الف: دیوبوت دروندوالی

ب: خومره جوس په گیلای کې

ج: دیو صندوق منو دروندوالی

د: یو سطل کې خومره اوبه ځایولی شی؟

ه: دیوې کیلې دروندوالی

۲- د اندازه گیری واحدونه وایوئ.

الف: ۵۲ گرام ————— کیلوگرام

ج: ۳۴,۷ کیلوگرام ————— گرام

ب: ۱۲ لیتر ————— کیلوگرام

د: ۲۵۰ دیکا لیتر ————— لیتر

۳- جدول را تکمیل کنید.

ملی لیتر	سانتی لیتر	دیسلی لیتر	لیتر	دیکا لیتر	هکتو لیتر	کیلو لیتر
					۶۰۴۳۵۰۰	۵۴۰۰۰
				۹۸۷۲۵		
			۴۷			

عبارتی سوالونه

۴- د یو کتاب دروندوالی ۵۰۰ گرامه دی. د ۴۰ کتابونو دروندوالی به څو کیلوگرامه وی؟

۵- ناهیه ۲,۵ جوس د ۶ ملگرو ترمنځ په برابر توگه ویشي. هر ملگری ته به څومره ملی لیتره جوس ورسیري؟

۶- داوبو یو ټانکر ۱۲۰۰۰ لیتره اوبه وړلی شی. ددی اوبو په کیلو لیتر پیدا کړی.

۷- راضیه ۴ لیتره جوس جوړ کړیدی. دا اندازه جوس په ملی لیتر پیدا کړی.

هدف: د میلادي کلیز پیژندنه.

زده کړه

میلادی کلیز د حضرت عیسی علیه السلام د زیږیدنی د نیتی څخه پیل کیږي. یو میلادی کال ۱۲ میاشتی دی.

جنوری   فبروی   مارچ   اپریل   می   جون
جولای   اګیست   سپتمبر   اکتوبر   نومبر   دسمبر

یو میلادی کال کې ۵۲ اوونۍ او یوه اوونۍ اوه ورځې. ده یوې اوونۍ.

شنبه   یک شنبه   دو شنبه   سه شنبه   چهار شنبه   پنجشنبه   جمعه

یو میلادی کال ۳۶۵ ورځې ده.

دا کتاب په ۲۰۰۰ میلادی کال کې لیکل شوی دی.

یوه پیړۍ ۱۰۰ کاله دی.

مشق:

۱- مخکښی یا وروسته میاشتی ئی ولیکئ.

جنوری _____ اپریل _____ جولای _____
سپتمبر _____ نومبر _____

۲- دا کلیزه و گورئ.

رمضان - شوال

جدي - دلو

۱۳۷۹

بختوري

۲۰۰۰

۱۴۲۱

یک شنبه	دو شنبه	سه شنبه	چهار شنبه	پنج شنبه	جمعه	شنبه
	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶
۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳
۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴

الف: د میلادی کلیز کومه میاشت جنوری ده؟

ب: جنوری څو ورځې ده؟

ج: د ۱۳۷۹ کال د جدی ۲۷ نیټه د ۲۰۰۰ کال د جنوري د _____ سره سمون خوري.

د: د جنوری په میاشتی کې لومړی چهار شنبه کومه نیټه ده؟

ه: د اوونۍ کومه ورځ د جنوري د میاشتی وروستی ورځ ده؟

هدف: د وخت واحدونو ته بیا کتنه.

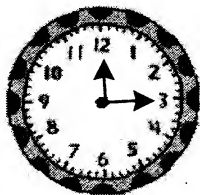
زده کړه

وخت په یوه ورځ، په گریو او دقیقو سره اندازه کیری.

یوه ورځ ۲۴ گری ده.

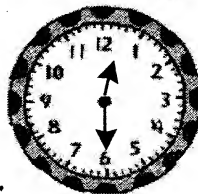
یوه گری ۶۰ دقیقې ده.

یوه دقیقه ۶۰ ثانیې ده.

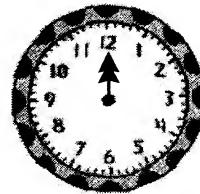
۱۲:۱۵

دولس بجې او ۱۵ دقیقې

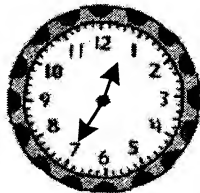
۱۲:۳۰

دولس نیمې بجې

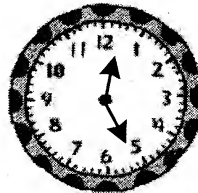
۱۲:۰۰

دولس بجې

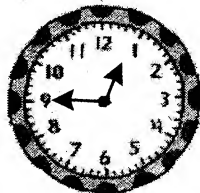
۱۲:۳۵

پنځه ویش د دقیقې کم دولس بجې

۱۲:۲۵

پنځه ویش د دقیقې د پاسه دولس بجې

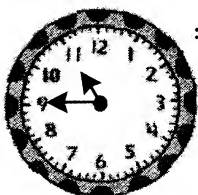

۱۲:۴۵

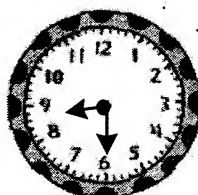
پنځلس دقیقې کم یوه بجه

مشق:

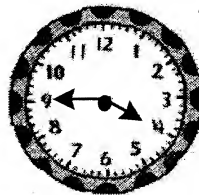
۱- دا وختونه ولیکئ.

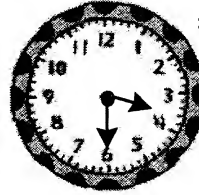
هـ:

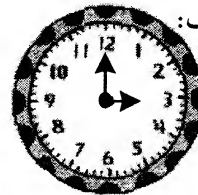
د:

ج:

ب:

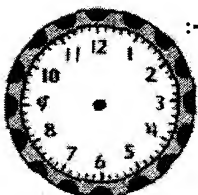

الف:

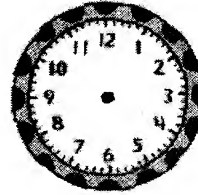
درې بجې

۳:۰۰

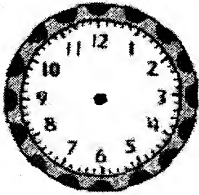
۲- په ساعت باندې وختونه وښئ.

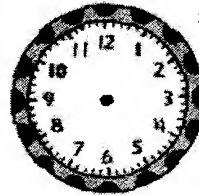
هـ:

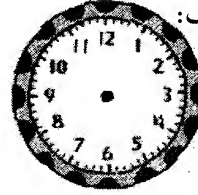
د:

ج:

ب:

الف:

۹:۴۰

۳:۳۰

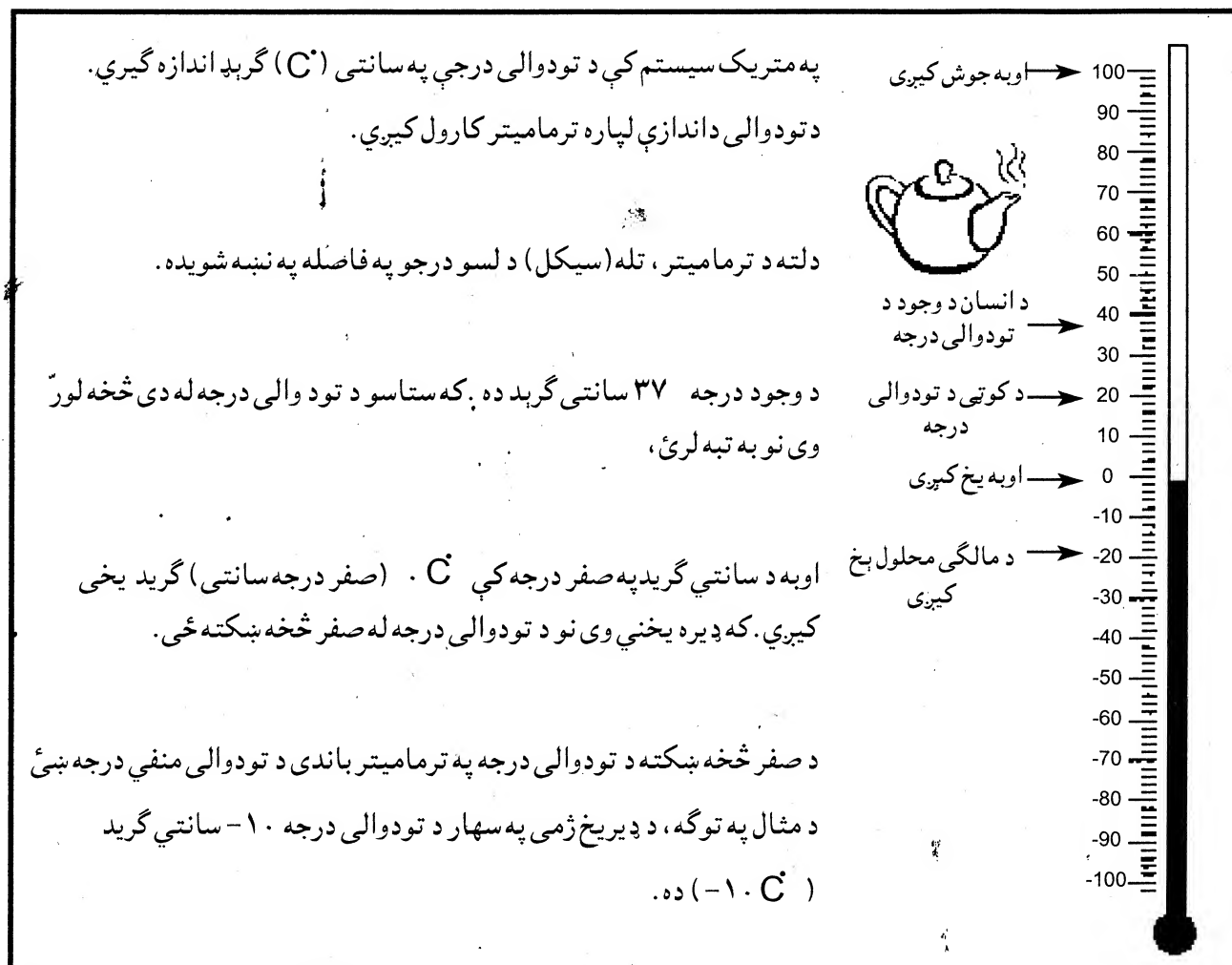
۴:۱۰

۱:۱۱

۴:۰۰

هدف: د تودوالی درجې ته بیا کتنه.

زده کړه

مشق:

۱- د تودوالی درجې په سانتي ګرید ولیکي.

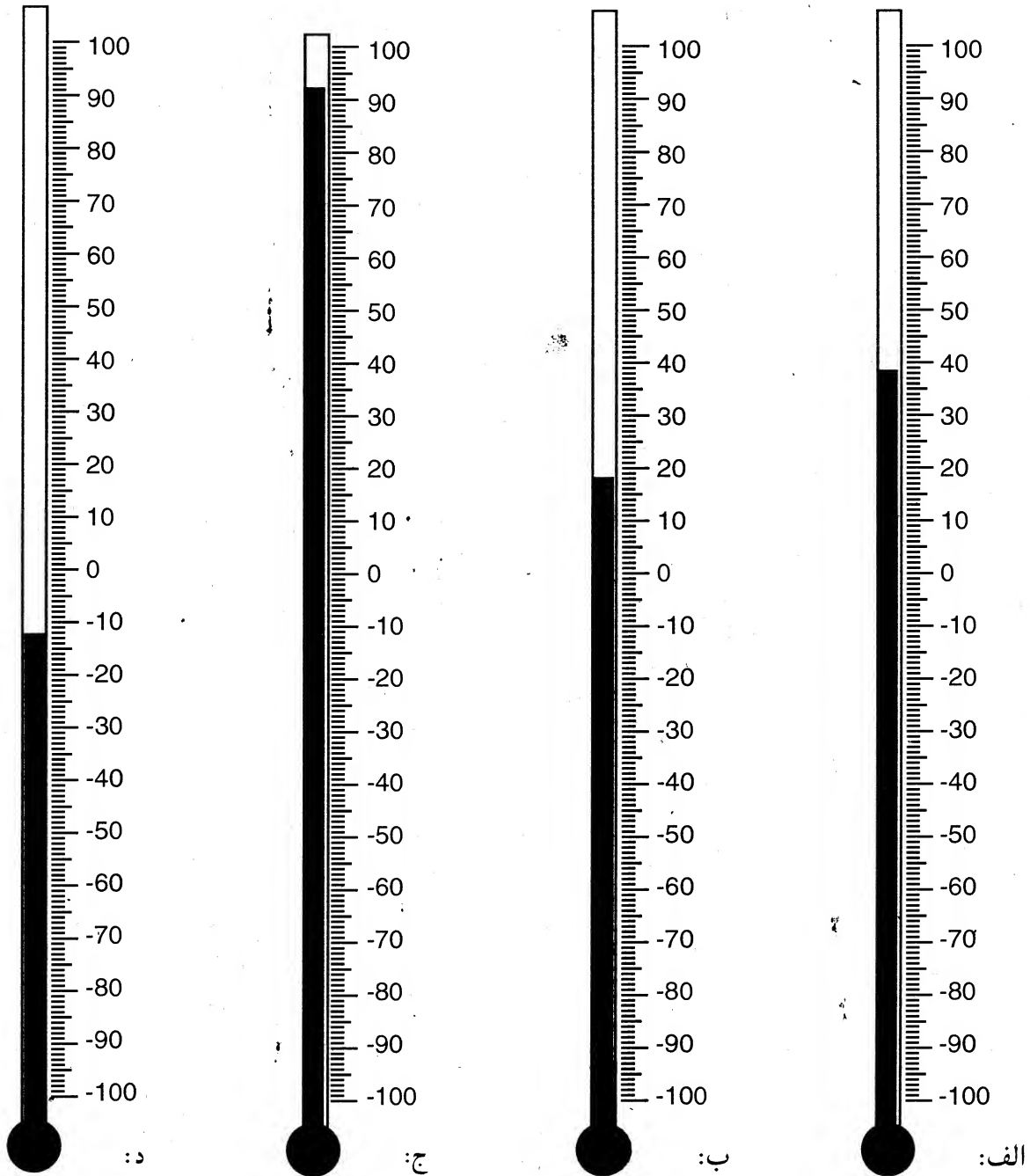
الف: د اوبو د یخي کیدلو درجه.

ب: د اوبو د جوش کیدلو درجه.

ج: د انسان د وجود درجه.

د: د ژمی د ډیری یخي ورځی درجه.

ه: د اوړی د سوځندی ورځی درجه.

*: کوم ترمامیتر د تودوالی تر ټولو سوځند درجه ښی؟

** : کوم ترمامیتر د تودوالی تر ټولو سړه زړجه ښی؟

***: د (الف) ترمامیتر او د (د) ترمامیتر ترمنځ د تودوالی د درجو توپیر څو دی؟

****: کوم ترمامیتر د انسان د وجود درجې څخه یوه درجه زیاته ښی؟

*****: کوم ترمامیتر د اوبو د جوش کیدلو درجې څخه ۸ درجې کمی ښی؟

*****: ددی ترمامیتر ونود تودوالی درجې په ترتیب سره د ډیری یخنی څخه تر سوځند تودوالی پوری ولیکی.

هدف: د وخت او تودوالی درجې ټاکنه.

حل نئې کړی.

۱- دا جملې پوره کړی.

الف: یو میلادی کال _____ میاشتي دی.

ب: یو میلادی کال _____ ورځی دی.

ج: یو میلادی کال _____ اونۍ لری.

د: په یوه لسيزه _____ کالونه دی.

ه: په یوه پېړۍ کې _____ کالونه دی.

۲- نیمګړی میاشتي ولیکي.

جون		اپریل	مارچ		جنوری
نومبر			سپتمبر		

۳-

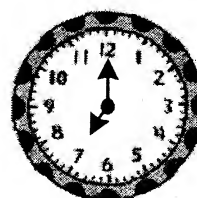
الف: یوه ګړی څو دقیقې ده؟

ب: یوه ورځ څو ساعته ده؟

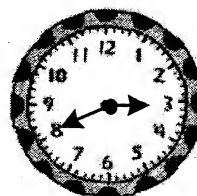
ج: یوه دقیقه څو ثانيې ده؟

۴- وخت نئې ولیکي.

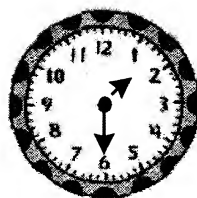
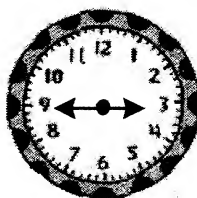
الف:

ب:

ج:

هدف: تر ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ (سلو میلیونو) پورې د مقامی قیمت تشخیصونه.

زده کړه.

د یوويزو دوره (طبقه)			د زریزو دوره (طبقه)			د ملیونیزو دوره (طبقه)		
یوويزونه	لسیزونه	سلیزونه	زریزونه	لس زریزونه	سل زریزونه	ملیونیزونه	لس ملیونیزونه	سل ملیونیزونه
۰	۲	۵	۸	۰	۶	۲	۴	۱

یو سلو دوه څلوېښت ملیونه شپږ سوه اتیا زره پنځه سوه شل
۱۴۲,۶۰۸,۵۲۰

مشق:

۱- عددونه په عبارت ولیکئ.

مثال: ۱۱,۰۰۰ یولس زره

الف: ۷۲۰,۰۰۰

ب: ۱,۳۰۰,۰۰۰ ج: ۸۰,۰۰۰,۵۰۰ د: ۴۰۰,۰۶۰,۹۰۰

۲- په عدد بی ولیکئ.

مثال: دری څلوېښت ملیونه، دوه سوه لس زره ۴۳,۲۱۰,۰۰۰

الف: یو اتیا ملیونه شپږ سوه او څلوېښت زره او دوه سوه.

ب: یو سلو شپيته ملیونه او دو پنځوس زره.

ج: یو دیرش زره.

د: او یا ملیونه.

۳- په معیاری شکل بی ولیکئ.

الف: ۴,۰۰۰+۵۰۰,۰۰۰+۲,۰۰۰,۰۰۰+۳۰,۰۰۰,۰۰۰+۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰

ب: ۴,۰۰۰+۷۰۰,۰۰۰+۵۰,۰۰۰,۰۰۰+۴۰,۰۰۰,۰۰۰+۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰

ج: ۸+۷۰+۳,۰۰۰+۴۰۰,۰۰۰

۴- احمد خپلی پیسې زیرمه کوي. د هر کال په آخر کی خپلی زیرمه شوی پیسې شمیري. دا جدول په ۱۴۱۶-۱۴۱۹ (ه-ق)

کالونو کی زیرمه شوی رقم ښی.

سال	۱۴۱۶	۱۴۱۷	۱۴۱۸	۱۴۱۹
زیرمه شوی پیسې	۱۰,۰۰۰,۳۱۰	۱,۲۰۰,۰۹۹	۱۰۰,۵۰۰,۲۰۱	۱۰۰,۵۰۰

الف: په ۱۴۱۸ کال کې یې څومره زیرمه کړی وي؟

ب: په زیرمه شویو پیسو کې لوی رقم کوم دی؟

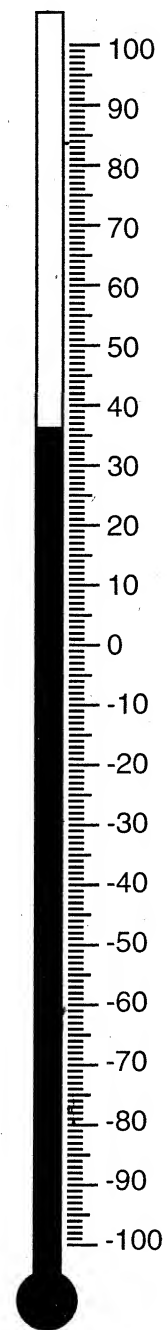
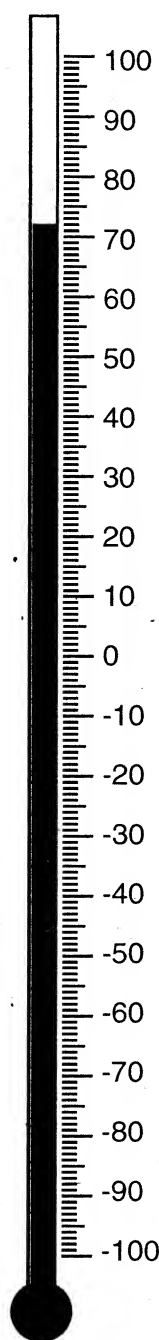
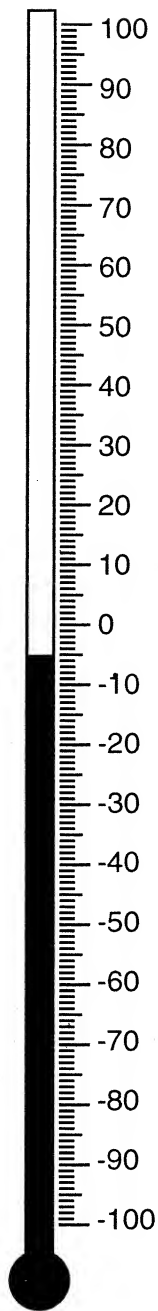
ج: په زیرمه شویو پیسو کې کم رقم کوم دی؟

د: دا رقمونه د تیت رقم څخه تر لور رقم پورې ولیکئ.

ه: په کوم کال کې ده تر اته ملیونو څخه زیاته زیرمه کړی ده؟

و: په کوم کال کې ده تر شپږ ملیونو څخه کمه زیرمه کړی ده؟

۵- د تودوالی درجې کومې چې په لاندې ترماسیټرونو ښودل شوی دی دي ولیکئ.

۶- د تودوالی درجې په سانتی گریډ ولیکئ.

الف: داوبو د یخې کیدو درجه _____

ب: د انسان د وجود درجه _____

ج: داوبو د جوش کیدو درجه _____

د: په زړه پوری د تودوالی درجه _____

ه: د سوځند اوړی ورځ د تودوخوالی درجه _____

زده کپره

۳ سانتی متر

$$3 + 3 + 3 + 3 =$$

$12 =$ لسانتي، متر

یا، $4 \times 3 = (4 \times \text{ضلع})$

$= 12$ سانتی متر

۳ سانتی متر	$P = 4 \times \text{ضلع}$	۳ سانتی متر
-------------	---------------------------	-------------

۳ سانتی متر

۷ سانتی متر

$$V + 2 + V + 2 =$$

$= 18$ سانتی، متر

$$2 \times (2 + 7) = \quad , 6$$

$18 =$ سانتی میٹر

$$2 \text{ سانتی متر} \quad | \quad P = (\text{طول} + \text{عرض}) \times 2 \quad | \quad 2 \text{ سانتی متر}$$

۷ سانتی متر

$$6 + 8 + 2 =$$

$18 =$ سانتی متر

۸ سانتی متر

$$P = \text{ضلع} = \text{ضلع} = \text{ضلع}$$

۶ سانتی متر

۱- دلاندى شكلونو محيطونه (چاير يالونه) پيدا كرى.

١- الف:

۲۰ سانتی میٹر

۲. سانتی متر

۲. سانتی متر

۲۰ سانتی، متر

۳ سانتی متر

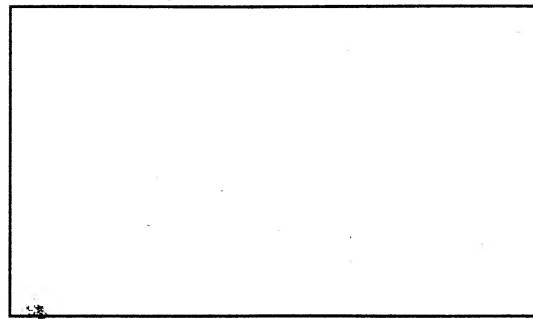
۳ سانتی متر

۴ سانتی متر

$$P = 3 \text{ سانتي متر} + 4 \text{ سانتي متر} = P \text{ سانتي متر} = P \text{ سانتي متر} \times 4 = P \text{ سانتي متر}$$

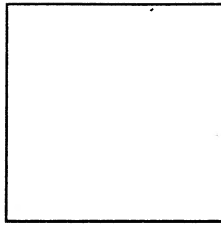
۱- د لاندې شکلونو محیطونه (چاپیریالونه) پیدا کړی.

الف:

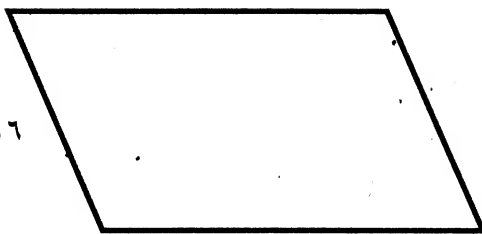
۴۳٫۲ سانتي متر

ب:

۸ سانتي متر

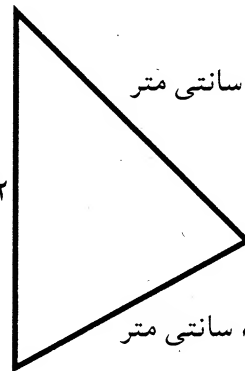
د:

۱۶ سانتي متر

۲۸ سانتي متر

ج:

۹٫۶ سانتي متر

۱۲ سانتي متر

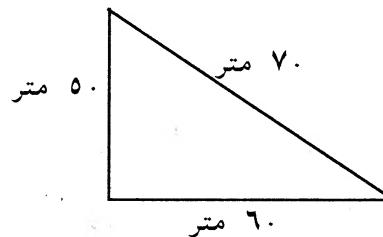
۸ سانتي متر

عبارتی سوالونه

۲- دیوی الماری د دروازی اوږدوالی ۶۵ سانتي متره او پلنوالی یې ۴۲ سانتي متره دی. ددی دروازی محیط پیدا کړی.

۳- نجیب د نارنجانو یو مثلث شکله باغ لري. دی غواري چې چاپیره تر یوه کتاره جوړه کړي. نو ددی لپاره خومره پنجره

لروونکي سیم په کار دی؟

۵۰ متر

۶۰ متر

۴- رحیم یوه مربع شکل توتیه ځمکه واخیسته. دیوی خوا اوږدوالی یې ۵۰ متره دی. دی غواري چې د هغې چار چاپیره څنډوته د

هرو دوو مترو په فاصله کې د منوونې کښینوي. نو دی ته به څوونې په کار شي؟

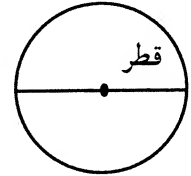
هدف: د یوې دایرې د محیط پیژندنه

زده کړه

د یوې دایرې ګرد چاپیر ته محیط وائی. د یوې دایرې د محیط پیژندنې لپاره اړ یو چې د هغې دایرې شعاع وپیژنو.

شعاع (r) د یوې دایرې د مرکز څخه د هغې تر څنډې پورې فاصلې ته د هغې دایره شعاع وائی او هغه په r سره ښودل شوی دی.

قطر (d) د یوې دایرې له یوې څنډې څخه تر بلې څنډې پورې فاصله، چې د هغې مرکز څخه تیريږي، د هغې دایرې قطر بولي.

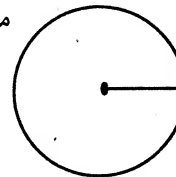
د یوې دایرې محیط: $\pi \times \text{قطر}$

π ثابت عدد دی. اکثر په هندسه کې له هغه نه کار اخلي.

$$\pi = \frac{22}{7} \text{ یا } 3,14$$

$$\begin{aligned} \text{محیط} &= \text{قطر} \times \frac{22}{7} \\ \frac{22}{7} \times 6 &= \\ 18 \frac{6}{7} &= \frac{132}{7} = \end{aligned}$$

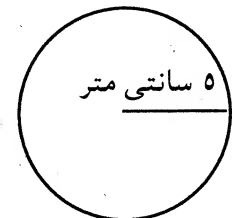
قطر = شعاع $\times 2$
 قطر = $2 \times 3 = 6$ سانتي متر

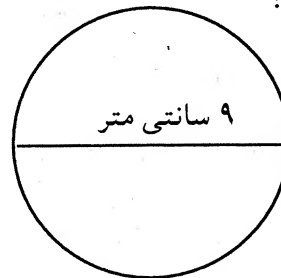
مشق:

۱- د دې دایرو محیطونه پیدا کړی.

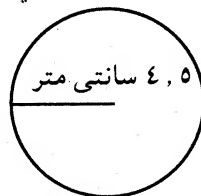
الف:

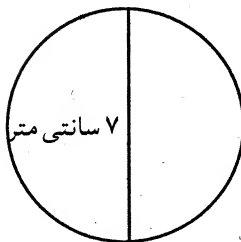
ب:

ج:

د:

عبارتي سوالونه

۲- د یو دایرو یو ډنډ شعاع ۹ سانتي متره دی. فاروق غواړي د هغې څخه اغزي لرونکي سیم را تاو کړي. نو څو متره سیم به ورته په کار وي؟

۳- احمد یو بایسکل لري د هغې د بایسکل د تایر محیط ۳ متره دی. نو د دې بایسکل تایر به دده د کور څخه تر ښوونځي پورې چې ۳۶۹ متره فاصله ده. څو ځلې وڅرخيږي.

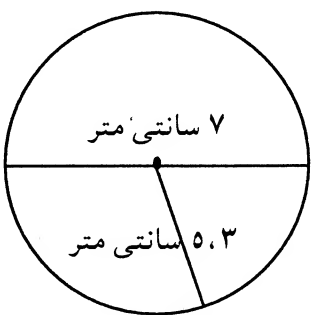
هدف: د یوې دایرې محیط ته بیا کتنه.

زده کړه

دایرې محیط = قطر $\times \pi$

قطر = شعاع $\times 2$

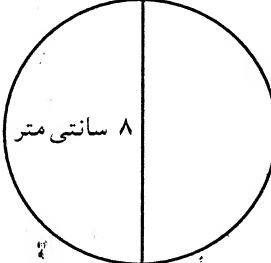
$$22 \text{ سانتي متر} = \frac{22}{1} \times \frac{7}{7} = \frac{22}{7} \times (3.5 \times 2)$$

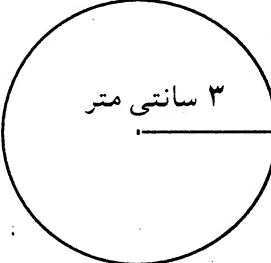
مشق:

۱- د دې دایرې محیطونه پیدا کړی.

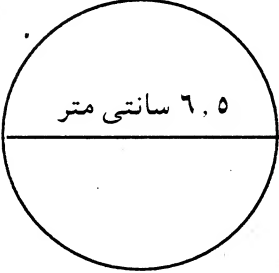
الف:

ب:

ج:

عبارتې سوالونه

- ۲- د یو پیشقاب قطر ۲۸ سانتي متره دی. محیط یې پیدا کړی.
- ۳- امام الدین یو دایروي میز لري. که د دې میز شعاع ۲۵ دیسی متره وي نو محیط یې پیدا کړی.
- ۴- فریشته یوه دایره رسم کوي چې ۷ سانتي متره شعاع لري. نو محیط به یې څو سانتي متره وي.

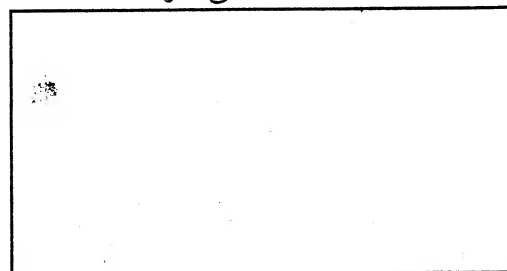
هدف: د مربع، مستطیل، مثلث او دایری د محیط ټاکنه.

حلی کړی:

۱-

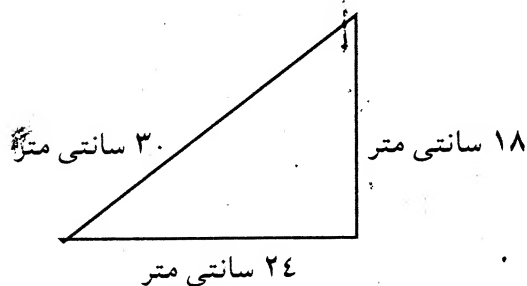
الف:

۲۶ سانتي متر

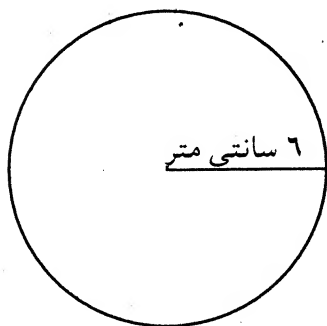

۱۲ سانتي متر

ب:

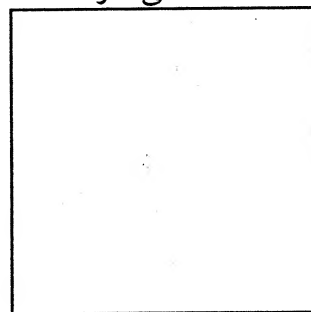

د:

ج:

۸ سانتي متر

عبارتي سوالونه

۱- د اسحاق کوټه ۱۲ متره اوږده او ۶ متره پلټه ده. محیط ټی پیدا کړی.

۲- د فوتبال یو مربع شکل میدان محیط پیدا کړی چې یوه خنډه ټی ۲۵۰ متره اوږدوالی لري؟

۳- مسعود یوه مثلثی گلانو پټی جوړوي چې خنډی ټی ۵، ۲، ۵، ۸، ۵ متره او ۱۲ متره دی. نو ددی گلانو پټی محیط پیدا

کړی.

۴- د لمبو وهلو یو دایروي ډنډ ۵ متره شعاع لري. ددی ډنډ محیط پیدا کړی.

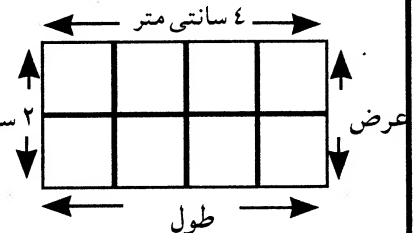
هدف: دیوی مربع او یو مستطیل مساحت ته بیا کتنه.

زده کړه

مساحت دیو شکل ٲوله داخلې سطحه ده.

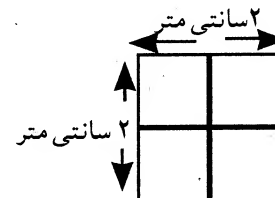
تاسو کولی شئ ددی مستطیل د مساحت د پیدا کولو لپاره مربعی واحدونه وشمیرئ. همدارنګه کولی شئ دا مساحت د مستطیل د اوږدوالی او پلنوالی د حاصل ضرب څخه پیدا کړئ.

د مستطیل مساحت = اوږدوالی $\times$ پلنوالی
د مستطیل مساحت = ۴ سانتي متر $\times$ ۲ سانتي متر = ۸ سانتي متر مربع
د مستطیل مساحت = ۸ cm^2

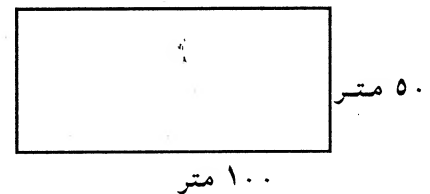
تاسو کولی شئ د مربع د مساحت د پیدا کولو لپاره مربعی واحدونه وشمیرئ. دا مربع ۴ سانتي متر مربع دی. کولی شئ دا مساحت د ضلع ضرب ضلع څخه هم په لاس راوړئ.

د مربع مساحت = ضلع $\times$ ضلع
د مربع مساحت = ۲ $\text{cm} \times ۲ \text{ cm}$
دا مساحت ۴ سانتي مربع دی.

مونږ د مساحت د اندازه کولو لپاره متر مربع هم کاروو. د مثال په توګه د فوتبال میدان ته وګورئ.

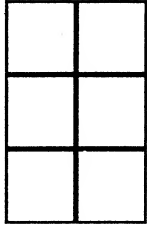
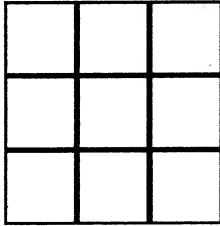
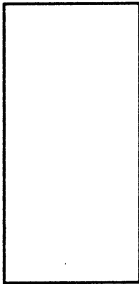
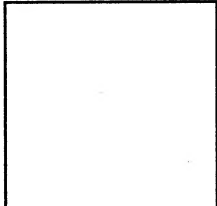
پلنوالی $\times$ اوږدوالی = مساحت
۵۰ $\times$ ۱۰۰ =
= ۵۰۰۰ متر مربع

دلویو مساحتو د پیدا کولو لپاره متر مربع او کیلومتر مربع استعمالیږي.

مشق:

۱- ددی شکلونو مساحتونه پیدا کړئ.

الف: ب: ج: د:

۲- د درکړل شوی اوږدوالی او پلنوالی په نظر کې نیولو سره د هر مستطیل مساحت پیدا کړی.

الف: ۱۷۰ متره، پلنوالی ۵۰ متره

ب: اوږدوالی ۱۷ کیلومتره، ۱۰ کیلومتره

ج: اوږدوالی ۸، ۱ سانتي متره، پلنوالی ۶، ۴ سانتي متره

د: اوږدوالی ۵، ۵ سانتي متره، پلنوالی ۳، ۲ سانتي متره

۳- خپل خط کش وکاروئ هغه مربع گانې رسم کړی چې مساحتونه یې لاندې درکړل شويدي.

مثال: ۳۶ سانتي متر مربع

$$36 = 6 \times 6$$

مساحت = ضلع × ضلع

مساحت = ۶ سانتي متر × ۶ سانتي متر

مساحت = ۳۶ سانتي متر مربع

الف: ۴ سانتي متر مربع   ب: ۹ سانتي متر مربع   ج: ۱۶ سانتي متر مربع   د: ۲۵ سانتي متر مربع

۴- خپل خط کش وکاروئ هغه مستطیلونه رسم کړی چې مساحتونه یې لاندې درکړل شويدي.

مثال: ۱۲ سانتي متر مربع

یوه ضلع یې ۴ سانتي متره دی،

$$3 = 12 \div 4$$

مساحت = اوږدوالی × پلنوالی

مساحت = ۴ سانتي متر × ۳ سانتي متر

مساحت = ۱۲ سانتي متر مربع

الف: ۶ سانتي متر مربع   ب: ۸ سانتي متر مربع   ج: ۱۸ سانتي متر مربع   د: ۲۰ سانتي متر مربع
یوه ضلع یې ۲ سانتي متره دی   یوه ضلع یې ۲ سانتي متره دی   یوه ضلع یې ۴ سانتي متره دی   یوه ضلع یې ۵ متره

هدف: دیوی مربع او یو مستطیل مساحت ته بیا کتنه.

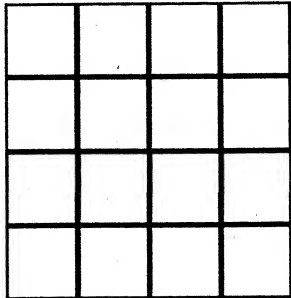
زده کړه

دیوی مربع مساحت = ضلع × ضلع

= ۴ سانتي متر × ۴ سانتي متر

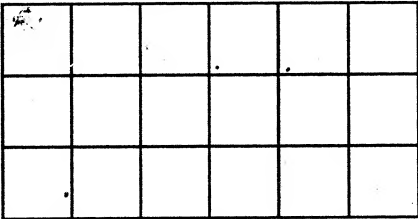
= ۱۶ سانتي متر مربع

۴ سانتي متر

---

۶ سانتي متر

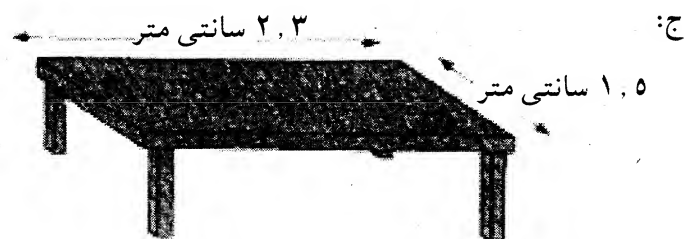
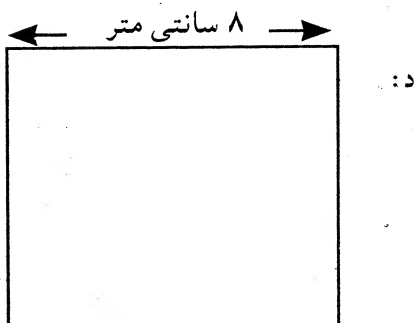
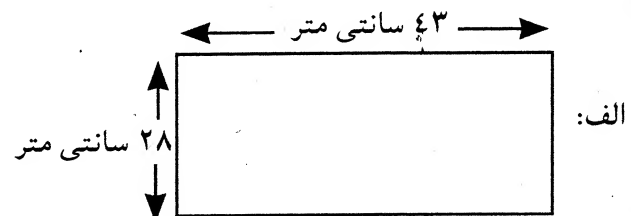
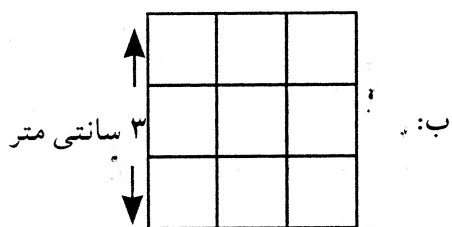
دیو مستطیل مساحت = اوږدوالی × پلنوالی

= ۶ سانتي متر × ۳ سانتي متر

= ۱۸ سانتي متر مربع

مشق:

۱- دلاندي شکلونو مساحتونه پيدا کړی.

۲- د مستطیل اوږدوالی او پلنوالی درکړل شویدی مساحت یې پیدا کړی.

الف: اوږدوالی ۵ سانتی متر، پلنوالی ۴ سانتی متر

ب: اوږدوالی ۱۷ متره، پلنوالی ۱۵ متر.

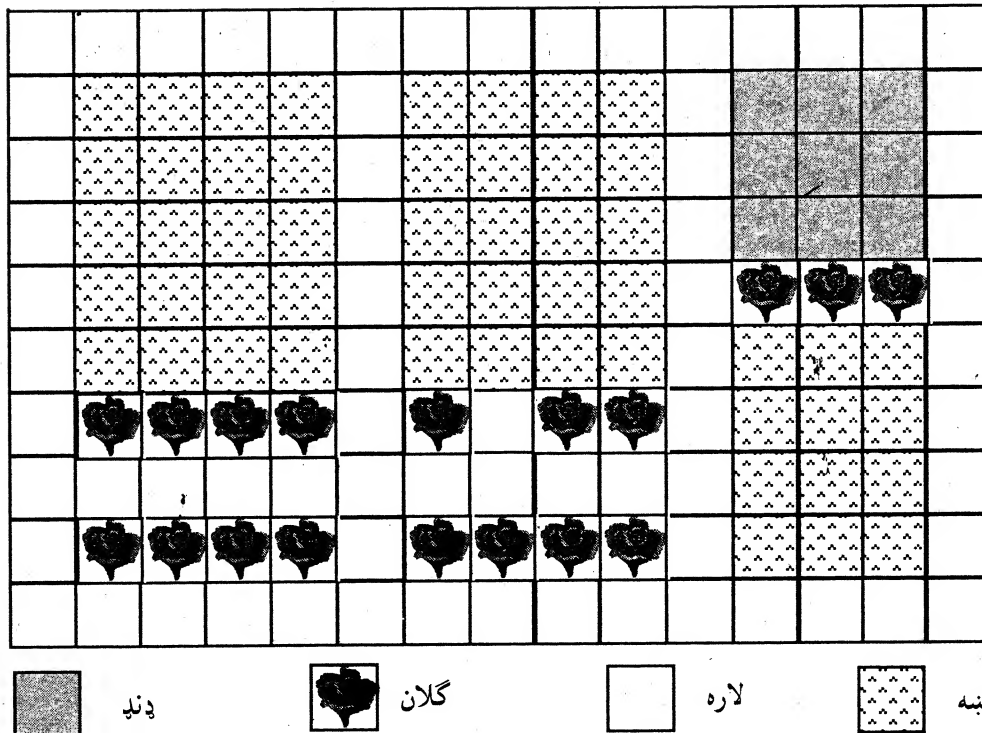
۳- د مربع ضلع درکړل شویده مساحت یې پیدا کړی.

الف: ضلع یې ۱۵ ملی متره دی.

ب: ضلع یې ۳۰ ملی متره دی.

۴- دا دیو پارک نقشه ده.

دهری مربع مساحت = یو متر مربع دی.

الف: د دند مساحت څومره دی؟

ب: دهغی ټولی سطحی مساحت پیدا کړی چې واښه پکی دی؟

ج: د گلانو د سطحی ټول مساحت پیدا کړی.

د: د ټول پارک مساحت پیدا کړی.

هدف: د حاصل په ورکولو سره تر سلو میلیونو پورې د پوره عددونو جمع کول.

زده کړه

د لویو عددونو په جمع کولو کې لومړی د یوويزو څخه پیل وکړی، وروسته لسيزونه سره جمع کړی، وروسته سليزونه، بیا زیریزونه، بیا لس زیریزونه ورپسې سل زیریزونه او په آخر کې میلیونیزونه سره جمع کړی.

$\begin{array}{r} 12211 \\ 528721 \\ + 4956102 \\ \hline 376295 \\ \hline 14003418 \end{array}$	$\begin{array}{r} 11111 \\ 236134 \\ + 490987 \\ \hline 727121 \end{array}$	$\begin{array}{r} 5362476 \\ + 4134512 \\ \hline 9496988 \end{array}$
---	---	---

مشق:

۱- جمع یې کړی.

الف: $65,392,061 + 25,387,540 =$

ب: $735,408,916 + 952,594,516 =$

ج: $71,201 + 102,594,432 =$

۲- هغه عدد ولیکي چې تر ۵,۹۱۶,۷۸۵ څخه ۴۰۰ زیات وي.

۳- هغه عدد ولیکي چې د ۸۵,۹۴۲,۱۱۶ څخه ۱۰,۰۰۰ زیات وي.

۴- هغه عدد ولیکي چې د ۲۰,۵۵۹,۶۱۴ څخه ۵,۰۰۰ زیات وي.

عبارتي سوالونه

۵- یو دوکاندار ۲۹۵,۲۵۱,۶۴۰ خودکار قلمونه، ۱۷۰,۶۰۵,۶ پنسلونه، ۵۱,۴۰۰ د کرکي (نې) قلمونه ترتیب کړي

دی. ده به په ګډه سره څومره مواد ترتیب کړي وی؟

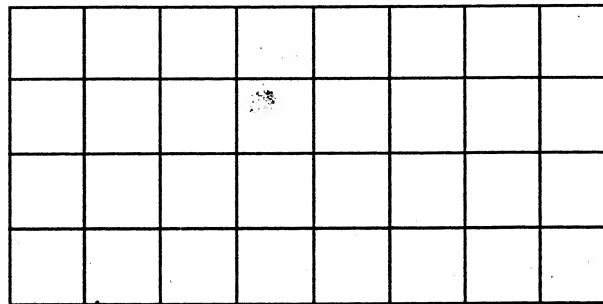
هدف: دیوی مربع او یو مستطیل د سطحی ټاکنه.

حلی کړی.

۱- دلاندی شکلونو مساحتونه پیدا کړی.

الف:

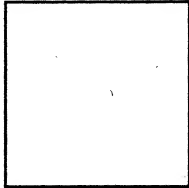
۸ سانتی متر

۴ سانتی متر

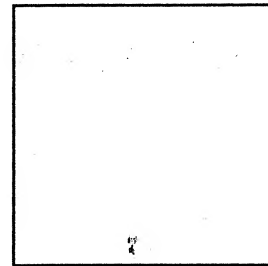
ب:

۲,۵ سانتی متر

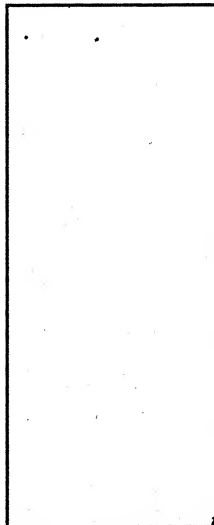
ج:

۳,۵ سانتی متر

د:

۲,۸ سانتی متر

۷ سانتی متر

۲- د مستطیل اوږدوالی او پلنوالی درکړل شوی دی مساحت ئی پیدا کړی.

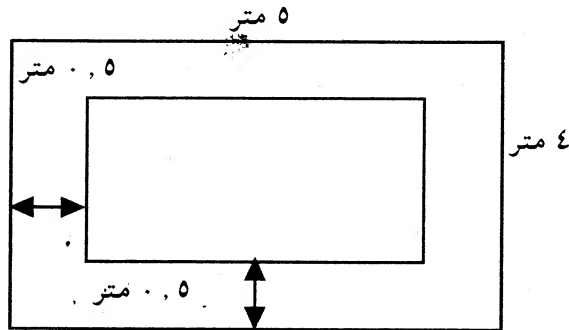
الف: اوږدوالی ۱۶۰ متره، پلنوالی ۴۰ متره. ب: اوږدوالی ۹,۵ سانتی متره، پلنوالی ۶,۴ سانتی متره

۳- د مربع ضلع درکړل شویده مساحت ئی پیدا کړی.

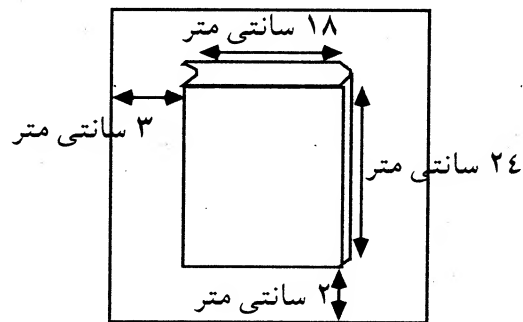
الف: ضلع = ۲۱ ملی متره ب: ضلع = ۸,۵ متره

۴- یو باغ مستطیلی شکل لري، اوږدوالي یې ۳ متره او پلنوالی یې ۲۸ متره دی. مساحت یې معلوم کړی.

۵- غنی غواړی د خپلی خوب کوتی فرش معلوم کړی چې نوی غالی ورته واخلي. دا کوته مستطیلی شکل لري، اوږدوالی یې ۵ متره او پلنوالی یې ۴ متره دی. که غالی د هریو دیوال څخه ۰,۵ متره لیری وی (فاصله ولری) نو د غالی مساحت به څو وي؟

۶- احمد غواړی چې خپل د ریاضی د تمرین کتاب پوښ کړی. ددی کتاب اوږدوالی ۲۴ سانتي متره او پلنوالی یې ۱۸ سانتي متره دی. پوښ باید هری څنډی ته ۲ سانتي متره پری واوړي. د پوښ مساحت پیدا کړی.

هدف: دیو مثلث د مساحت پیشزندنه.

زده کړه.

دیو مثلث مساحت = (د قاعدې اوږدوالی × ارتفاع) ÷ ۲

د مثلث هره ضلع د هغې قاعدې په حیث کارولی شو. ارتفاع د قاعدې او د هغې د مخامخ کونج ترمنځ لنډه فاصله ده. په لاندې مثلث کې ئی وگورئ.

دیو مثلث مساحت د مستطیل د مساحت نیمائی ده.

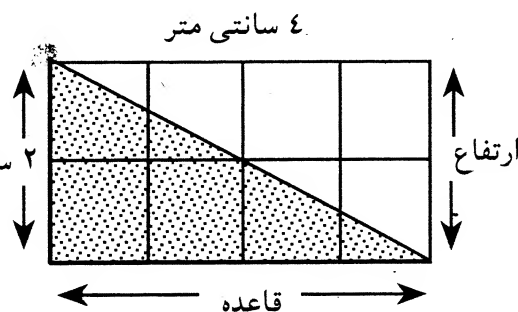
$$\text{مساحت} = (\text{قاعده} \times \text{ارتفاع}) \div ۲$$

$$۲ \div (۲ \times ۴) =$$

$$۲ \div ۸ =$$

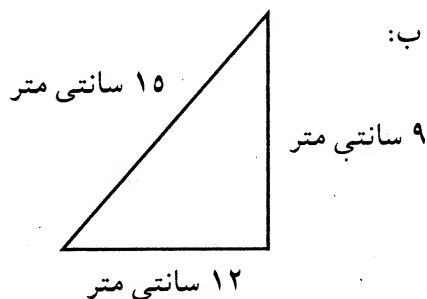
$$= ۴ \text{ سانتي متر مربع}$$

مساحت ئی ۴ سانتي متر مربع دی

مشق:

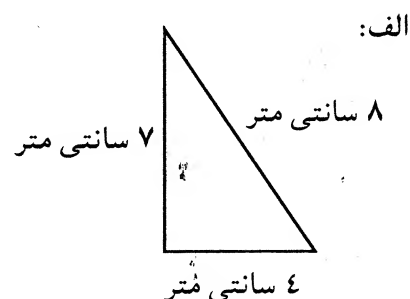
۱- د دیو مثلثونو مساحتونه پیدا کړئ.

$$\text{مساحت} = (\times) \div ۲$$

$$= ۲ \div = \text{مساحت}$$

مساحت ئی سانتي متر مربع دی.

$$\text{مساحت} = (\times) \div ۲$$

$$= ۲ \div = \text{مساحت}$$

مساحت ئی سانتي متر مربع دی

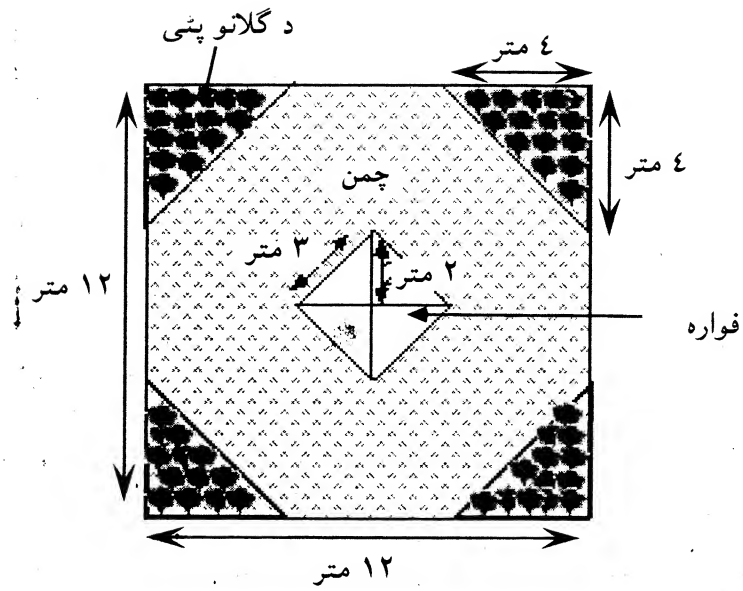
۲- د مثلث قاعده او ارتفاع درکړل شويدي. مساحت ئی معلوم کړئ.

ب: قاعده ۱۱۸ سانتي متر، ارتفاع ۱۴ سانتي متر

ج: قاعده ۵۰ سانتي متر، ارتفاع ۳۰ سانتي متر

الف: قاعده ۱۰۰ کیلومتر، ارتفاع ۱۲ کیلومتر

ج: قاعده ۴۹ کیلومتر، ارتفاع ۱۲ کیلومتر

الف: ټولې گلانو پټيوسره مساوی دی. دیوې گلانو پټي مساحت څو دی؟

ب: د ۴ گلانو پټيوسره مساحت څو دی؟

ج: فواره ۴ مساوی برخې لری. دیوې برخې مساحت به ئی څو وی؟

د: د فواري د ۴ واړو برخو مساحت څو دي؟

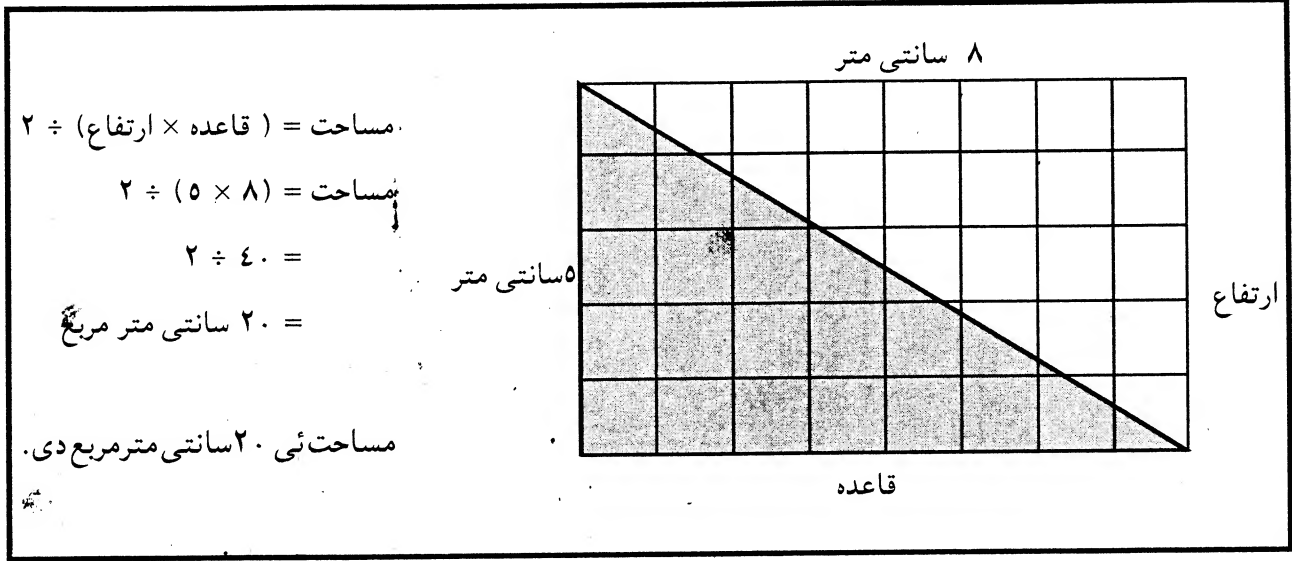
ه: د فواري گلخانود ټولو برخو مساحت څو دی؟

و: د ټول باغ مساحت څو دی؟

ز: د چمن (واښه) مساحت څو دی؟

هدف: ديو مثلث مساحت ته بيا كتنه.

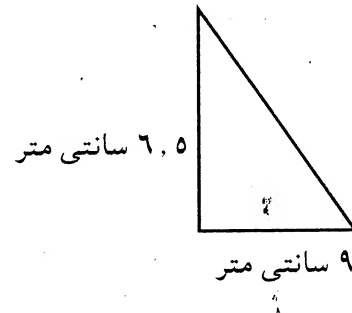
زده كړه:

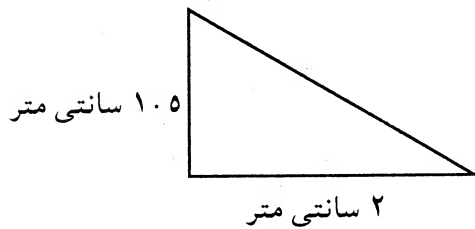
مشق:

۱- دلاندې شكلونو مساحتونه پيدا كړئ.

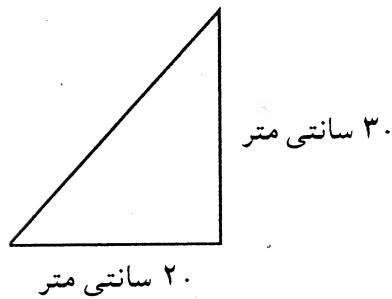
الف:

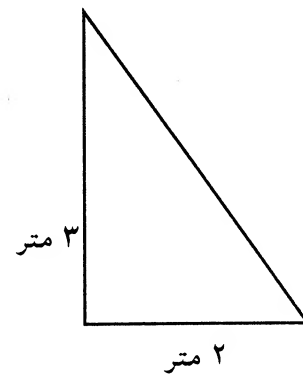
ب:

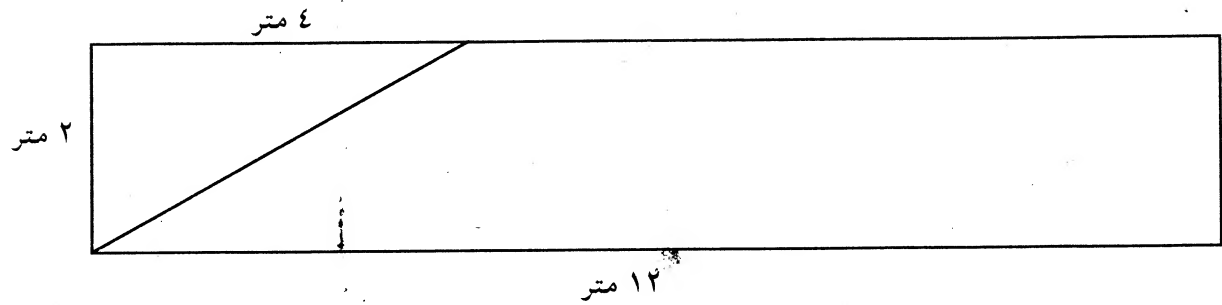
د:

ج:

۲- فریده غواړي چې مثلث ډوله د سردسما لونه جوړ کړي. دې ۱۲ متره اوږد او ۲ متره پلن ټوکړلری. شکل ته وگورئ.

الف: د ټول ټوکړ مساحت څو دی؟

ب: د یو دسما ل مساحت څو دی؟

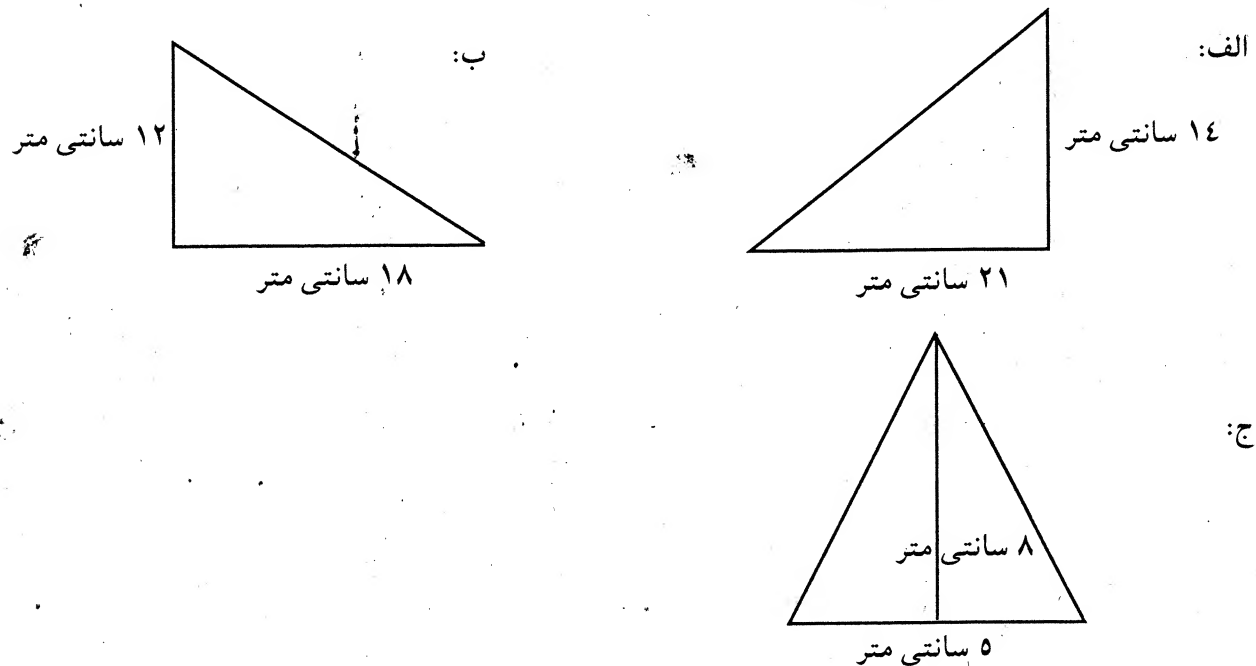
ج: څو دسما لونه به تری جوړ کړی؟

د: د ټولو دسما لونه مساحت به څو وی؟

هدف: ديو مثلث دمساحت ټاکنه.

حلي کړي.

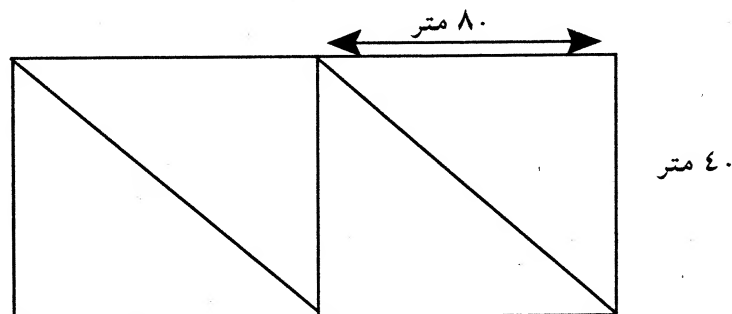
۱- دلاندې شکلونو مساحتونه پيدا کړي.

عبارتي سوالونه

۲- د نادرې باغ مثلث ډوله دی. قاعده یې ۲۵ متره او ارتفاع یې ۱۲ متره دی. ددی باغ مساحت معلوم کړي.

۳- خلورو ورونو یوه مستطیل ډوله مخکه په خپل منځ کې په برابره توگه ویشي. هره برخه مثلثي ده. دوی غواړي چې مخکه ونیالوي (وکړي) او په گډه سره کار وکړي. شکل ته وگوري او لاندې سوالونو ته ځواب ووايي.

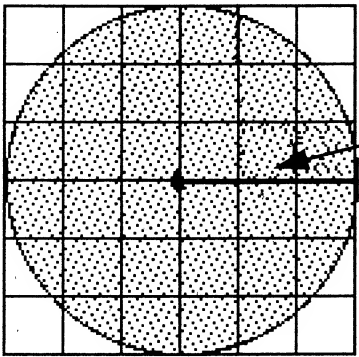
الف: د یو وروړد مخکي مساحت څو دی؟

ب: د دریو ورونو د مخکو مساحت څو دی؟

ج: د خلورو وارو ورونو د مخکو ټول مساحت پيدا کړي.

هدف: دیوې دایرې مساحت پېژندنه.

زده کړه.

۳ سانتي متر

د دایرې مساحت = شعاع × شعاع × π

یادونه: د دایرې قطر = ۲ × شعاع

او شعاع = قطر ÷ ۲

په دې شکل کې د دایرې مساحت موږ دا ډول حساب کړی دی.

$$\frac{22}{7} \times \text{شعاع} \times \text{شعاع} = \text{د دایرې مساحت}$$

$$\frac{22}{7} \times 3 \times 3 =$$

$$\frac{22}{7} \times 9 =$$

$$\frac{198}{7} =$$

$$\frac{2}{7} = 28 \text{ سانتي متر}$$

مشق:

۱- د دې دایرو مساحتونه پیدا کړی. درکړل شوی اندازه گیري وکاروي. په یاد ولری چې قطر د شعاع دوه چنده دی.

مثال: شعاع = ۱۴ متره

مساحت دایره = شعاع × شعاع × π

$$\frac{22}{7} \times 14 \times 14 =$$

$$\frac{22}{7} \times 196 =$$

$$\frac{4312}{7} =$$

$$616 = \text{۶۱۶ سانتي متر مربع}$$

ج: شعاع = ۴۲ متر

ب: شعاع = ۱۴ سانتي متر

الف: شعاع ۴۴ ملی متر

ه: شعاع = $\frac{3}{4}$ متر

د: شعاع = ۷ دېسی متر

۲- د دایرو شعاع گانې درکړل شويدي. مساحتونه ئې پیدا کړی.

ج شعاع = ۳ متر

ب: شعاع = ۵ متر

الف: شعاع = $\frac{1}{2}$ دېسی متر

۳- د یو دایروي ډوله میز ټوکر (سرمیزی) شعاع ۵ دېسی متره دی. د دې میز د ټوکر مساحت به څو وي چې هغه پوښ کړي؟

هدف: دیوی دایری مساحت ته بیا کتنه.

زده کړه.

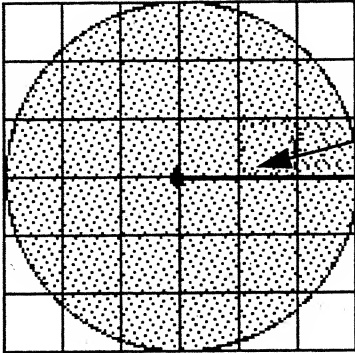
د دایری مساحت = شعاع × شعاع × π

د دایری مساحت = $\frac{22}{7} \times 4 \times 4$

د دایری مساحت = $\frac{22}{7} \times 16$

د دایری مساحت = $\frac{352}{7}$

د دایری مساحت = ۵۰ سانتي متر مربع

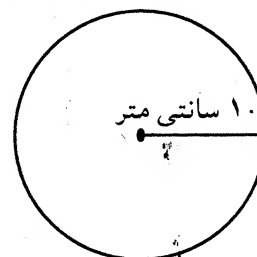
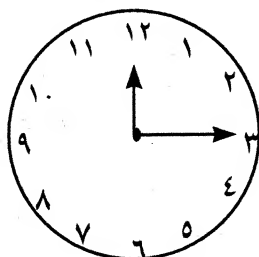

مشق:

۱- د دی شکلونو مساحتونه پیدا کړی؟

الف:

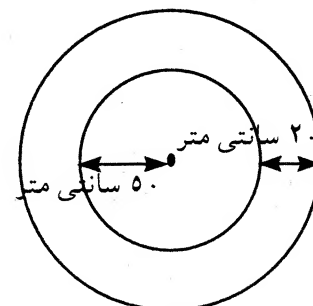
ب: شعاع = ۷ سانتي متر

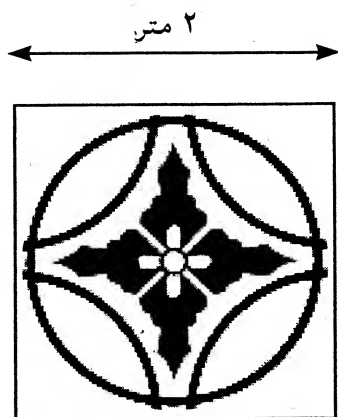
عبارتي سوالونه

۲- که دیوی ټوټی دایروی ځمکی شعاع ۶ متره وي. دهغې مخکې مساحت پیدا کړی.

۳- دیو دایروي میز شعاع ۵۰ سانتي متره دی. فاطمه غواړی هغې ته د میز ټوکر (سر میزی) جوړ کړی چې لوړ په لور د میز څخه ۲۰ سانتي متره وتلی وی. د دی میز د ټوکر مساحت پیدا کړی.

- ۴- آمنی د خپل میز لپاره یو دایروی ډول د میز توکر خامک دوزی کړی دی. شکل ته وگوری او د میز د خامک دوزی شوی توکر مساحت پیدا کړی.

۶- په دې جدول کې د (۱۳۸۷ هـ ش) کال د افغانستان د ولاياتونو عايد (گټه) ښودل شويده.

ولايات	عايد
لوگر	۴۳,۹۰۴,۵۱۰
پروان	۵۰۸,۱۱۳
غزني	۶,۵۲۰,۸۰۳
کابل	۸۰۰,۵۳۹,۳۱۰
وردك	۴,۰۹۰

الف: د پروان او وردك ټول عايد پيدا كړي.

ب: د كابل او غزني ټول عايد خودي؟

ج: د ټولو ولاياتونو مجموعي عايد پيدا كړي.

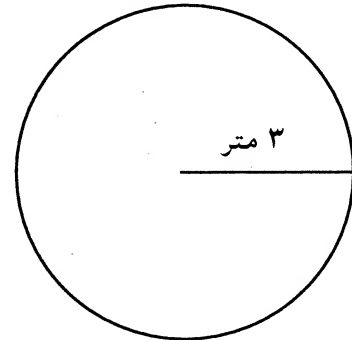
دُخُوا بُونُو کَلِمِي

هدف: دیو دایری مساحت تاکنه.

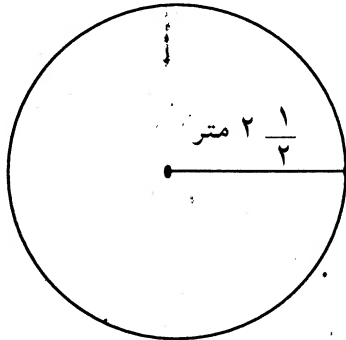
حل ۱۱ کړئ.

۱- ددی دایرو مساحتونه پیدا کړی.

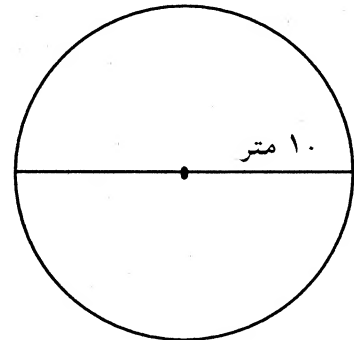
الف:

ب:

ج:

عبارتی سوالونه

۲- مسعود غواري یو دایرویی ډوله گلخانه (دگلانو پتی) جوړ کړی دهغې شعاع ۱۰ سانتي متره ده. مساحت به ئی خووی؟

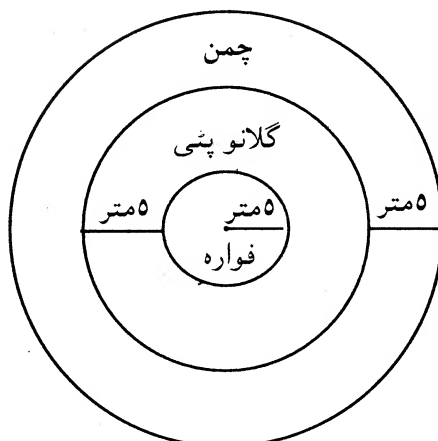
۳- حل ئی کړی.

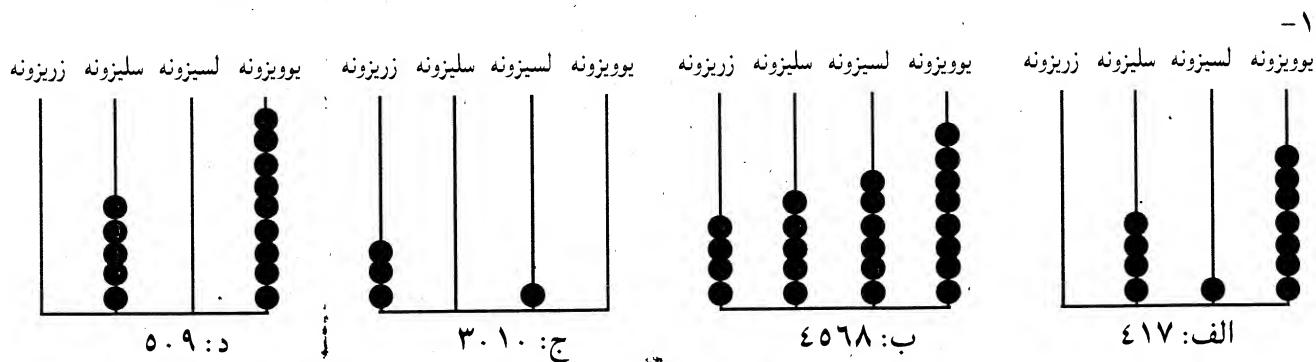
الف: د ټول باغ مساحت خو دی؟

ب: د گلانو پتی او د فواری مساحت خو دی؟

ج: یوازی د گلانو پتی مساحت خو دی؟

د: د چمن مساحت خو دی؟

ب: ۳۰۲۵

۲- الف: ۲۳۳

۳-

زريزونه	سليزونه	لسيزونه	یوويزونه	
۲	۳	۴	۲	۲, ۳۴۲
۳	۴	۱	۷	۳, ۴۱۷
	۷	۳	۶	۷۳۶
۵	۷	۲	.	۵, ۷۲۰
۶	.	۹	۱	۶, ۰۹۱

د: ۱

ج: ۶

ب: ۴

الف: ۷

۴-

د: ۲ السيز

ج: ۸ زريز

ب: ۵ سليز

الف: ۲ یوويز

۵-

ب: ۹۷۲۱

الف: ۸۵۴۳

۶-

۱۲۷۹

۳۴۵۸

۱- الف: $2 + 0 + 400 + 5000 + 20000 = 25402$

ب: $0 + 0 + 200 + 3000 + 50000 = 53200$

ج: $1 + 0 + 4 + 0 + 80000 = 80401$

۲- الف: $81001, 809964, 53400, 12550$

ب: $94251, 92024, 90004, 78715$

۳- الف: $81,647$ ب: $19,025$ ج: $70,116$

۴- $62,704$

۵- الف: پکتیا ب: غزنی ج: پروان، لوگرو پکتیا

۱- الف: شپرسوه دری دیرش زره دوه

ب: اوه سوه خلور وینت زره دوه سوه پنځه

ج: اته سوه اوه دریرش زره شپرسوه

۲- الف: $132,432 > 312,423$ ج: $534,639 < 93,643$

ب: $248,003 < 158,603$ د: $807,500 > 870,500$

۳- الف: $324,254, 324,252$ ب: $962,106$ ج: $240,266, 240,269$

۴- الف: ۶ سلیز ب: ۵ لس زریز ج: ۲ زریز د: ۹ سل زریز

۵- الف: نس ناسته ب: تبه ج: نس ناسته، دمعدی درد، ذوکام د: تبه او دغابونو درد

پنجم تولگی

جمع ۴

۱- الف: ۹۹۷,۷۹۷	ب: ۹۸۹,۸۸۷	ج: ۱,۰۱۳,۸۹۹
د: ۵۷۸,۹۷۸	ه: ۳۹۹,۹۹۷	و: ۶۲۶,۵۷۳
۲- الف: ۷۵۳,۲۶۲	ب: ۷۶۷,۶۵۹	
۳- الف: ۲۱۸,۹۷۷	ب: ۹۶۸,۷۵۷	ج: ۳۴۲,۹۹۲
۴- ۱۴۶,۹۸۹ کتابونه		
۵- ۱,۴۹۹ کسان		
۶- ۸۷,۹۹۹ عرادی		

پنجم تولگی

تفریق ۵

۱- الف: ۲۳,۳۱۴	ب: ۲۱۳,۳۰۳	ج: ۱۶۱,۱۰۰
۲- *: الف: ۲۵,۰۰۰	ب: ۴۲,۰۰۰	ج: ۶۵,۰۰۰
		د: ۱۰۰,۰۰۰
** الف: په ۱۹۹۹	ب: په ۱۹۹۶	ج: ۲۳,۰۰۰
		د: ۷۵,۰۰۰

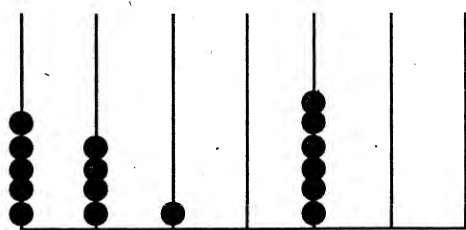
پنجم تولگی

جمع او تفریق ۶

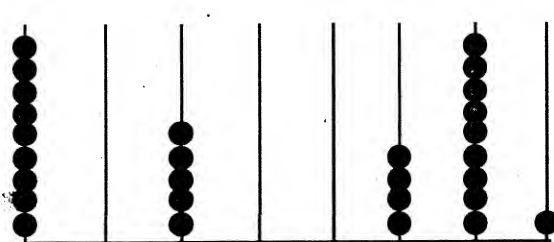
۱- الف: ۲,۱۰۵	ب: ۲۹۹,۸۶۷	ج: ۲۵,۴۹۷
د: ۳,۲۵۴	ه: ۱۰,۴۲۳	
۲- ۶۶,۵۷۴ افغانی		
۳- ۴۱,۶۲۳ کسان		

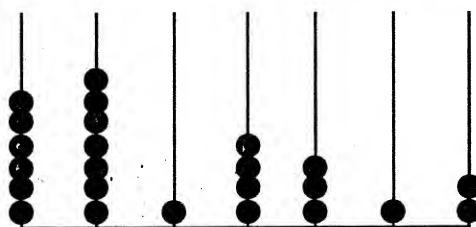
۱- الف: ۵,۴۷۴,۵۳۵ ب: ۶,۲۵۶,۵۳۰ ج: ۳,۵۶۴,۰۱۳

ب: ۵,۴۱۰,۶۰۰

الف: ۹۰,۵۰۰,۴۹۱

ج: ۶,۷۱۴,۳۱۲

۳- الف: ۶۰۰ ب: ۶,۰۰۰ ج: ۶,۰۰۰,۰۰۰

۴- الف: ۹ + ۱۰ + ۱۰۰ + ۲۰۰۰ + ۵۰,۰۰۰ + ۷۰۰,۰۰۰ + ۵,۰۰۰,۰۰۰

ب: ۴ + ۰ + ۹۰۰ + ۳,۰۰۰ + ۰ + ۲۰۰,۰۰۰ + ۹,۰۰۰,۰۰۰

ج: ۰ + ۹۰ + ۰ + ۲۰۰۰ + ۷۰,۰۰۰ + ۱۰۰,۰۰۰ + ۴,۰۰۰,۰۰۰

۵- ۵,۵۰۹,۳۸۳ ۵,۲۴۰,۸۰۲ ۵,۰۲۳,۹۸۴ ۵,۰۱۶,۹۵۰

۶- الف: پنجه میلیونه خلورسوه یودریرش زره دوه سوه

ب: شپور میلیونه یوسوه شل زره اوه سوه اوه

ج: نه میلیونه شپورسوه او پنجه زره، دری سوه دوولس

۷- الف: ۵,۳۲۶,۹۰۱ ۵,۲۷۸,۹۰۱

ب: ۴,۲۱۰,۵۱۴ ۵,۲۱۸,۹۶۰

ج: ۹,۸۷۰,۵۴۰ ۹,۸۷۰,۵۰۴

د: ۷,۲۴۲,۱۰۲ ۷,۲۴۲,۲۱۰

پنجم تولگی

جمع ۱۱

۱- الف: ۹۰,۷۷۹,۶۰۱ ب: ۱,۶۸۸,۰۰۳,۴۳۲ ج: ۱۰۲,۶۶۵,۶۳۳

۲- ۵,۹۱۷,۱۸۵

۳- ۸۵,۹۵۲,۱۱۶

۴- ۲۰,۵۶۴,۶۱۴

۵- ۳۰۱,۹۰۸,۲۱۰

۶- الف: ۵۱۲,۲۰۳ ب: ۸۰۷,۰۶۰,۱۱۳ ج: ۸۵۱,۴۷۶,۸۲۶

پنجم تولگی

تفریق ۱۲

۱- الف: ۳۱,۷۰۷,۹۸۳ ب: ۶۸۱,۹۶۸,۰۶۵ ج: ۳۰۷,۲۶۴,۰۸۲

۲- ۸۸۸,۳۳۹

۳- ۵۹۴,۹۵۰,۹۴۵

۴- ۹۵۴,۰۷۰,۰۸۰

۵- ۷۹۶,۵۳۹,۷۷۱

۶- ۲۷۴,۴۳۱,۳۰۹ افغانی

۷- ۱۴۹,۲۴۹,۰۰۰ کسان

۸- ۱۲۱,۰۰۲,۴۱۳

۱- الف: ۵,۳۲۴,۲۰۵ ب: ۸۲,۵۶۲,۰۷۵ ج: ۳۵۶,۲۴۱,۰۸۲ د: ۶۸۵,۹۷۴,۳۰۲

۲- ۷۸۵,۸۶۳,۳۹۲ کیلوګرام

۳- الف: ۱۶۸,۴۱۱,۰۹۰ افغانی

ب: ۲۲۴,۴۷۸,۵۵۴ افغانی

ج: ۵۶۱,۱۷۶,۳۲۴ افغانی

د: ۳۳۶,۶۹۷,۷۷۰ افغانی

ه: ۷۸۵,۶۵۴,۸۷۸ افغانی

× →	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
↓	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱

هدف: د حاصل په اخیستلو سره تر سلو میلیونو پورې تفریق کوی.

زده کړه

عددونه په لیکه ولیکي او د یويزونو څخه ئی پیل کړی.

$ \begin{array}{r} 16 \quad 17 \quad 15 \quad 14 \quad 12 \quad 8 \quad 10 \quad 7 \\ \cancel{7} \quad \cancel{6} \quad \cancel{7} \quad \cancel{5} \quad \cancel{3} \quad \cancel{9} \quad 0 \quad \cancel{1} \\ - \quad 7 \quad 9 \quad 7 \quad 7 \quad 4 \quad 5 \quad 3 \\ \hline 9 \quad 8 \quad 8 \quad 7 \quad 8 \quad 4 \quad 7 \quad 7 \end{array} $ <p>د حاصل اخیستلو څخه پرته</p>	$ \begin{array}{r} 7 \quad 6 \quad 4 \quad 3 \quad 9 \quad 2 \quad 3 \quad 5 \\ - \quad 6 \quad 4 \quad 2 \quad 1 \quad 2 \quad 3 \quad 0 \\ \hline 1 \quad 2 \quad 2 \quad 2 \quad 7 \quad 0 \quad 5 \end{array} $ <p>د حاصل اخیستلو سره</p>
--	--

مشق:

۱- لاندی عددونه سره تفریق کړی.

الف: $226,054,285 - 194,346,302 =$

ب: $745,493,765 - 63,525,700 =$

ج: $366,725,402 - 59,461,320 =$

۲- هغه عدد ولیکي چې د $895,429$ څخه $7,090$ کم وي.

۳- هغه عدد ولیکي چې د $594,963,710$ څخه $12,765$ کم وي.

۴- هغه عدد ولیکي چې د $954,090,200$ څخه $20,120$ کم وي.

۵- هغه عدد ولیکي چې د $796,542,312$ څخه $2,541$ کم وي.

عبارتی سوالونه

۶- د یو کور او یو باغ یو ځائی بیه 596945215 افغانی دی که یوازې د باغ بیه $322,513,906$ افغانی وی، د کور بیه به څو وي؟

۷- په 1994 کال کی د اولیمپیا د لوبو د نندارچیان شمیر $150,000,000$ وو که د هغوی څخه $751,000$ ښځی وی نو نارینه به څو وي؟

۸- یو د چاپونې مطبوعی تیر کال $299,654,514$ اخبارونه را ایستلی وو. سړ کال همغه مطبوعی $178,652,101$ اخبارونه را ایستلی دی. د دواړو کالونو د اخبارونو د شمیر توپیر څو دی؟

٢- الف:

545
× 234

12738

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 9 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 0 \\ \hline \end{array} \\
 \times \quad \begin{array}{|c|} \hline 8 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 9 \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 6 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 0 \\ \hline \end{array}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 272 \\
 \times 3 \\
 \hline
 816
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 224 \\ \times 4 \\ \hline 896 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{|c|} \hline 3 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 9 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 5 \\ \hline \end{array} \\
 \times \begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 6 \quad 5 \quad 8 \quad 0
 \end{array}$$

ز:

۷	۴	۲	۸
۴	۳	۷	
	×	۲	
<hr/>			
۶	۷	۴	

A 3x3 grid puzzle. The grid contains the following elements:

- Row 1: A diamond shape, a square with the number 3, a square with the number 3, and a diamond shape with the number 7.
- Row 2: A square with the number 3, a square with a dot, and a square with the number 8.
- Row 3: A multiplication sign (×) and a square with the number 3.

Below the grid, there is a horizontal line with the numbers 9, 2, and 4 written underneath it.

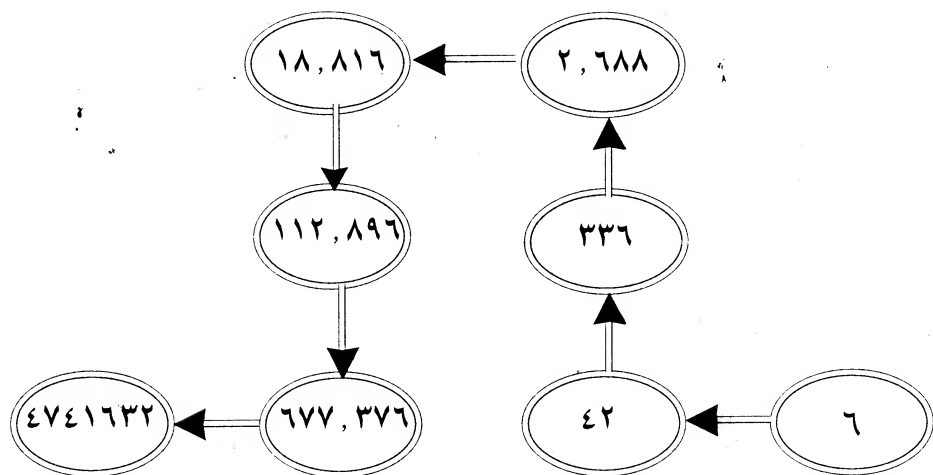
$$\begin{array}{cccc}
 \boxed{1} & \boxed{2} & \boxed{3} & \boxed{4} \\
 \boxed{2} & \boxed{1} & \boxed{6} & \\
 \times & \boxed{3} & & \\
 \hline
 6 & 4 & 8 &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 3 \\ \hline \end{array}
 \begin{array}{|c|} \hline 4 \\ \hline \end{array} \\
 \times \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 8638
 \end{array}$$

5

ک :

$$\begin{array}{r} \begin{array}{ccc} \begin{array}{|c|} \hline 3 \\ \hline \end{array} & \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array} & \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array} \times \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{ccc} \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array} & \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array} & \begin{array}{|c|} \hline 4 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{ccc} \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array} & \begin{array}{|c|} \hline 9 \\ \hline \end{array} & \begin{array}{|c|} \hline 8 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

۴- ... ۲۲۵ افغانی

۵- ۲۹۴ کسان

۶- الف: ۵۲۴، ۳۲۰ افغانی   ب: ۱۲۸، ۲۲۵ افغانی   ج: ۳۹۰، ۷۵۰ افغانی   د: ۸، ۷۶۴ افغانی

ج: $\times 1000$

۲۰	۲۰۰۰۰
۶۴۷	۶۴۷۰۰۰
۸,۵۳۰	۸,۵۳۰,۰۰۰
۳,۹۴۸	۳,۹۴۸,۰۰۰
۳۵۰,۶۳۰	۳۵۰,۶۳۰,۰۰۰

ج: ۱۰,۶۴۰

و: ۱۶,۱۸۰

ب: $\times 100$

۴۲۵	۴۲,۵۰۰
۶۰,۲۳۱	۶,۰۲۳,۱۰۰
۸۳۰	۸۳,۰۰۰
۴,۲۰۶	۴۲۰,۶۰۰
۵۳,۰۲۰	۵,۳۰۲,۰۰۰

ب: ۱۱۷۰۰

ه: ۶۱,۲۰۰

الف: $\times 10$

۲۵	۲۵۰
۲,۶۱۰	۲۶,۱۰۰
۵۸۲	۵,۸۲۰
۳۰,۸۹۱	۳۰۸,۹۱۰
۱۷۳,۲۶۱	۱,۷۳۲,۶۱۰

۲- الف: ۴۰۰۰

د: ۱۱۵۲۰

۳- ۱۳۲,۰۷۵,۵۰۰ افغانی

۴-

دورخوتعداد	۳۰	۴۰	۶۰	۸۰	۹۰
بیه	۷۵۹,۳۶۰	۱,۰۱۲,۴۸۰	۱,۵۱۸,۷۲۰	۲,۰۲۴,۹۶۰	۲,۲۷۸,۰۸۰

ج: ۱۳۶, ۴۲۲

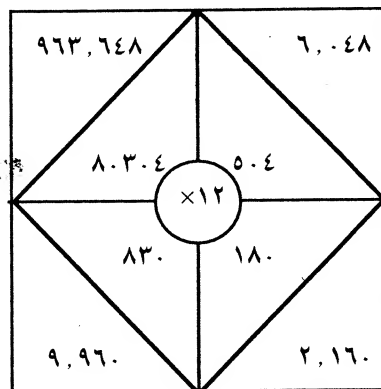
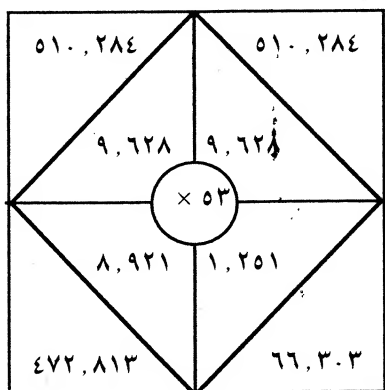
ب: ۱۲, ۷۴۴

الف: ۶, ۰۲۴ -۱

و: ۱۲, ۶۰۰

ه: ۳, ۶۰۰

د: ۴۰۶, ۶۲۰

۳- ۱۰, ۸۴۷, ۳۰۴ افغانی

۴- ۱۸۴, ۵۰۰ کتابچی

ج: ۹, ۵۵۵, ۰۹۹

ب: ۳, ۵۹۱, ۶۷۵

الف: ۳, ۸۲۳, ۴۴۶ -۱

ه: ۱, ۲۰۸, ۵۲۰

د: ۶۶۴, ۷۴۰

۲-

۹۹۹	۸۰۸	۱۶۰	X
۵, ۰۳۷, ۹۵۷	۴, ۰۷۴, ۷۴۴	۸۰۶, ۸۸۰	۵۰, ۴۳
۲, ۵۸۷, ۴۱۰	۲, ۰۹۲, ۷۲۰	۴۱۴, ۴۰۰	۲, ۵۹۰
۲, ۳۳۸, ۶۵۹	۱, ۸۷۱, ۵۲۸	۳۷۴, ۵۶۰	۲, ۳۴۱
۶۸, ۹۸۰, ۹۵۰	۵۵, ۷۹۲, ۴۰۰	۱۱, ۰۴۸, ۰۰۰	۶۹, ۰۵۰

ج: ۵, ۷۴۰, ۹۸۵ افغانی

ب: ۴, ۸۳۱, ۴۰۰ افغانی

الف: ۵, ۴۳۲, ۷۶۰ افغانی -۳

۴- ۶۸۸، ۴۰۹، ۷ افغاني

۱۶۳

۱- الف: ۴۲	ب: ۵۶	ج: ۳۶	د: ۳۵
۲- الف: ۹	ب: ۶	ج: ۶	
د: ۴	ه: ۸	و: ۸	
۳- الف: ۱۰	ب: ۹	ج: ۳۲	
د: ۶۴	ه: ۴۹	و: ۲۷	
۴- الف: ۹	ب: ۶	ج: ۱۰	
د: ۸	ه: ۹	و: ۸	
۵- ۶ کتابچی			
۶- ۹ پسلونه			

۱- الف: ۴۱	ب: ۱۳	ج: ۱۷ باقیمانده ۱	
د: ۱۹ باقیمانده ۲	ه: ۳۲۸۷ باقیمانده ۱	و: ۱۲۵۷ باقیمانده ۱	
ز: ۱۲۶۹	ح: ۱۲۳۴ باقیمانده ۱		
۲- الف: ۱۱ باقیمانده ۱	ب: ۱۴۴	ج: ۱۵۴۲ باقیمانده ۲	
د: ۱۲۸ باقیمانده ۲	ه: ۱۱۰۴ باقیمانده ۴	و: ۱۲۱۶	
۳- الف: ۱۰۹	ب: ۱۶۷۲		

۱-	الف: ۶۰ و باقیمانده ۶	ب: ۹۰۱۲ باقیمانده ۳	ج: ۷۰	د: ۷۰۰۳ باقیمانده ۱	ح: ۱۵۳
۲-	الف: ۶۱	ب: ۷۸۴۸	ج: ۷۲۰۲ باقیمانده ۵		
	د: ۸۹۹۲ باقیمانده ۵	ه: ۱۵۳			
۳-	الف: ۱۱۳ باقیمانده ۴	ب: ۴, ۱۱۴ باقیمانده ۴	ج: ۵۵ باقیمانده ۳	د: ۱۰۴ باقیمانده ۷	
۴-	۲۴۶, ۵۳۲ افغانی				
۵-	۴۸۳, ۲۵۴ افغانی				

۱-	الف: ۴۵	ب: ۳۷	ج: ۳۲		
	د: ۶۲ باقیمانده ۱۷	ه: ۸۱	و: ۴۲		
۲-	۲۰۱ ونی				
۳-	۲۵ زده کوونکي				
۴-	۳۲ ډلی				

۱-	الف: ۸ باقیمانده ۴۹	ب: ۴۶ باقیمانده ۴۶	ج: ۶۸ باقیمانده ۳۵	د: ۷ باقیمانده ۱۱	
۲-	الف: ۱۱۱ باقیمانده ۲۲	ب: ۲۲۱ باقیمانده ۳۱	ج: ۴۱ باقیمانده ۱۵	د: ۴۲ باقیمانده ۱۱	
۳-	۱۸۴ واگون او ۸ ونی باقی پاتی کیری.				
۴-	۱۶۳ کارگران				

۱-

الف:

۷۰	۶۳	۵۶	۴۲	۳۵	÷
۱۰	۹	۸	۶	۵	۷

ب:

۸۱	۹۰	۶۳	۵۴	۴۵	۲۷	÷
۹	۱۰	۷	۶	۵	۳	۹

ج:

۵۶	۷۲	۸۰	۶۴	۴۸	۳۲	÷
۷	۹	۱۰	۸	۶	۴	۸

۲-

الف: ۳۱۸

ب: ۲۷۵

ج: ۵۹۸۶

د: ۳۱۵

۳-

الف: ۲۵۹ باقیمانده ۱

ب: ۶۴۲ باقیمانده ۵

ج: ۱۲۱ باقیمانده ۲

د: ۹۳۴۶ باقیمانده ۱

۴-

الف: ۱۶۹۴ باقیمانده ۲	ب: ۳۹۵۲ باقیمانده ۱		
ج: ۲۳۵۹۵ باقیمانده ۱	د: ۴۶۳۲ باقیمانده ۳		
ه: ۲۴۴ باقیمانده ۵۶	و: ۶۴۰ باقیمانده ۶۴		

پنځم ټولگي

٢٨ تقسيم

١-	الف: ٢٠٠	ب: ٢,٧٠٠	ج: ٦٧٢
	د: ٣,٠٤٥	ج: ٥,٠٠١	ه: ٨٠,٢٠٠
٢-	٨٥,٤٥٠ افغانی		
٣-	٢٤٥ نوت		
٤-	٥٢ قطارونه		

پنځم ټولگي

٢٩ تقسيم

١-	الف: ٩٨	ب: ٧٤٣	ج: ٣٨٢	د: ١١٦
٢-	٣٦٢ افغانی			
٣-	٥٦٤٢ کتابچي			

پنځم ټولگي

٣٠ تقسيم

١-	الف: ١٣١ باقیمانده ٧٣	ب: ١٣٨ باقیمانده ١٥٥	ج: ١٠٤ باقیمانده ٢٣٨
	د: ١١٣ باقیمانده ٣٣٧		
٢-	٨٩ بوجی او ٦ بوجی باقی پاتی کیږی.		
٣-	٦٤ بسکیت بکسونه او ١٣ بسکیت بکسونه باقی پاتی کیږی.		

پنجم تولگی

تقسیم ۳۱

د: ۵۵

ج: ۳۴

ب: ۲۵

الف: ۷ -۱

ب: ۸۸ بنوونځي

-۲ الف: ۷۳ بنوونځي

پنجم تولگی

تقسیم ۳۲

د: ۳۷ باقیمانده ۱۴

ج: ۳۱ باقیمانده ۲۵۷۹

ب: ۲۴ باقیمانده ۲۳

-۱ الف: ۱۳ باقیمانده ۷

-۲ الف: ۱۸ لاری او ۱ بوجی باقی پاتی کیری.

ب: ۳۴ لاری او ۳ بوجی باقی پاتی کیری.

ج: ۲۳ لاری او ۱۵۰ بوجی باقی پاتی کیری.

پنجم تولگی

کسرونه ۳۴

ج: $\frac{4}{8}$

ب: $\frac{3}{5}$

-۱ الف: $\frac{2}{4}$

د: $\frac{4}{8}$

ج: $\frac{3}{8}$

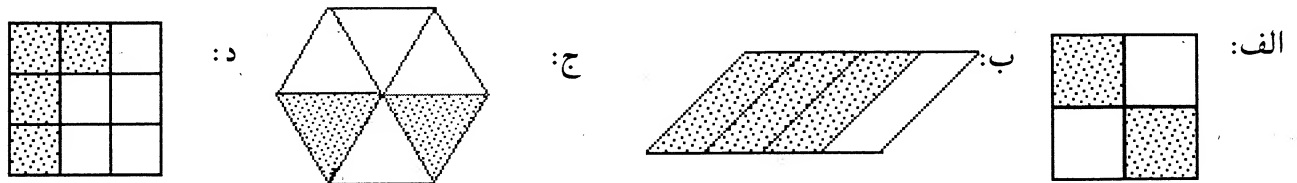
ب: $\frac{2}{5}$

-۲ الف: $\frac{2}{4}$

-۳ $\frac{3}{4}$

-۴ $\frac{4}{7}$

-۱

-۲ الف: $\frac{2}{6}$ ب: $\frac{1}{5}$ ج: $\frac{4}{5}$

-۳ الف: $\frac{2}{6}$ ب: $\frac{7}{9}$ ج: $\frac{3}{8}$ د: $\frac{7}{12}$

-۱

الف: ۴ ب: ۸ ج: ۲ د: ۴

-۲ الف: $\frac{3}{4}$ ب: $\frac{3}{4}$ ج: $\frac{3}{4}$ د: $\frac{3}{5}$

-۳ الف: $\frac{1}{3}$ ب: $\frac{5}{21}$ ج: $\frac{1}{5}$ د: $\frac{2}{7}$ ه: $\frac{3}{4}$

-۱

الف: $\frac{5}{9} < \frac{2}{9}$ د: $\frac{23}{40} > \frac{32}{40}$

ب: $\frac{8}{12} = \frac{8}{12}$ ه: $\frac{11}{12} < \frac{10}{12}$

ج: $\frac{7}{18} < \frac{5}{18}$ و: $\frac{15}{30} = \frac{15}{30}$

هدف: د حاصل ورکولو او حاصل اخیستلو سره یوځای ترسل ګونو ملیونو پورې د پوره عددونو جمع او تفریق ته بیا کتنه.

زده کړه

جمع یې کړی

عددونه په قطار ولیکئ د یوویزو څخه یې پیل کړی، چیرې چې ضروري حاصل تری ورکړی.

$$\begin{array}{r} 111 \\ 7534.276 \\ + 142945867 \\ \hline 896346143 \end{array}$$

تفریق یې کړی

عددونه قطار ولیکئ. د یوویزو څخه یې پیل کړی، چیرې چې ضروري حاصل تری واخلي.

$$\begin{array}{r} 141.1318 \\ 3.48.4368 \\ - 2.6532649 \\ \hline 98271719 \end{array}$$

مشق:

۱- پاتې شوی عدد پیدا کړی.

الف: $65,126,879 = \boxed{} + 59,802,674$

ب: $697,934,644 = 615,372,569 + \boxed{}$

ج: $631,261,592 = \boxed{} - 987,502,674$

د: $331,012,281 = 354,962,021 - \boxed{}$

عبارتی سوالونه

۲- یو بزګر دخپلې کروندې څخه ۹۸,۵۴۱,۰۹۸ کیلوګرامه غنم اخیستی دی. دوهم بزګر د لومړي بزګر څخه

۹,۱۶۴,۰۰۰ کیلوګرامه زیات غنم اخیستی دی. دریم بزګر د دوهم بزګر څخه ۲۳۱,۰۷۶ کیلوګرامه کم غنم اخیستی دی.

تاسو ټول هغه غنم چې درې واړه بزګران اخیستی دي معلوم کړی؟

۲- الف: ۹

ب: ۱۲

ج: ۱۵

د: ۱۲

۳- امسال $\frac{5}{8} < \frac{7}{8}$

۴- الف: $\frac{3}{9} < \frac{4}{6}$

پنجم تولگی

کسرونه ۳۸

۱-

الف: $\frac{3}{4}$

ب: $\frac{2}{7}$

ج: $\frac{2}{9}$

د: $\frac{2}{3}$

ه: $\frac{5}{8}$

۲-

الف: $\frac{11}{12}$

ب: $\frac{1}{3}$

ج: $\frac{23}{32}$

ب:

$\frac{3}{9}$

$\frac{4}{14}$

$\frac{2}{7}$

ج:

$\frac{13}{31}$

$\frac{12}{21}$

$\frac{15}{51}$

۳-

الف: $\frac{4}{5}$

ب: $\frac{3}{5}$

ج: $\frac{7}{10}$

د:

$\frac{5}{9}$

ه: $\frac{6}{7}$

و: $\frac{5}{8}$

۴-

الف: $\frac{4}{9} < \frac{8}{9}$

ب: $\frac{7}{12} < \frac{2}{3}$

ج: $\frac{3}{4} > \frac{9}{14}$

پنجم تولگی

کسرونه ٤٠

١- الف: $\frac{5}{6}$

ب: $\frac{7}{8}$

ج: $\frac{9}{10}$

د: $\frac{8}{21}$

ه: $\frac{13}{15}$

و: $\frac{6}{8}$

٢- $\frac{7}{8}$

٣- $\frac{4}{5}$

پنجم تولگی

کسرونه ٤١

١- الف: $\frac{3}{4}$

ب: $\frac{5}{6}$

ج: $\frac{11}{12}$

٢- $\frac{17}{35}$

٣- $\frac{7}{12}$

پنجم تولگی

کسرونه ٤٢

١- الف: $\frac{4}{3}$

ب: $\frac{9}{8}$

ج: $\frac{10}{9}$

د: $\frac{12}{10}$

٢-

الف: $\frac{2}{9}$

ب: $\frac{1}{4}$

ج: $\frac{5}{10}$

د: $\frac{3}{8}$

ه: $\frac{4}{5}$

٣-

الف: $\frac{5}{3}$

ب: $\frac{27}{4}$

ج: $\frac{37}{12}$

د: $\frac{65}{7}$

۱- الف: $6 \frac{7}{10}$

ب: $8 \frac{1}{2}$

ج: $12 \frac{7}{9}$

۲- ۴

۳- $3 \frac{2}{3}$

۱- الف: $1 \frac{5}{8}$

ب: $7 \frac{1}{2}$

ج: $2 \frac{19}{40}$

د: $11 \frac{1}{2}$

ه: $12 \frac{23}{24}$

و: $6 \frac{13}{14}$

۲- $7 \frac{13}{20}$

۱- الف: $\frac{5}{7}$

ب: $1 \frac{1}{10}$

ج: $1 \frac{7}{40}$

د: $1 \frac{7}{30}$

ه: ۱۰

و: $6 \frac{1}{8}$

۲- $\frac{6}{7}$

۳- $9 \frac{5}{14}$

۴- $3 \frac{3}{4}$

پنجم تولگی

کسرونه ۴۷

۱- الف: $\frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۵}{۱۲}$

ج: $\frac{۲}{۵}$

د: $\frac{۵}{۱۲}$

ه: $\frac{۲}{۱۵}$

و: $\frac{۶}{۱۱}$

۲- $\frac{۱}{۵}$

۳- $\frac{۵}{۲۴}$

پنجم تولگی

کسرونه ۴۸

۱- الف: $۲\frac{۱}{۲}$

ب: $۴\frac{۳}{۱۰}$

ج: $۴\frac{۳}{۵}$

د: $۴\frac{۱}{۳}$

۲- الف: $۲\frac{۱}{۶}$

ب: $۴\frac{۳}{۱۰}$

ج: $۸\frac{۱}{۵}$

د: $۵\frac{۱}{۸}$

۳- $۳\frac{۳}{۸}$

۴- $۱\frac{۳}{۱۰}$

پنجم تولگی

کسرونه ۴۹

۱- الف: $۱\frac{۹}{۱۰}$

ب: $۱\frac{۳}{۸}$

ج: $۴\frac{۱}{۲}$

د: $۱\frac{۹}{۱۰}$

۲- الف: $\frac{۷}{۱۲}$

ب: $۱\frac{۱۱}{۲۰}$

ج: ۶

د: $\frac{۲۹}{۳۰}$

۳- $\frac{۷}{۱۲}$

۴- $۳\frac{۳}{۴}$

پنجم تولگی

کسرونه ۵۰

۱- الف: $\frac{1}{9}$

ب: $\frac{1}{7}$

ج: $\frac{5}{14}$

د: $\frac{2}{21}$

ه: $\frac{11}{24}$

و: $\frac{23}{45}$

۲- $\frac{1}{3}$

۳- $\frac{1}{6}$

پنجم تولگی

کسرونه ۵۱

۱- الف: $\frac{2}{9}$

ب: $\frac{5}{21}$

ج: $\frac{30}{35}$

د: $\frac{1}{9}$

ه: $\frac{1}{3}$

و: $\frac{2}{9}$

۲- الف: ۳

ب: $\frac{11}{24}$

ج: $\frac{5}{12}$

د: $\frac{1}{24}$

ه: $\frac{1}{6}$

و: $\frac{5}{12}$

۳- الف: $\frac{9}{20}$ متر

ب: $\frac{1}{4}$ متر

ج: $\frac{1}{20}$ متر

۴- $\frac{7}{40}$

۵- $\frac{1}{5}$

۱- الف: $\frac{6}{7}$

ب: $\frac{3}{5}$

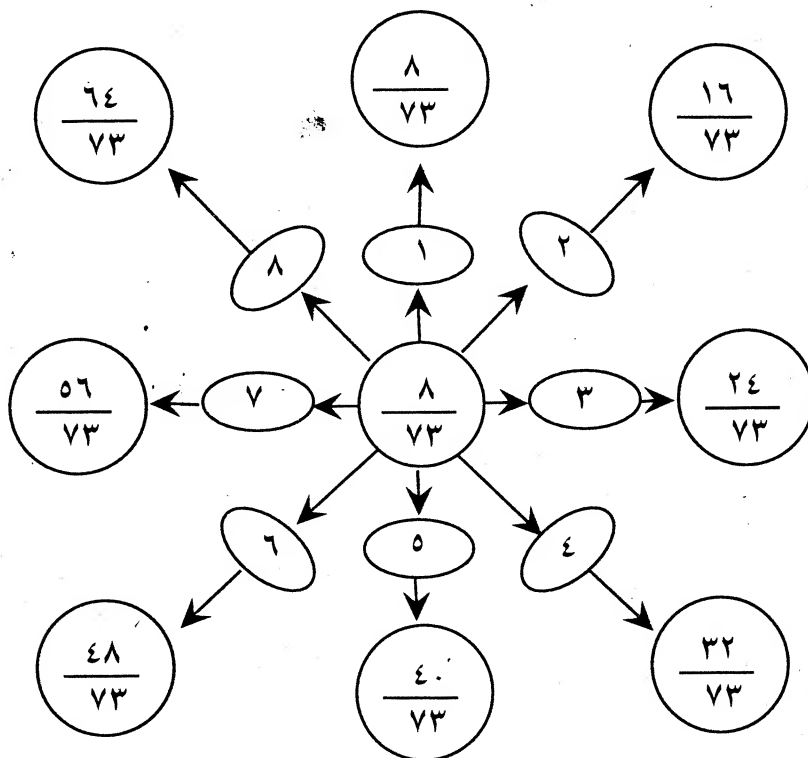
ج: $\frac{8}{11}$

د: ۳

ه: $\frac{3}{4}$

و: ۲

-۲

۳- $\frac{1}{2}$ متر

۴- $\frac{1}{4}$ متر مربع

۵- $\frac{2}{5}$ تباشیر

۱- الف: $\frac{1}{2}$

ب: ۱

ج: $\frac{1}{5}$

د: $\frac{5}{12}$

ه: ۳

و: $\frac{1}{2}$

۲- الف: $\frac{2}{3}$

ب: $\frac{1}{6}$

ج: $\frac{15}{28}$

د: $\frac{5}{9}$

ه: $\frac{10}{39}$

۳- ۳ ملی متر

۴- $\frac{3}{4}$ کیلومتر

۱- الف: $\frac{2}{5}$

ب: $\frac{3}{4}$

ج: ۹

د: ۱۰

ه: $\frac{3}{4}$

ج: $\frac{3}{4}$

۲- الف: $\frac{7}{18}$

ب: $\frac{5}{21}$

ج: $\frac{4}{9}$

د: $\frac{14}{15}$

۳- الف: ۳

ب: $\frac{3}{5}$

ج: $\frac{2}{5}$

د: $\frac{3}{32}$

۴- $\frac{1}{4}$ ۱۶ افغانی

۵- $\frac{1}{4}$ ۵ کیلوگرام

۶- $\frac{2}{3}$ ۳۲ مخونه

- ۱- الف: $\frac{۲}{۳}$ ب: ۱ ج: $\frac{۱}{۲}$ د: $\frac{۶}{۷}$ ۲
- ۲- الف: $\frac{۱}{۲۸}$ ب: $\frac{۱}{۲}$ ج: $\frac{۱}{۳۶}$ د: $\frac{۶}{۳۵}$
- ۳- الف: $\frac{۷}{۱۰}$ ب: $\frac{۲}{۷}$ ج: $\frac{۳}{۸}$ د: ۲ ۱۱
- ۴- $\frac{۵}{۶}$ ۵ کیلومتر
- ۵- ۱

- ۱- الف: ۱۰ ب: ۴ ج: ۱۶ د: ۱۸
- ۲- الف: ۱۸ د: ۵۶ ب: ۱۰ ج: ۲۸ ه: ۱۸ و: $\frac{۱}{۲}$ ۱۳
- ۳- ۸ تیوتی
- ۴- ۳۵ کتابونه

$$\begin{array}{lll} ۱- \text{الف: } \frac{۱}{۶} & \text{ب: } ۱ \frac{۲}{۳} & \text{ج: } \frac{۳}{۱۰} \\ \text{د: } ۱ \frac{۳}{۵} & \text{ه: } ۱ \frac{۷}{۸} & \text{و: } ۱ \frac{۵}{۷} \\ ۲- \text{الف: } ۱ \frac{۱}{۳} & \text{ب: } ۱ \frac{۵}{۹} & \text{ج: } ۱۴ \\ & & \text{د: } ۸ \end{array}$$

$$\begin{array}{lll} ۱- \text{الف: } \frac{۱}{۱۲} & \text{ب: } \frac{۱}{۱۴} & \text{ج: } \frac{۱}{۴۸} \\ \text{د: } \frac{۱}{۲۴} & \text{و: } \frac{۲}{۹} & \text{ز: } \frac{۱}{۸} \\ \text{ه: } \frac{۲}{۲۷} & & \text{ح: } \frac{۱}{۱۲} \\ ۲- \frac{۱}{۸} & & \\ ۳- \frac{۱}{۴} & & \end{array}$$

$$\begin{array}{lll} ۱- \text{الف: } ۲ \frac{۸}{۱۵} & \text{ب: } ۴ \frac{۴}{۵} & \text{ج: } ۱ \frac{۱}{۴} \\ \text{د: } ۴ & \text{ه: } \frac{۳}{۲۲} & \\ \text{ه: } \frac{۲}{۳} & \text{و: } ۱ \frac{۱}{۱۰} & \text{ز: } ۹ \frac{۳}{۵} \\ \text{ح: } ۱ \frac{۱}{۳} & & \\ ۲- ۱ \frac{۲}{۱۲} \text{ متر} & & \\ ۳- ۶ \frac{۱۳}{۷۷} \text{ کتابچی} & & \end{array}$$

- ١- الف: ٣٠ ب: $\frac{٢}{٥}$ ج: $\frac{٣}{١٦}$ د: $\frac{٢}{٤٥}$ ه: $\frac{٤}{٥}$
- ٢- ه: $\frac{٨}{١٥}$ و: $\frac{٤}{٥}$ ز: $\frac{٣}{٤}$ ح: ٩٠
- ٣- $\frac{١}{٢}$ ٢ افغانی

- ١- الف: $\frac{٣}{١٠٠}$ ب: $\frac{١}{١٠}$ ج: $\frac{٣}{١٠٠٠}$
- ٢- الف: ٠,١ ب: ٠,٣ ج: ٠,٧ د: ٠,٤
- ٣- الف: ٠,٠٥ ب: ٠,٠٧٠ ج: ٠,٠٩
- ٤- الف: ٠,٠٠٦ ب: ٠,٠٠٨ ج: ٠,٠٠٩
- ٥- الف: ٠,٠٨ ب: ٠,٤ ج: ٠,٠٠٧ د: ٠,٠٦

- ١- الف: ٠,٢٥ ب: ٠,٥ ج: ٠,٤ د: ٠,٦
- ٢- الف: $\frac{٩}{٢٠}$ ب: $\frac{١}{٢}$ ج: $\frac{٣}{٤}$ د: $\frac{١}{٨}$
- ه: $\frac{٣}{٤}$ و: $\frac{١}{٤}$

۳- لاندی جدول د اوو کسانو عابدات بنیی.

عابدات	نوم
۲۹۴,۶۵۴,۴۰۱	موسی
۱۲۶,۲۴۳,۳۱۱	فرید
۲۷,۹۶۳,۰۱۲	اکرم
۱۲۶,۲۱۸,۶۵۰	فاطمه
۲۹,۳۰۵,۴۰۱	شریفه
۱۱۲,۳۱۵,۶۰۰	حمید
۶۸,۹۵۴,۵۰۳	حمیده

الف: د موسی او فرید د عابدات توپیر خودی؟

ب: د ټولو ښځو مجموعي عابدات خوده؟

ج: د ټولو سړیو مجموعي عابدات خوده؟

د: د سړیو او ښځو د عابدات ترمنځ فرق خودی؟

ه: په گډه سره د سړیو او ښځو مجموعي عابدات خودی؟

الف: ۴,۷	ب: ۱۱,۱	ج: ۵,۷
د: ۴,۵	ه: ۱,۲	و: ۳,۹

-۲

د احمد مغازه		
جنسونه		کیلوگرام
منی	۲۲,۴۸	۲۲,۵
الوگان (کچالو)	۷۵,۲۶	۷۵,۳
گازری	۱۴,۷۵	۱۴,۸
سره بانجان	۲۳,۰۹	۲۳,۱
تول		۱۳۵,۷

الف: ۳,۷۶	ب: ۲,۳۱	ج: ۵,۰
د: ۹,۳۶	ه: ۷,۹۶	

الف: ۰,۲۲	ب: ۰,۲۳	ج: ۰,۲۳
د: ۰,۲۲	ه: ۰,۳۴	

الف: ۳۷۴ زرم	ب: ۹۱۷ زرم	ج: ۵۷ سلم
د: ۹۰۱ زرم	ه: ۹ سلم	

الف: ۸ زرم	ب: ۶ سلم	ج: ۳ زرم
د: ۳ زرم	ه: ۱ سلم	

الف: ۱۱,۲۳	ب: ۰,۴۲۷	ج: ۰,۱۰۳	د: ۶,۱
------------	----------	----------	--------

۱- الف: غلط
ب: صحیح
ج: غلط
د: غلط

۲- الف: $0,8 = 0,80$
ب: $0,9 < 0,76$
ج: $18,35 > 17,35$
د: $4,01 < 4,005$

۳- الف: $3,95$ $4,19$ $4,2$ $4,5$
ج: $2,2$ $2,202$ $2,2$
ب: $0,35$ $0,47$ $0,62$
د: $0,29$ $0,31$ $0,3$

۱- الف: $0,5$
ب: $0,75$
ج: $0,8$
د: $0,5$

۲- الف: 8 لسم
ب: 2 سلم
ج: 8 زرم
د: 4 سلم

۳- الف: $0,3 > 0,4$
ب: $0,73 < 0,71$
ج: $123,5 < 12,35$
د: $17,38 > 17,379$

۴- الف: $\frac{1}{5}$
ب: $\frac{1}{8}$
ج: $\frac{3}{4}$

د: $\frac{1}{4}$
ه: $\frac{27}{100}$
و: $\frac{1}{40}$

۵-

عدونه	په لسم کې تدویر	په سلمو کې تدویر
۳,۷۰۰	۳,۷	۳,۷۰
۷۸,۲۶۰	۴۸,۳	۴۸,۲۶
۲,۶۸۷	۲,۷	۲,۶۹
۱۲۶,۸۳۷	۱۲۶,۸	۱۲۶,۸۴
۲۳,۴۷۹	۲۳,۵	۲۳,۴۸
۸۶,۵۵۵	۸۶,۶	۸۶,۵۶

پنجم تولگی

اعشاری کسرونه ۷۱

الف: ۴۱۱,۱	ب: ۱۲,۹	ج: ۴۴۰,۰۷۲	-۱
الف: ۶,۳۲	ب: ۱۶,۹۵۳	ج: ۲۷,۱۴۷	-۲
د: ۱۴,۹۶	ه: ۱۶,۵۶۸		
۰,۹۵ برخی پیسی			-۳
۴,۲۴۵			-۳

پنجم تولگی

اعشاری کسرونه ۷۲

الف: ۳,۳۱۶	ب: ۱۰,۷۳	ج: ۵,۶۷	-۱
الف: ۱۴	ب: ۲,۰۶	ج: ۴,۸۸۸	-۲
د: ۳۰,۲۹۵	ه: ۱۲,۴۵		
۰,۲۲			-۳
۰,۸۱ لیتر			-۴
۱۳ کیلوگرام			-۵

پنجم تولگی

اعشاری کسرونه ۷۳

الف: ۲,۳	ب: ۱۱,۶۹	ج: ۷۵,۸	-۱
د: ۰,۷۰۱	ه: ۲۵,۱۴۸	و: ۳۸,۳۹	
۳,۳۷۹ کیلوگرام			-۲
۷۴,۰۵ متر			-۳
۳۹۸,۲۵ کیلوگرام			-۴

- ۱- * الف: ۷۰ دیسی متر   ب: ۷۰۰ سانتی متر   ج: ۷۰۰۰ ملی متر
- ** الف: ۳۵ دیسی متر   ب: ۳۵۰ سانتی متر   ج: ۳۵۰۰ ملی متر
- *** الف: ۷۷, ۵ دیسی متر   ب: ۷۷۵ سانتی متر   ج: ۷۷۵۰ ملی متر

-۲

متر	دسی متر	سانتی متر	ملی متر
۶, ۲۵	۶۲, ۵	۶۲۵	۶۲۵۰
۴, ۵	۴۵	۴۵۰	۴۵۰۰
۸, ۲	۸۲	۸۲۰	۸۲۰۰
۱۲	۱۲۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰۰
۱۴	۱۴۰	۱۴۰۰	۱۴۰۰۰

- ۳- الف: ۶۰۰۰ ملی متر
- ۴- ۹۰ سانتی مترو ۵۰ سانتی متر
- ۵- ۱۵ دیسی متر

- ۱- الف: ۱ متر   ب: ۰, ۲۴ متر   ج: ۷, ۵ متر   د: ۷۵۰ سانتی متر
- ه: ۰, ۰۰۸ متر   و: ۰, ۰۰۸ متر   ز: ۲۴ متر   ح: ۱۰ متر

-۲ ۲۴, ۶ متر

-۳ ۶, ۵ متر

-۴ ۹ متر

-۱

کیلومتر	دیگامتر	هکتومتر	متر
۶ کیلومتر	۶۰	۶۰۰	۶۰۰۰
۷ کیلومتر	۷۰	۷۰۰	۷۰۰۰
۸ کیلومتر	۸۰	۸۰۰	۸۰۰۰
۹ کیلومتر	۹۰	۹۰۰	۹۰۰۰
۰,۵ کیلومتر	۵	۵۰	۵۰۰
۱,۵ کیلومتر	۱۵	۱۵۰	۱۵۰۰

-۲

الف: ۳۰ هکتومتر
ب: ۱۲۰۰ دیگامتر
ج: ۴۶۰ متر
د: ۶۵۰ دیگامتر
ه: ۱۱۵۰ متر
و: ۲۱۸۰ متر

-۱

کیلومتر	دیگامتر	هکتومتر	متر
۰,۹	۹	۹۰	۹۰۰
۱,۲	۱۲	۱۲۰	۱۲۰۰
۰,۲۴۵۸	۲,۴۵۸	۲۴,۵۸	۲۴۵,۸
۰,۰۱۵۴	۰,۱۵۴	۱,۵۴	۱۵,۴
۰,۰۰۱۶	۰,۰۱۶	۰,۱۶	۱,۶

-۲

الف: ۰,۳۴ کیلومتر
ب: ۰,۴ کیلومتر
ج: ۰,۰۰۵۵ کیلومتر
د: ۳۱ هکتومتر
ه: ۷ کیلومتر
و: ۲۱۸۰ متر

-۳

۵ کیلومتر

-۴

۲۶ کیلومتر

-۱

الف: ۴۰ سانتی متر
ب: ۲۰ سانتی متر
ج: ۶۰ ملی متر
د: ۱ متر
ه: ۱,۵ متر
و: ۲۴۰ سانتی متر

-۲

بنوونکی کولای شی چی تصمیم ونیسی.

۱- الف: ۴۰ سانتی متر   ب: ۶۰ ملی متر   ج: ۱۵ دیسی متر

۲-

متر	دیسی متر	سانتی متر	ملی متر
۱,۶۵	۱۶,۵	۱۶۵	۱۶۵۰
۹	۹۰	۹۰۰	۹۰۰۰
۰,۱۱۳	۱,۱۳	۱۱,۳	۱۱۳
۱۲,۲۵	۱۲۲,۵	۱۲۲۵	۱۲۲۵۰
۱۵	۱۵۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰۰

۳- الف: ۲,۳ متر   ب: ۲۴ متر   ج: ۴۰ متر

د: ۴,۵ متر   ه: ۰,۶۱ متر   و: ۲۹ متر

۴- الف: ۲,۵ کیلومتر   ب: ۰,۴۳۷ کیلومتر   ج: ۰,۰۴۵ کیلومتر   د: ۰,۰۰۹ کیلومتر

۵- ۵۵۰۰ دیکا متر   ب: ۲,۵ هکتومتر   ج: ۷۵ کیلومتر   د: ۲,۸ هکتومتر

۱- الف: ۲۰۰۰ گرام   ب: ۱۷۵۰ گرام   ج: ۱۰۰۰۰ گرام

د: ۵۵۶۰ گرام   ه: ۷۵۰ گرام   و: ۵۰۰ گرام

۲- الف: ۳ کیلوگرام   ب: ۱,۹۵ گرام   ج: ۰,۲ گرام

د: ۰,۸۵ کیلوگرام   ه: ۰,۰۵ کیلوگرام   و: ۲,۰۷ کیلوگرام

۳- الف: ۱۰ پتریو   ب: ۱۰ مینو   ج: ۱۰۰ مینو

۴- بنوونکی کولای شی چی تصمیم واخلی، د مثال په طور (نارنج، هندوانه، یو کتاب)

پنجم تولگی

۸۳ اندازه گیری

- ۱- الف: ۳۰ بوتل   ب: ۴ پیاله   ج: ۱۰ کاچوغه
- د: ۴۰ کاچوغه   ه: ۱۲۰ پیاله
- ۲- الف: ۰,۱ لیتر   ب: ۰,۰۱ لیتر   ج: ۰,۴۶۵ لیتر
- د: ۱,۵ لیتر   ه: ۰,۷۵ لیتر   و: ۵ لیتر
- ۳- الف: ۲۰۰۰ ملی لیتر   ب: ۲۷۵۰ ملی لیتر   ج: ۱۰۰۰۰ ملی لیتر
- د: ۱۲۵۰ ملی لیتر   ه: ۶۷۵۰ ملی لیتر   و: ۵۰۰۰۰ ملی لیتر

پنجم تولگی

۸۴ اندازه گیری

- ۱- الف: ۰,۳ لیتر   ب: ۳۰۰ ملی لیتر   ج: ۶,۵ لیتر   د: ۶۵۰۰ ملی لیتر
- ه: ۰,۰۴ لیتر   و: ۴۰ ملی لیتر   ز: ۴ لیتر   ح: ۴۰۰۰ ملی لیتر
- ۲- الف: ۳۶ سانتی لیتر   ب: ۵۰ لیتر   ج: ۰,۰۰۶ کیلو لیتر
- د: ۰,۵ دیسی لیتر   ه: ۷۰ ملی لیتر   و: ۸۰۰ ملی لیتر

پنجم تولگی

۸۵ اندازه گیری

- ۱- الف: ۱۰۰۰ لیتر   ب: ۴۲ کیلو لیتر   ج: ۰,۲۵ کیلو لیتر
- د: ۰,۵ کیلو لیتر   ه: ۱۱۰۰۰ دیکا لیتر   و: ۵ لیتر
- ۲- ۰,۰۲۵ کیلو لیتر
- ۳- ۱,۴ هکتو لیتر
- ۴- ۹۵۵۰۰ ملی لیتر

۱- الف: ۰,۷۵ کیلوگرام ب: ۱,۵۷۵ کیلوگرام ج: ۰,۰۰۴ کیلوگرام د: ۰,۰۸۵ کیلوگرام

۲- الف: ۸۵۰ گرم ب: ۲۰۵۰ گرم ج: ۷۰۰۰ گرم د: ۱۰۲۵ گرم

۳-

کیلو لیتر	هکتو لیتر	دیکا لیتر	لیتر	دسی لیتر	سانتی لیتر	ملی لیتر
۰,۰۱۲	۰,۰۱۲	۱,۲	۱۲	۱۲۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰۰
۰,۰۰۱۹۵	۰,۰۱۹۵	۰,۱۹۵	۱,۹۵	۱۹,۵	۱۹۵	۱۹۵۰
۰,۰۲۳۱	۰,۲۳۱	۲,۳۱	۲۳,۱	۲۳۱	۲۳۱۰	۲۳۱۰۰
۰,۰۰۲۴	۰,۰۲۴	۰,۲۴	۲,۴	۲۴	۲۴۰	۲۴۰۰
۰,۰۰۲۴	۰,۰۲۴	۰,۲۴	۲,۴	۲۴	۲۴۰	۲۴۰۰
۲,۵	۲۵	۲۵۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰۰	۲۵۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰۰

۴- ۱۰ وخته

۵- ۱۵ کیلوگرام

۶- ۰,۵۴ دیکا لیتر

۷- ۱۵۰۰۰ ملی لیتر

۱- جنوری   فبروری   مارچ   اپریل   می   جون   جولای   اگست
سپتمبر   اکتوبر   نومبر   دسمبر

۲- الف: لومری میاشت   ب: ۳۱ ورخ   ج: ۱۷   د: ۳   ه: چهارشنبه

۱- الف: ۳:۰۰

ب: ۳:۳۰

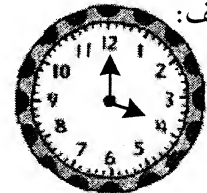
ج: ۳:۴۵

د: ۸:۳۰

ه: ۱۰:۴۵

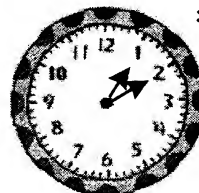
۲-

الف:

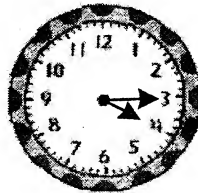
۴:۰۰

ب:

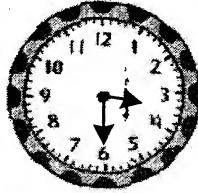
۱:۱۱

ج:

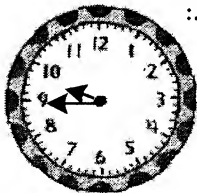
۴:۱۵

د:

۳:۳۰

ه:

۹:۴۵

۱- الف: ۰.۰

ب: ۱۰۰.۰

ج: ۳۷.۰

د: ۱۰.۰

ه: ۳۵.۰

۲- *: (ج)

**: (د)

***: ۵۰ درجه سانتی گیرید

****: (الف)

****: (ج)

*****: ۱۲- درجه سانتی گیرید، ۱۸ درجه سانتی گیرید، ۳۸ درجه سانتی گیرید، ۹۲ درجه سانتی گیرید

۱- الف: ۱۴۳, ۴ سانتی متر

ب: ۳۲ سانتی متر

ج: ۲۹, ۶ سانتی متر

د: ۸۸ سانتی متر

۲- ۲۱۴ سانتی متر

۳- ۱۸۰ سانتی متر

۴- ۱۰۰ ونی

- ۱- الف: ۳۱, ۴ سانتی متر   ب: ۲۸, ۲۶ سانتی متر   ج: ۲۸, ۲۶ سانتی متر   د: ۲۱, ۹۸ سانتی متر
- ۲- ۵۶, ۵۲ سانتی متر
- ۳- ۱۲۳

- ۱- ۲۵, ۱۲ سانتی متر   ب: ۱۸, ۸۴ سانتی متر   ج: ۲۰, ۴۱ سانتی متر
- ۲- ۸۷, ۹۲ سانتی متر
- ۳- ۱۵, ۷ دیسی متر
- ۴- ۴۳, ۹۶ سانتی متر

- ۱- الف: ۶ سانتی متر مربع   ب: ۹ سانتی متر مربع   ج: ۲۰ سانتی متر مربع   د: ۱۰۰ سانتی متر مربع
- ۲- الف: ۸۵۰۰ سانتی متر مربع   ب: ۱۷۰ کیلو متر مربع   ج: ۳۷, ۲۶ سانتی متر مربع   د: ۱۲, ۶۵ سانتی متر مربع
- ۳- الف: ۲ سانتی متر   ب: ۳ سانتی متر   ج: ۴ سانتی متر   د: ۵ سانتی متر
- ۴- الف: ۳ سانتی متر   ب: ۴ سانتی متر   ج: ۴, ۵ سانتی متر   د: ۴ سانتی متر

هدف: د عددونو مقامی قیمت تر (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) زیرگونو ملیونو پورې په تامو عددونو کې د جمع او تفریق ټاکنه.

حل بی کړۍ.

۱- په زیاتیدونکې (صعودی) ډول بی ترتیب کړۍ.

۵۰۱,۶۹۵,۳۲۶   ۵۲۰,۴۸۰,۷۶۳   ۲۰۵,۹۳۸,۴۲۱   ۵۰۲,۳۹۸,۶۵۰

۲- په کمیدونکې (نزولی) ډول بی ترتیب کړۍ.

۹۸۹,۸۹۸,۹۱۷   ۹۹۹,۸۰۸,۶۱۵   ۹۸۹,۹۹۰,۳۱۴   ۹۸۹,۹۸۰,۲۱۰   ۹۹۸,۸۸۹,۰۰۱

۳- لاندی رقمونه وکاروی او تر ټولو کوچنی عدد تری جوړ کړۍ.

۷,۰۰۲,۶۰۵,۴۰۰

۴- لاندی رقمونه وکاروی او تر ټولو کوچنی عدد تری جوړ کړۍ.

۸,۹,۷,۶,۴,۳,۱,۲

۵- دا عددونه په عبارت ولیکۍ.

الف: ۲۹۶,۵۴۱,۰۰۶

ب: ۱۰۵,۹۴۷,۱۰۲

ج: ۵۴,۶۰۴,۷۱۵

۶- پاتی شوی عددونه ولیکۍ.

الف: ۹۸۷,۳۲۱,۹۹۹   ۹۸۷,۳۲۲,۰۰۱

ب: ۹۸۷,۹۹۹,۹۹۹

۷- دهغی عدد مقامی قیمت ولیکۍ چې کرښی تری تاو شویده.

الف: ۲۶۴,۵۰۸, ۷۶۳

ب: ۲۹۷,۴۳۱,۶۵۲

ج: ۷۶۳,۹۴۱,۳۴۵

- ۱- الف: ۱۲۰.۴ سانتی متر مربع   ب: ۹ سانتی متر مربع   ج: ۳,۴۵ سانتی متر مربع   د: ۶۴ سانتی متر مربع
- ۲- الف: ۲۰ سانتی متر مربع   ب: ۲۵۵ سانتی متر مربع
- ۳- الف: ۲۲۵ ملی متر مربع   ب: ۹۰۰ ملی متر مربع
- ۴- الف: ۹ متر مربع   ب: ۵۲ متر مربع   ج: ۱۸ متر مربع   د: ۱۵۰ متر مربع

- ۱- الف: ۳۲ سانتی متر مربع   ب: ۶,۲۵ سانتی متر مربع
- ج: ۱۲,۲۵ سانتی متر مربع   د: ۱۹,۶ سانتی متر مربع
- ۲- الف: ۶۴۰۰ متر مربع   ب: ۶۰,۸ سانتی متر مربع
- ۳- الف: ۴۴۱ ملی متر مربع   ب: ۷۲,۲۵ متر مربع
- ۴- ۸۹۶ متر مربع
- ۵- ۱۷,۷۵ متر مربع
- ۶- ۵۲۰ سانتی متر مربع

- ۱- الف: ۱۴ سانتی متر مربع   ب: ۵۴ متر مربع
- ۲- الف: ۶۰۰ کیلو متر مربع   ب: ۸۲,۶ سانتی متر مربع   ج: ۲۴۹ کیلو متر مربع   د: ۷۵۰ سانتی متر مربع
- ۳- الف: ۸ متر مربع   ب: ۳۲ متر مربع   ج: ۳ متر مربع   د: ۱۲ متر مربع
- ه: ۴۴ متر مربع   و: ۱۴۴ متر مربع   ز: ۱۰۰ متر مربع

پنجم تولگی

هندسه ۱۰۰

- ۱- الف: ۲۹,۲۵ سانتی متر مربع
ب: ۱,۵ سانتی متر مربع
ج: ۳ متر مربع
د: ۳۰۰ سانتی متر مربع

- ۲- الف: ۲۴ متر مربع
ب: ۴ متر مربع
ج: ۶ دستمال گردن
د: ۲۴ متر مربع

پنجم تولگی

هندسه ۱۰۲

- ۱- الف: ۶۰۷۹,۰۴ ملی متر مربع
ب: ۶۱۵,۴۴ سانتی متر مربع
ج: ۲۸,۲۶ متر مربع
د: ۷۸,۵ دیسی متر مربع
ه: $۲ \frac{۵}{۱۴}$ متر مربع

- ۲- الف: ۰,۷۸۵ دیسی متر مربع
ب: ۷۸,۵ متر مربع

پنجم تولگی

هندسه ۱۰۳

- ۱- الف: ۳۱۴ سانتی متر مربع
ب: ۱۵۳,۸۶

- ۲- ۱۱۳,۰۴ سانتی متر مربع

- ۳- ۱۵,۳۸۶ سانتی متر مربع

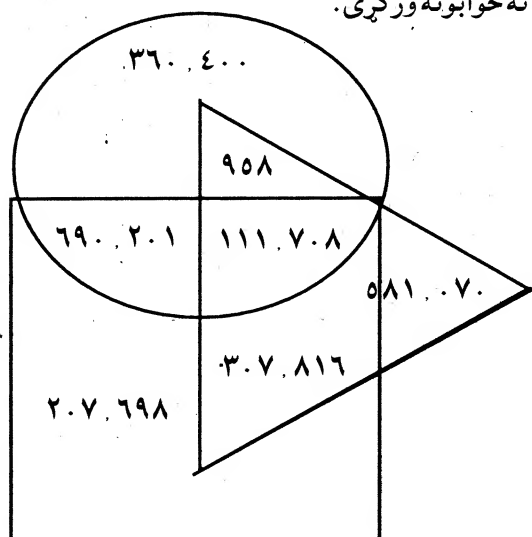
- ۴- ۳,۱۴ متر مربع

- ۸- دا یوه معما ده. که چیری دا عددونه سطرین جمع کړی، ستونی یی جمع کړئ او قطر یی جمع کړئ. د جمع حاصل عین عدد ۴۵۳۶ په لاس درځی. له سره یی ولیکی، خالي ځایونه یی ډک کړی او معما تکمیل کړی. په یاد وساتی چې باید د هر سطر، هر ستون او هر قطر د جمع حاصل ۴۵۳۶ وي.

۳۷۸	۳۰۲۴	۱۱۳۴	۴۰۵۳۶
۱۸۹۰		۲۶۴۶	۴۵۳۶
	۴۵۳۶		

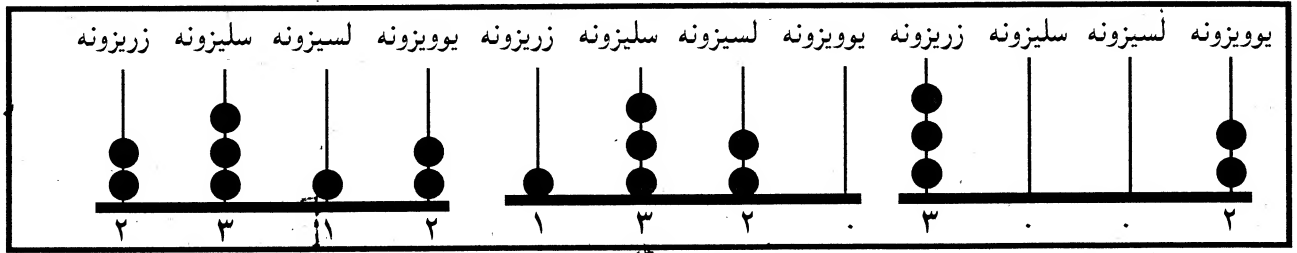
- ۸- دا دیاگرام وگوری او لاندی سوالونو ته ځوابونه ورکړی.

- الف: د دایری په داخل کې عددونه جمع کړی.
 ب: د مربع په داخل کې عددونه جمع کړی.
 ج: د هغو عددونو ترمنځ فرق پیدا کړی چی د مربع په داخل کې وي خود مثلث په داخل کې نه وي.
 د: د هغو عددونو ترمنځ فرق پیدا کړی چی هغه د دایری په داخل کې وي خود مثلث په داخل کې نه وي.

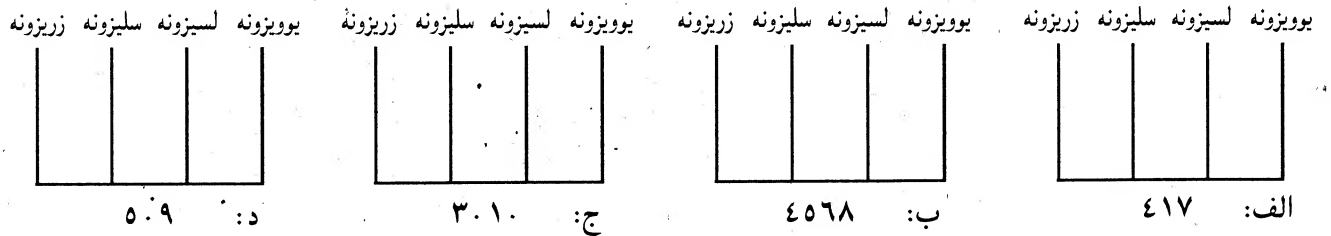
هدف: تر ټولو پورې مقامی قیمت ته بیا کتنه

زده کړه

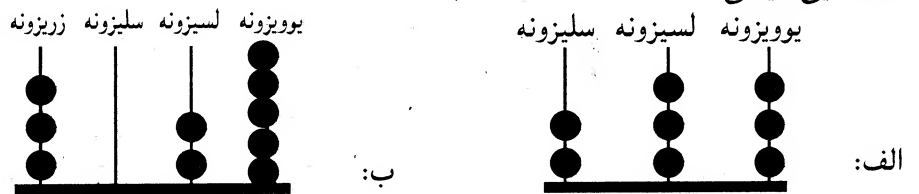

مشق:

۱- عددونه په چوت باندې وېشئ.

۲- عددونه یې ولیکئ.

۳- مثال تعقیب کړئ.

زریزونه	سلیزونه	لسیزونه	یوویزونه	
۲	۳	۴	۲	۲, ۳۴۲
				۳, ۴۱۷
				۷۳۶
				۵, ۷۲۰
				۶, ۰۹۱

۴- په لاندې عددونو کې پر سلیزو رقمونو باندې کرښې تاو کړئ.

الف: ۹, ۷۸۹   ب: ۳, ۴۵۱   ج: ۴, ۶۸۹   د: ۳, ۱۹۱

۵- په لاندې عددونو کې د هغور رقمونو مقامی قیمتونو ولیکئ چې گردې کرښې تری تاو شوي دي.

مثال: ۲, ۴ (۳) ۲   ۳ سلیزه

الف: ۱, ۷ ۳ (۲)   ب: ۵ ۴ ۶ (۸)   ج: ۴, ۵ ۹ ۶ (۵)   د: ۷, ۳ (۲) ۳

۶- دارقمونه وکاروئ، تر ټولو لوی عدد او تر ټولو کوچنی عدد تری جوړ کړئ.

الف: ۳, ۴, ۵, ۸   ب: ۹, ۷, ۲, ۱

هدف: د ۰-۹ پوری عددونو ضرب ته بیا کتنه

زده کړه

د ضربی عاملینو (فکتورونو) د ځای بدلول د ضرب په حاصل کې بدلون نه راولي.
د مثال په توګه:

$$۲۴ = ۸ \times ۳ \text{ و } ۲۴ = ۳ \times ۸$$

$$۸ \times ۳ = ۳ \times ۸$$

د ۱ خاصیت

د هر عدد سره چې ۱ ضرب کړی پخپله هماغه عدد ورکوي د
مثال په توګه:

$$۷ = ۱ \times ۷ \text{ یا } ۷ = ۷ \times ۱$$

د صفر خاصیت

د صفر ضرب د هر بل عدد سره، صفر دی. د مثال په توګه:

$$۰ = ۰ \times ۴ \text{ یا } ۰ = ۴ \times ۰$$

مشق:

پاتی شوی عددونه پیدا کړی.

↓ X →	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱

۲- په بکسونو عددونه وکاروی، دا ضرب سوالونه ټول حل کړی.

مثال:

2 6 2

7 3

×   6

---

2 3 1

الف:

١ ٥ ٤

١ ١

X

٤ ٣ ٢

ب:

$$\begin{array}{r} \begin{array}{|c|} \hline 7 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 9 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 0 \\ \hline \end{array} \\ \begin{array}{|c|} \hline \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline \\ \hline \end{array} \\ \times \quad \begin{array}{|c|} \hline \\ \hline \end{array} \\ \hline 7 \quad 6 \quad 0 \end{array}$$

A 3x3 grid puzzle. The top row contains boxes with numbers 1, 2, and 3. The middle row contains boxes with numbers 4, 5, and 6. The bottom row contains boxes with numbers 7, 8, and 9. A multiplication sign (x) is located in the center of the grid, between the middle and bottom rows, and between the second and third columns.

2	7	2
7	0	3

4 2 4

---

4 2 4

9

x

2 2 9

5 1 4

1 4 3

1 2 3 4

□ □ □

x □

---

7 8 9

10-frame for $34 - 17$:

	1	2	7

$\times$

---

7   1   4

ك:

6	1	7	1

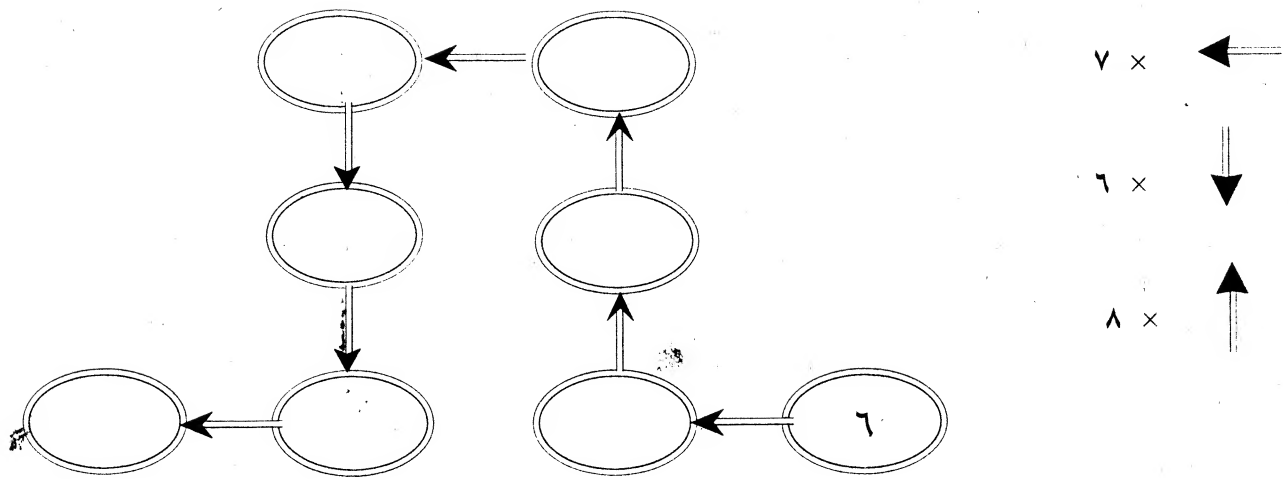
×

--

---

7 9 8

۳- کاپی یی کړی او نښی تعقیب کړی.

عبارتی سوالونه

۴- دیوی کتابچی بیه ۲۵,۰۰۰ افغانی ده، د ۹ کتابچو بیه به څو وي؟

۵- په یو جومات کې ۷ قطاره دی په هر قطار کې ۴۲ کسان لمونځ کوی، ټول لمونځ کوونکي به څو وی؟

۶- دا جدول په افغانیو د مختلفو پیسو نرخ (په ۱۳۷۷ هـ ق) ښیي.

هيواد	د پیسو واحد واحد	په افغانیو د هغو قیمت
امریکا	دالر	۶۵,۵۴۰ افغانی
پاکستان	روپي	۱,۲۵۲ افغانی
جرمني	مارک	۲۵,۶۴۵ افغانی
ايران	تومان	۶۵,۱۲۵ افغانی

الف: ۸ دالر په افغانیو بدل کړی.

ب: ۵ مارکه په افغانیو بدل کړی.

ج: ۶ تومان په افغانیو بدل کړی.

د: ۷ روپی په افغانیو بدل کړی.

هدف: د ۱۰، ۱۰۰، او ۱،۰۰۰ سره ضربولو ته بیا کتنه

زده کړه

کله چې موزیو تام عدد د ۱۰، ۱۰۰، یا ۱،۰۰۰ سره ضربوو، نو د ځواب لپاره د ضرب په لومړۍ عامل باندې د هغوی د صفرونو تعداد ورزیاتوو. د مثالونو په توګه:

$$۲۴۰ = ۲۴ \times ۱۰$$

$$۲۵۰۰ = ۲۵ \times ۱۰۰$$

$$۳۴۰۰ = ۳۴ \times ۱۰۰۰$$

مشق:

۱- ضرب پې کړی.

الف:

$\times ۱۰$	
۲۵	
۲، ۶۱۰	
۵۸۲	
۳۰، ۸۹۱	
۱۷۳، ۲۶۱	

ب:

$\times ۱۰۰$	
۴۲۵	
۶۰، ۲۳۱	
۸۳۰	
۴، ۲۰۶	
۵۳، ۰۲۰	

ج:

$\times ۱۰۰۰$	
۲۰	
۶۴۷	
۸، ۵۳۰	
۳، ۹۴۸	
۳۵۰، ۶۳۰	

۲- ضرب پې کړی او درست ځواب پې ورته خوښ کړی.

الف:	$۱۰ \times ۴۰۰ =$	۴، ۰۰۰	۱۰، ۴۰۰	۴۰۰	۴۰، ۰۱۰
ب:	$۹۰ \times ۱۳۰ =$	۹، ۹۰۰	۱، ۹۰۰	۱۱، ۷۰۰	۱۳، ۰۰۹
ج:	$۷۰ \times ۱۵۲ =$	۱۱، ۶۰۴	۷۰، ۷۰۰	۷۰، ۴۰۰	۱۰، ۶۴۰
د:	$۱۲۸ \times ۹۰ =$	۹، ۸۳۷	۱۱، ۵۲۰	۹۸، ۳۷۰	۱۱، ۸۰۰
ه:	$۷۶۵ \times ۸۰ =$	۶۱، ۰۲۰	۶۳، ۲۰۰	۶۱، ۲۰۰	۶۳، ۸۰۰
و:	$۲۰ \times ۸۰۹ =$	۱۶، ۰۱۸	۱۶، ۱۸۰	۱۶، ۸۱۰	۴۲، ۰۰۰

۳- د بزرگانو یوه ډله په نظر کې لري چې ۲۵۰ د باد ژړندی واخلي چې هغه د اوبو د پمپ کولو لپاره وکاروي، که چیرې د هرې

ژړندی بیه ۳۰۲، ۵۲۸ افغانۍ وي، نو د ۲۵۰ ژړندو بیه به څو وي؟

۴- که د یو اوښ د یوې ورځې د خوراک بیه ۳۱۲، ۲۵ افغانۍ وي نو د لاندې جدول کاپي او تکمیل کړی.

د ورځو تعداد	۳۰	۴۰	۶۰	۸۰	۹۰
بیه	۷۵۹، ۳۶۰				

هدف: په مختلفو مقامونو کې د صفر لرونکي عددونو سره د دوه رقمي عددونو ضرب ته بیا کتنه.

زده کړه

په یاد ولری چې د صفر سره د هر بل عدد د ضرب حاصل صفر دی. دی سوالونو ته وگوري، دا هر عدد یو صفر لري.

$$\begin{array}{r} 103 \\ \times 13 \\ \hline 309 \quad (103 \times 3) \\ 1030 \quad (103 \times 30) \\ \hline 1339 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1052 \\ \times 20 \\ \hline 5260 \quad (1052 \times 5) \\ 21040 \quad (2052 \times 20) \\ \hline 26300 \end{array}$$

مشق:

ضرب یې کړی.

د: $81 \times 5,02 =$

ه: $15 \times 24 =$

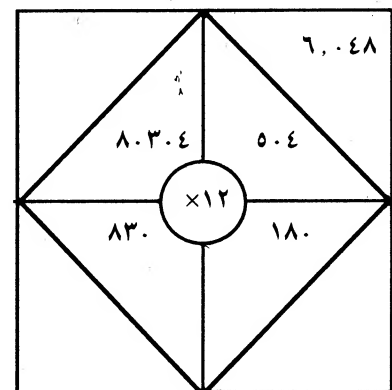
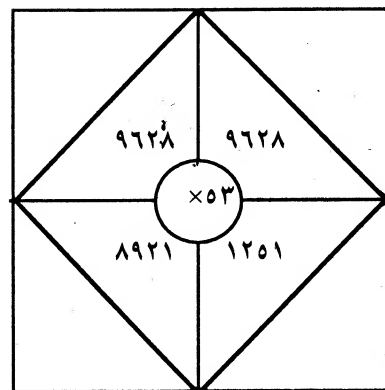
و: $14 \times 90 =$

الف: $12 \times 5.2 =$

ب: $18 \times 7.8 =$

ج: $22 \times 6,201 =$

۲- مثال ته وگوري او عددونه سره ضرب کړی.

عبارتي سوالونه

۳- د جیبی د عالی ښوونځی د یونیفورم (یورنگه کالو) بیه ۶.۲، ۲۰.۸ افغانی ده. یو ټولگی ۵۲ زده کوونکی لري، نو ددی

ټولگی د زده کونکي د ټولو کالو بیه به څو وي؟

۴- یو دوکاندار په ورځ کې ۲,۰۵۰ کتابچې خرڅوی. تاسی معلومه کړی چې نوموړی دوکاندار په ۹۰ ورځ کې څو کتابچې

خرڅوی؟

هدف: په مختلفو مقامونو کې د صفر لرونکي عددونو سره د درې رقمي عددونو ضرب ته بیا کتنه.

زده کړه

کله چې موږ یو لوی عدد ضربوو نو ضرور به ټولو مرحلو ته سمه پاملرنه کوو.

$$\begin{array}{r}
 5,983 \\
 \times 475 \\
 \hline
 29,915 \quad (5,983 \times 5) \\
 418,810 \quad (5,983 \times 70) \\
 2,393,200 \quad (5,983 \times 400) \\
 \hline
 2,841,925
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 321 \\
 \times 201 \\
 \hline
 321 \quad (321 \times 1) \\
 0,000 \quad (321 \times 0) \\
 64,021 \quad (321 \times 200) \\
 \hline
 64,021
 \end{array}$$

مشق:

۱- ضرب یې کړی.

الف: $627 \times 6,098 =$

ب: $255 \times 14,085 =$

ج: $381 \times 25,079 =$

د: $540 \times 1,231 =$

ه: $400 \times 2,984 =$

۲- ضرب یې کړی چې دا جدول تکمیل کړی.

۹۹۹	۸۰۸	۱۶۰	×
		۸۰۶,۸۸۰	۵۰,۴۳
	۲,۰۹۲,۷۲۰		۲,۵۹۰
			۲,۳۴۱
۶۸,۹۸۰,۹۵۰			۶۹,۰۵۰

۳- دا جدول بنیئی چي درې داکتران هر یو د معاینی لپاره خومره پیسی اخلي.

د داکتر نوم	د یو نفر د معاینی فیس
مسعود	۱۵,۰۹۱
اکبر	۲۳,۸۰۰
داؤد	۱۹,۸۶۵

الف: که چیری داکتر موسی ۳۶۰ مریضان معاینه کړي نو خومره پیسی به پیدا کړي؟

ب: که چیری داکتر اکبر ۲۰۳ مریضان معاینه کړي نو خومره پیسی به پیدا کړي؟

ج: که چیری داکتر داود ۲۸۹ مریضان معاینه کړي، نو خومره پیسی به پیدا کړي؟

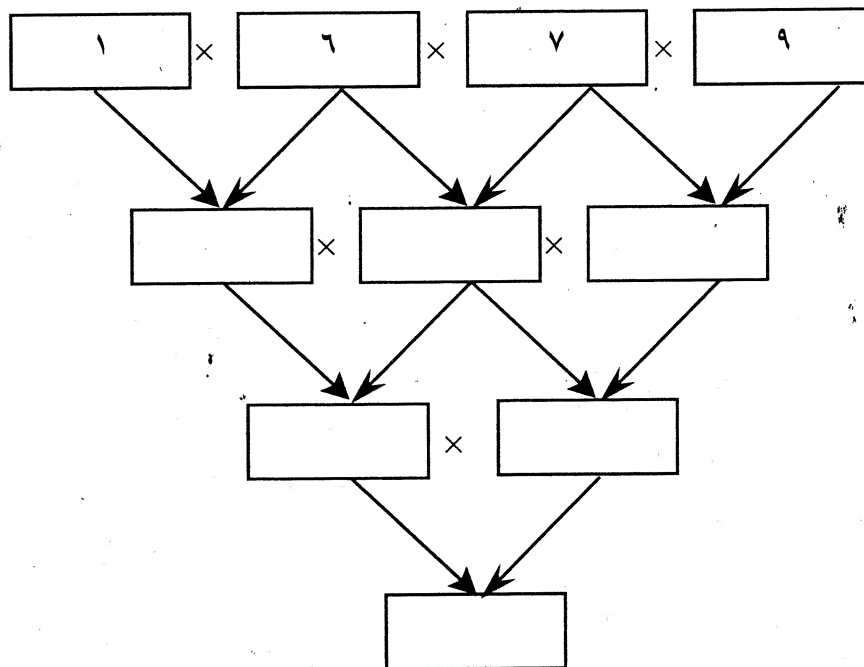
هدف: ضرب ته بیا کتنه

زده کړه

$9 \times \square = \square$	$\square \times 9 = \square$	$9 \times 1 = \square$	$1 \times 9 = \square$
$\begin{array}{r} 2.860 \\ \times 294 \\ \hline 8346. (2.860 \times 4) \\ 187780. (2.860 \times 90) \\ \underline{417300. (2.860 \times 200)} \\ 613431. \end{array}$	$\begin{array}{r} 580. \\ \times 65 \\ \hline 2900. (580 \times 5) \\ \underline{34800. (580 \times 60)} \\ 37700. \end{array}$		

مشق:

۱- تیرونه تعقیب کړی او ضرب بی کړی.

۲- ضرب يې کړی.

الف:	$12 \times 40 =$	ه:	$500 \times 500 =$
ب:	$36 \times 500 =$	و:	$42 \times 30 =$
ج:	$115 \times 200 =$	ز:	$15 \times 70 =$
د:	$81 \times 60 =$	ح:	$43 \times 50 =$

۳- ضرب يې کړی او درست ځوابونه ورته خوښ کړی.

الف:	$12 \times 2,058 =$	۲۴,۸۹۶	۲۴,۶۹۶	۲۸,۴۹۶
ب:	$20 \times 7,604 =$	۱۵۰,۰۸۰	۱۵۴,۲۸۰	۱۵۲,۰۸۰
ج:	$214 \times 6,470 =$	۱,۳۸۴,۵۸۰	۱,۴۸۴,۵۸۰	۱,۳۸۴,۴۸۰
د:	$230 \times 9,038 =$	۱,۰۷۸,۶۴۰	۲,۰۷۸,۷۴۰	۱۰۷,۷۴۰

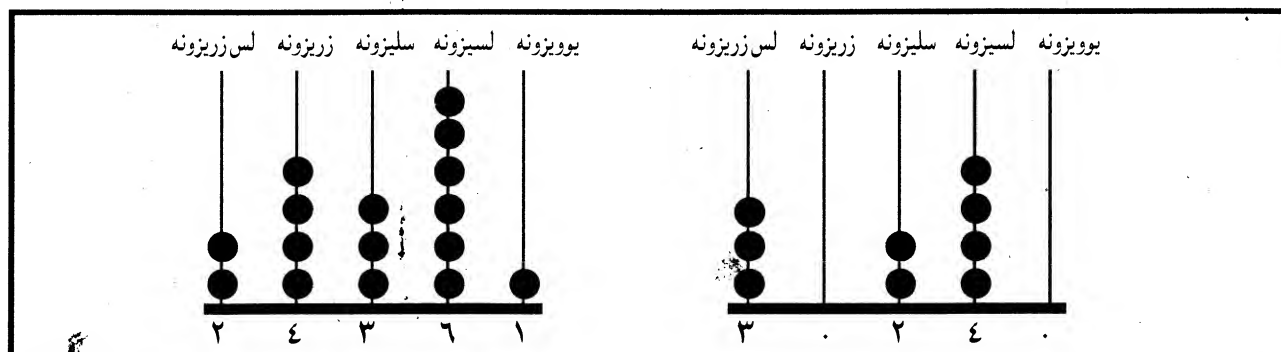
عبارتې سوالونه

۴- د یوې راډیو بیه ۲۵۹۰۸ افغانۍ ده نو د ۲۸۶ راډیوگانو بیه به څووی؟

۵- احمد د اولمپیا د لوبو لپاره ځان چمتو کوي. دی هره ورځ ۴۵۰۰ متر منډه کوي نو په ۱۴۲ ورځو کې به یې څومره منډه کړی وی؟

هدف: تر لسو زرو پورې مقامي قيمت ته بيا کتنه.

زده کړه

مشق:

۱- لاندې عددونو ته پراخوالی ورکړی.

مثال: $۲۰۰۰۰ + ۳۰۰۰ + ۱۰۰ + ۳۰ + ۱ = ۲۳۱۳۱$

ج: ۸۰۴۰۱

ب: ۵۳۲۰۰

الف: ۲۵۴۰۲

۲- لاندې عددونه په زیاتیدونکې ترتیب ولیکۍ.

مثال: ۹۲۰۱۸، ۱۵۵۰۳، ۴۹۶۳۹، ۲۳۱۲۴، ۱۵۵۰۳
ب: ۷۸۷۱۵، ۹۲۰۲۴، ۹۰۰۰۴، ۹۴۲۵۱

الف: ۸۱۰۰۱، ۱۲۵۵۰، ۸۰۹۶۴، ۵۳۴۰۰

۳- دغه عددونه ولیکۍ.

مثال: دری څلوینت زره دوه سوه لس. ۴۳۲۱۰

الف: یو اتیا زره شپږ سوه او څلوینت

ب: نولس زره پنځه ویش

ج: اويا زره یو سلو شپاړس

عبارتی سوالونه

۴- ګلالی د یو پیرو دونکی لپاره یو چک راویست او دا نوټونه یې ورکړل. ۶ لس زریزه، ۲ زریزه، ۴ یو ګونه او ۷ سلیزه. دی به په دی چک کې ټولی څومره پیسې راویستلی وي.

۵- حل یی کړی.

ولایتونه	دهقانان
لوګر	۳۵,۶۰۰
پکتیا	۷۲,۴۵۰
غزنی	۲۸,۷۰۵
پروان	۴۲,۶۷۰

الف: کوم ولایت تر ټولو زیات دهقانان لري؟

ب: کوم ولایت تر ټولو لږ دهقانان لري؟

ج: کوم ولایت تر ډیر شو زرو زیات دهقانان لري؟

هدف: د ضرب تاکنه

حل بی کړی.

۱- د ضرب مسئلې ولیکي. په بکسونو کې عددونه وکاروی.

الف:

$$\begin{array}{r} \square \square \square \\ \times \square \\ \hline \end{array}$$

۸ ۵ ۱

ب:

$$\begin{array}{r} \square \square \square \\ \times \square \\ \hline \end{array}$$

۶ ۳ ۰ ۷

ج:

$$\begin{array}{r} \square \square \square \\ \times \square \\ \hline \end{array}$$

۵ ۷ ۲ ۸

۲- ضرب بی کړی.

الف:

۳۶	
۳,۵۱۰	
۷۶۲	
۲۰,۸۳۱	
۱۸,۴۵۱	

ب:

۵۲۴	
۴۰,۳۲۱	
۹۶۰	
۶,۲۰۳	
۷۳,۰۴۰	

ج:

۶۰	
۴۶۷	
۷,۳۵۰	
۴,۹۴۶	
۳۵۰۷۳	

۳- ضرب بی کړی.

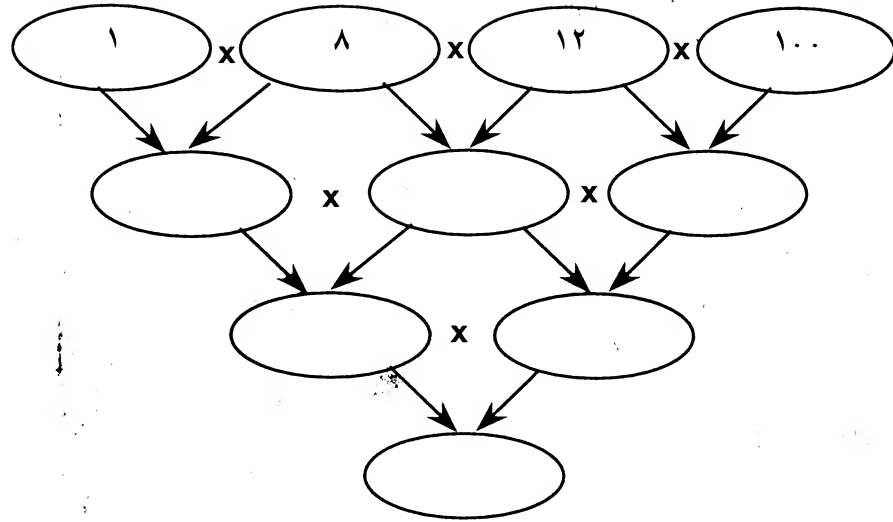
الف: $14 \times 8.2 =$

ب: $129 \times 0.76 =$

ج: $9. \times 7. =$

د: $9 \times 9.9 =$

۴- تیرونه تعقیب کړی او ضرب یې کړی.

۵- ضرب یې کړی او درست ځوابونه ورته خوښ کړی.

الف:	$7,056 \times 440 =$	۳,۱۱۴,۶۴۰	۳,۱۰۴,۶۴۰	۳۰۱,۴۶۰
ب:	$8,690 \times 618 =$	۵,۳۷,۴۲۰	۴,۳۷۲,۴۲۰	۴,۳۷۰,۴۲۰
ج:	$9,802 \times 30 =$	۲۹۴,۶۶۰	۲۹۴,۰۰۶	۲۹۴,۰۶۰
د:	$3,076 \times 13 =$	۳۸,۹۸۸	۳۹,۹۸۸	۳۹,۸۸۸

عبارتی سوالونه

۶- لاندی جدول د کابل او ولایاتونو ترمنځ د تکسی کرایه ښیي. جدول ته وگورئ او سوالونو ته ځوابونه ورکړی.

ولایتونه	دیو مسافر کرایه
قندهار	۶۵۴,۲۸۰ افغانی
هرات	۱۲۰,۹۵۰ افغانی
مزار شریف	۶۸۰,۴۵۰ افغانی
بامیان	۳۰۴,۵۹۲ افغانی

الف: د کابل او قندهار ترمنځ د ۸۴ مسافرو ټوله کرایه به څووی؟

ب: د کابل او هرات ترمنځ د ۲۳۶ مسافرو ټوله کرایه پیدا کړی.

ج: د کابل او مزار شریف ترمنځ د ۱۳۹ مسافرو ټوله کرایه به څووی؟

د: د کابل او بامیانو ترمنځ به د ۱۳۷ مسافرو ټوله کرایه څووی؟

هدف: د تکراری تفریق په توګه د تقسیم عملی ته بیا کتنه.

زده کړه

۲۴ - ۴ = ۶

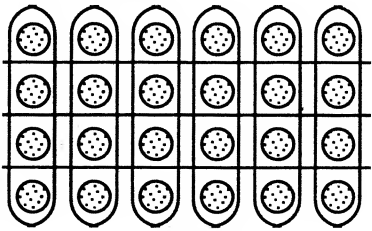
۲۴ - ۴ = ۶

۲۴ - ۴ = ۶

۲۴ - ۴ = ۶

۲۴ - ۴ = ۶

۲۴ - ۴ = ۶

په ۲۴ کې دلته ۶ څلورګونه دي

په ۲۴ کې دلته ۴ شپږګونه دي

$6 = 4 \div 24$

$24 = 4 \times 6$

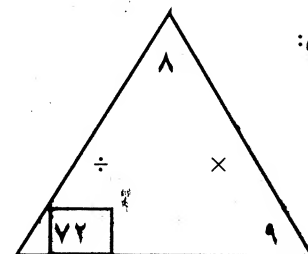
$4 = 6 \div 24$

$24 = 6 \times 4$

مشق:

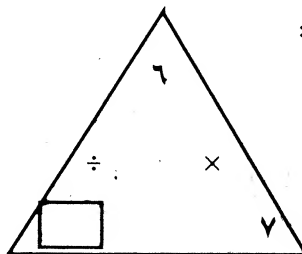
۱- تقسیم بې کړی.

مثال:

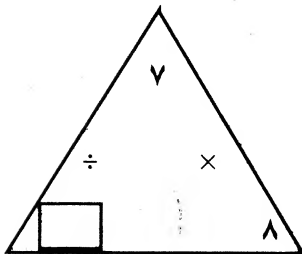

$$\begin{aligned} 72 &= 9 \times 8 \\ 72 &= 8 \times 9 \\ 9 &= 8 \div 72 \\ 8 &= 9 \div 72 \end{aligned}$$

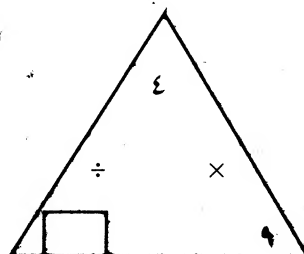
الف:

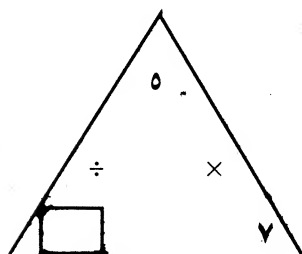
ب:

ج:

د:

۲- په هر سوال کې د تقسیم حاصل (خارج قسمت) پیدا کړی.

د: $16 \div 4 =$

ه: $64 \div 8 =$

و: $72 \div 9 =$

الف: $45 \div 5 =$

ب: $42 \div 7 =$

ج: $36 \div 6 =$

۳- دانیمگری مقسومونه پیدا کړی.

د: $8 = 8 \div \square$

ه: $87 = 7 \div \square$

و: $9 = 3 \div \square$

الف: $2 = 5 \div \square$

ب: $1 = 9 \div \square$

ج: $8 = 4 \div \square$

۴- دانیمگری مقسوم علیه پیدا کړی.

د: $8 = \square \div 64$

ه: $9 = \square \div 81$

و: $9 = \square \div 72$

الف: $4 = \square \div 36$

ب: $8 = \square \div 48$

ج: $2 = \square \div 8$

عبارتی سوالونه

۵- یو سړی د خپلو ۴ کوچنیانو لپاره ۲۴ کتابچې واخیستی او مساوي یې ورته ویش کړی. هریو کوچنی ته به څو کتابچې رسیدلی وي.

۶- ډیره موده د مخه دیو پنسل بیه ۸ افغانی وه. تاسو په ۷۲ افغانیو څو پنسلونه اخیستی شي.

هدف: د باقیمانده سره یا د باقیمانده څخه پرته پریو رقمي عدد باندی تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

که چیری قاسم (مقسوم علیه) یو رقمي عدد وي نو د تقسیم د پیل څخه د مخه د مقسوم څخه یو رقمی عدد خوښ کړی.

په ۸ کې څو ځلی ۴ دی؟ (۲)

په ۴ کې څو ځلی ۴ دی؟ (۱)

په ۸ کې څو ځلی ۴ دی؟ (۲)

$$212 = 4 \div 848$$

$$\begin{array}{r} 212 \\ 4 \overline{) 848} \\ \underline{- 8} \\ 04 \\ \underline{- 4} \\ 08 \\ \underline{- 8} \\ 00 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 145 \leftarrow \text{ځواب} \\ 6 \overline{) 873} \leftarrow \text{مقسوم} \\ \underline{- 6} \\ 27 \\ \underline{- 24} \\ 33 \\ \underline{- 30} \\ 3 \leftarrow \text{باقی مانده} \end{array}$$

قاسم (مقسوم علیه)

آزمونه

(ځواب × قاسم) + باقیمانده

$$3 + (60 \times 145)$$

$$873 = 3 + 870$$

مشق:

تقسیم یې کړی.

الف: $2 \overline{) 92}$ ب: $6 \overline{) 78}$ ج: $4 \overline{) 69}$ د: $4 \overline{) 774}$

ه: $3 \overline{) 9,862}$ و: $6 \overline{) 7,043}$ ز: $5 \overline{) 6,340}$ ح: $8 \overline{) 9,873}$

۲- تقسیم یی کړی او ویی ازموئی.

ج: $9,254 \div 6 =$

ب: $288 \div 2 =$

الف: $89 \div 8 =$

و: $8,512 \div 7 =$

ه: $8,836 \div 8 =$

د: $898 \div 7 =$

عبارتی سوالونه

۳- عبدالکریم د خپلی میلمستیا د ښکلا لپاره یو کاغذي زنځیر جوړ کړی وي. د زنځیر هره کړۍ ۴ سانتي متره اوږدوالی لري.

الف: دده تر ټولو اوږد زنځیر ۴۳۶ سانتي متره اوږدوالی لري نو ددی زنځیر لپاره به

یی څو کړۍ جوړی کړی وي؟

ب: څو ۵ سانتي متري کړۍ به د ۸,۳۶۰ سانتي متره اوږده زنځیر لپاره په کار وي؟

هدف: هغه تقسیم ته چې په خارج قسمت کی یې صفرو ی بیا کتنه.

زده کړه

$\begin{array}{r} .9.7 \\ 5 \overline{) 4535} \\ \underline{45} \\ 45 \\ \underline{3} \\ 35 \\ \underline{35} \\ 0 \end{array}$ <p>په ۳۵ کی خوځلی ۵ شته؟ (۷)</p>	$\begin{array}{r} .9. \\ 5 \overline{) 4535} \\ \underline{45} \\ 45 \\ \underline{3} \\ 35 \\ \underline{35} \\ 0 \end{array}$ <p>په ۳ کی خوځلی ۵ شته؟ (۰)</p>	$\begin{array}{r} .9 \\ 5 \overline{) 4535} \\ \underline{45} \\ 45 \\ \underline{3} \\ 35 \\ \underline{35} \\ 0 \end{array}$ <p>په ۴۵ کی خوځلی ۵ شته؟ (۹)</p>	$\begin{array}{r} .9 \\ 5 \overline{) 4535} \\ \underline{45} \\ 45 \\ \underline{3} \\ 35 \\ \underline{35} \\ 0 \end{array}$ <p>په ۴ کی خوځلی ۵ شته؟ (۰)</p>
$9.7 = 5 \div 4,535$			

مشق:

۱- تقسیم یی کړی.

مثال:

$$\begin{array}{r} .9. \\ 5 \overline{) 45.} \\ \underline{45} \\ - 45 \\ \underline{0} \\ 0 \end{array}$$

$9. = 5 \div 45.$

الف: $8 \overline{) 486}$ ب: $5 \overline{) 45.63}$ ج: $6 \overline{) 42.}$

د: $6 \overline{) 42.19}$ ه: $4 \overline{) 612}$

۲- تقسیم یی کړی او درست ځواب ورته خوښ کړی.

الف: $8 \overline{) 488}$	الف: $.62$	ب: $.61$	ج: $.60$
ب: $9 \overline{) 70.632}$	الف: $.7, 484$	ب: $.7, 828$	ج: $.7, 848$
ج: $6 \overline{) 43.217}$	الف: $.7, 202$	ب: $.7, 220$	ج: $.7, 020$
د: $7 \overline{) 62.949}$	الف: $7, 220$	ب: $8, 022$	ج: $.80, 22$

۳- تقسیم یی کړی.

الف: $6 \div 682$ ب: $6 \div 32,916$ ج: $7 \div 388$ د: $9 \div 943$

عبارتي سوالونه

۴- که چیرې ۲۵۶، ۹۷۲، ۱ افغانی د ۸ کوچنیانو ترمنځ برابرې وویشو. هر کوچنی ته به څو ورسیري؟

۵- د ۹ کورنیو لپاره، چې کورونه یې زلزلې وړان کړي دي ۲۸۶، ۳۴۹، ۴ افغانی ټولی شوي دي، هر کورنی ته به څومره افغانی ورسیري؟

هدف: د باقیمانده څخه پرته په یو دوه رقمی عدد باندی تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

تقسیم یی کړی ۲۴ ۱۳۲۰

که چیری قاسم (مقسوم علیه) دوه رقمی عدد وي نو د تقسیم پیل څخه د مخ د مقسوم څخه دوه رقمه خوښ کړی.

په ۱۳ کې څو ځله ۲۴ شته (موجود دی)؟ ←

په ۱۱۳ کې څو ځله ۲۴ شته؟ ← ۵

په ۱۲۰ کې څو ځلی ۲۴ شته؟ ← ۵

ځواب یی ۵۵ دی او باقیمانده نه لري.

ځواب ← ۵۵
مقسوم ← ۱۳۲۰
قاسم → ۲۴

$$\begin{array}{r}
 ۵۵ \\
 ۲۴ \overline{) ۱۳۲۰} \\
 \underline{۱۳۲} \\
 ۱۲۰ \\
 \underline{۱۲۰} \\
 ۰۰۰
 \end{array}$$

مشق:

۱- تقسیم یی کړی.

- الف: $۹۴۵ \div ۲۱ =$
 ب: $۸۵۱ \div ۲۳ =$
 ج: $۱۵۰۴ \div ۴۷ =$
 د: $۱,۴۴۳ \div ۲۳ =$
 هـ: $۵,۵۸۹ \div ۶۹ =$
 و: $۱,۵۹۶ \div ۳۸ =$

عبارتی سوالونه

۲- په یوزراعتی پروگرام کې ۹,۰۴۵ د مینوونی دی. دا ونی په ۴۵ باغونو ویشل شوی وي، هر یو باغ کې به څومره مینوونی وي؟

۳- ۶۲۵ زده کوونکي په ۲۵ ټولگیو کی برابر ویشي، په هر ټولگی کې به څو زده کوونکي وي؟

۴- د یوی ښوونځی په کمپ کې ۸۰۰ کوچنیان په ۲۵ کسيز ډلو ویشل ویدی. نو دلته به څو ډلي وي؟

هدف: د باقیمانده سره په دوه رقمي عدد باندې د تامو عددونو تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

خوځلی ۸۱ په ۳, ۴۱۳ کې شته؟
 ۸۱ قاسم دی.
 ۳, ۴۱۳ مقسوم دی

که چیرې قاسم دوه رقمي وي نو د تقسیم د پیل څخه د مخه د مقسوم څخه
 دوه رقمه خوښ کړی.

خوځلی ۸۱ په ۳۴ کې وی؟ ←

خوځلی ۸۱ په ۳۴۱ کې وی؟ ← ۴

خوځلی ۸۱ په ۱۷۳ کې وی؟ ← ۲

ځواب یی ۴۲ دی او باقیمانده یی ۱۱ دی.

$$\begin{array}{r} 81 \overline{) 3,413} \\ \underline{341} \\ 173 \\ \underline{162} \\ 11 \end{array}$$

۱۱ ← باقی مانده

مشق:

۱- تقسیم یی کړی او باقیمانده یی پیدا کړی.

الف: $753 \div 88$ ج: $4,115 \div 60$

ب: $2,898 \div 62$ د: $326 \div 45$

۲- تقسیم یی کړی او درست ځواب یی خوښ کړی.

الف: $5,128 \div 46$	۱۱۱ ر ۲۲	۱۱۹ ر ۲۱	۱۹۱ ر ۲۳
ب: $8,429 \div 38$	۲۲۴ ر ۳۱	۲۳ ر ۳۴	۲۲۱ ر ۶۱
ج: $1,122 \div 27$	۰۰۴۳ ر ۱۲	۰۰۴۱ ر ۱۵	۰۰۳۴ ر ۱۱
د: $3,413 \div 81$	۳۸ ر ۶۵	۰۰۴۲ ر ۶۰	۰۰۴۳ ر ۶۱

عبارتی سوالونه

۳- یو واگون ۸۵ ونی وړلی شي، ۴۸، ۱۵۶ ونو لپاره څو واگونونه په کار دي؟

۴- د یو ځنګل کارگران کولی شي ۹۶ ونی په یوه ورځ کې لکې کړی. د ۱۵, ۶۴۸ ونو د لکولو لپاره څو کارگران په کار دي؟

هدف: د باقیمانده سره او د باقیمانده څخه پرته په یو یا دوه رقمي عددونو باندې تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

$\begin{array}{r} 23 \\ 3 \overline{) 69} \\ \underline{- 6} \\ .9 \\ \underline{- 9} \\ \hline \end{array}$ <p>$23 = 3 \div 69$ باقیمانده نه لري</p>	$\begin{array}{r} .71 \\ 6 \overline{) 428} \\ \underline{-} \\ 42 \\ \underline{- 42} \\ .8 \\ \underline{- 6} \\ 2 \end{array}$ <p>$71 = 6 \div 428$ ۲ باقیمانده لري</p>	$\begin{array}{r} 45 \\ 21 \overline{) 945} \\ \underline{- 84} \\ 105 \\ \underline{- 105} \\ \hline \end{array}$ <p>$45 = 21 \div 945$ باقیمانده نه لري</p>	$\begin{array}{r} .8 \\ 88 \overline{) 753} \\ \underline{-} \\ 753 \\ \underline{- 704} \\ 49 \end{array}$ <p>$8 = 88 \div 753$ ۴۹ باقیمانده لري</p>
--	---	--	--

مشق:

۱- تقسیم یی کړی.

الف:

۷۰	۶۳	۵۶	۴۲	۳۵	÷
					۷

ب:

۸۱	۹۰	۶۳	۵۴	۴۵	۲۷	÷
						۹

ج:

۵۶	۷۲	۸۰	۶۴	۴۸	۳۲	÷
						۸

۲- تقسیم یی کړی او د باقیمانده په شمول یی ځواب ولیکی.

الف: $12 \div 3,816 =$ ج: $15 \div 89,640 =$

ب: $18 \div 4,950 =$ د: $13 \div 4,095 =$

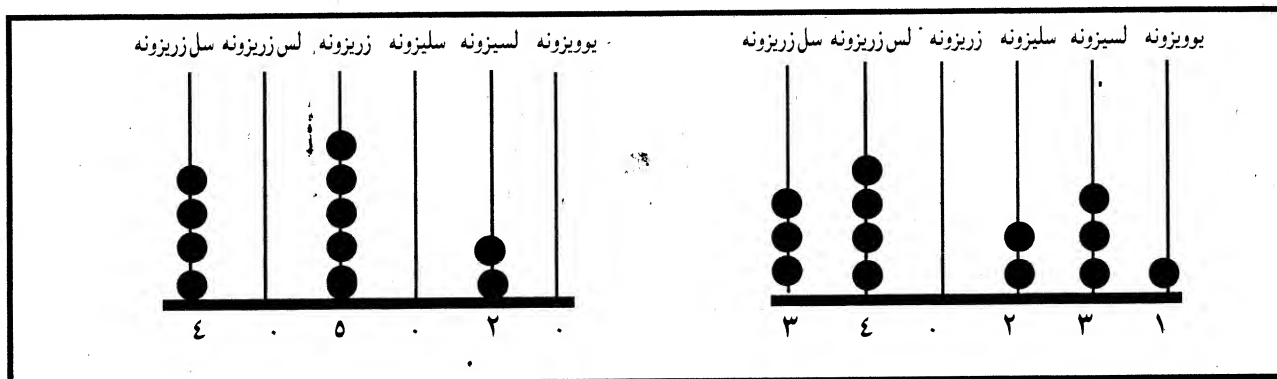
۳- تقسیم یی کړی او د باقیمانده په شمول یی ځواب ولیکی.

الف: $3 \div 778 =$ ج: $7 \div 849 =$

ب: $6 \div 3,857 =$ د: $9 \div 85,915 =$

هدف: ترسلو زرو پورې مقامی قیمت ته بیا کتنه.

زده کړه

مشق:

۱- دغه عددونه ولولئ او په عبارت ټي وليکئ.

مثال: (۶۲۳, ۴۵۵) څلور سوه پنځه پنځوس زره شپږ سوه درويشت.

الف: (۶۳۳, ۰۰۲) ب: (۷۲۴, ۲۰۵) ج: (۸۳۷, ۶۰۰)

۲- <, > علامې وکاروئ، لاندې عددونه سره پرتله کړئ.

مثال: ۲۱۳, ۲۲۱ > ۲۱۴, ۲۲۱

الف: ۳۱۲, ۴۳۲ > ۵۳۴, ۶۳۹ ج: ۹۳, ۶۴۳

ب: ۲۴۸, ۰۰۳ > ۱۵۸, ۶۰۳ د: ۸۰۷, ۵۰۰ > ۸۷۰, ۵۰۰

۳- پاتې شوي عددونه وليکئ.

مثال: ۲۴۵, ۲۶۵ - ۲۴۵, ۲۶۶ - ۲۴۵, ۲۶۷

الف: ۳۲۴, ۲۵۳

ب: ۹۶۲, ۱۰۵ - ۹۶۲, ۱۰۷

ج: ۲۴۰, ۲۶۷ - ۲۴۰, ۲۶۸

۴- تقسیم یی کری او خوابونه یی په خپلو ځایونو کې ځواب ولیکي.

	الف:	ب:	
ج:			د:
	ه:	و:	

د: $۷۸۷۴۷ \div ۱۷ =$

ه: $۱۵۴۲۸ \div ۶۳ =$

و: $۴۸۰۶۴ \div ۷۵ =$

الف: $۱۳,۵۵۴ \div ۸ =$

ب: $۳۵,۵۶۹ \div ۹ =$

ج: $۱۱۷۹۷۶ \div ۵ =$

هدف: د تقسیم ارزیابی (تاکنه)

حل یی کړی.

۱- نیمګړی عددونه پیدا کړی.

د: $6 = 9 \div \square$
 ه: $10 = \square \div 80$
 و: $\square = 8 \div 72$

الف: $4 = 8 \div \square$
 ب: $9 = \square \div 36$
 ج: $\square = 7 \div 42$

۲- تقسیم یی کړی او باقیمانده یی ولیکي.

الف: $3 \div 10,530$

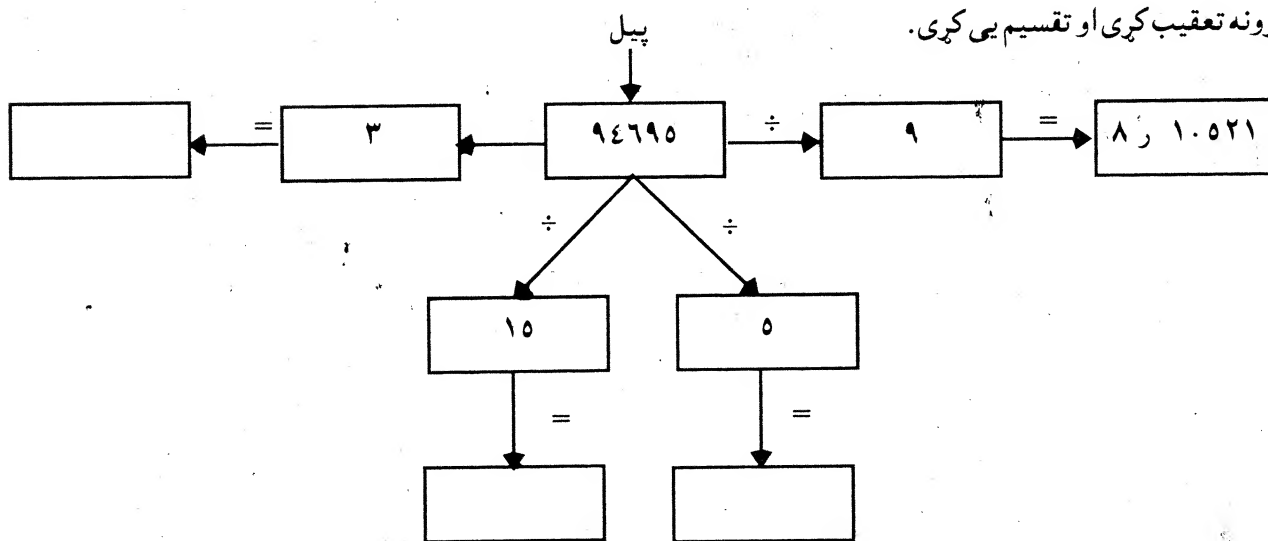
ب: $5 \div 78,025$

ج: $6 \div 63,020$

د: $7 \div 63,546$

ه: $8 \div 23,210$

۳- تیرونه تعقیب کړی او تقسیم یی کړی.

عبارتی سوالونه

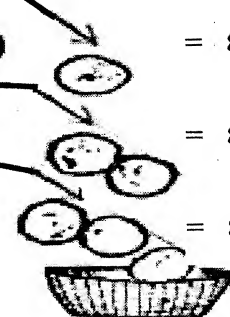
۴- د خواړو ۳۰ پاکټونه ۵,۲۸۰ خواړه لري. په هر پاکټ کې به خودانی خواړه وي؟

۵- په یو کنفرانس کې د حضور لپاره ۲۵ داکتران له مزار شریف څخه سفر کوي. د دوی د سرویس د تکت ټول بیل ۶,۴۷۴,۰۷۵ دی. هر داکتر به د خپل تکت لپاره څومره افغانی ورکوي؟

هدف: په ۱۰، ۱۰۰ او ۱۰۰۰ باندې تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

	زربزونه		بوېزونه			
	سېلر زربزونه	زربزونه	سېلر زونه	لسېزونه	بوېزونه	
پیل →	۴	۸	۰	۰	۰	
$۴۸۰۰۰ \div ۱۰$		۴	۸			$= ۴۸۰۰$
$۴۸۰۰۰ \div ۱۰۰$			۴	۸		$= ۴۸۰$
$۴۸۰۰۰ \div ۱۰۰۰$				۴	۸	$= ۴۸$

کله چې په ۱۰ باندې صفر لرونکې عدد (د لسو مضرب) تقسیم کوي. نو د مقسوم صفرونه وشمیری او د بڼې خوا څخه یی یو صفر کم کوی.

$$۴۸۰۰۰ \div ۱۰ = ۴۸۰۰$$

کله چې په ۱۰۰ باندې تقسیم کوئ نو د مقسوم بڼې خواته صفرونه وشمیری او دوه صفرونه تری لیری کړی.

$$۴۸۰۰۰ \div ۱۰۰ = ۴۸۰$$

کله چې په زرو (۱۰۰۰) باندې تقسیم کوی نو د مقسوم بڼې خواته صفرونه وشمیری او درې صفرونه تری لیری کړی.

$$۴۸۰۰۰ \div ۱۰۰۰ = ۴۸$$

مشق:

۱- تقسیم یی کړی.

الف: $۲,۰۰۰ \div ۱۰ =$	د: $۳۰۴,۵۰۰ \div ۱۰۰ =$
ب: $۲۷,۰۰۰ \div ۱۰ =$	ه: $۵۰۰۱,۰۰۰ \div ۱۰۰۰ =$
ج: $۶۷,۲۰۰ \div ۱۰۰ =$	و: $۸۰۲,۰۰۰ \div ۱۰ =$

عبارتی سوالونه

۲- د لسو مزدورانو ټوله ورځنی مزدوری ۸۵۴,۵۰۰ افغانی ده نو د هر مزدور د یوی ورځی مزدوری خودی؟

۳- د زرغونی تنخواه ۲,۴۵۰,۰۰۰ افغانی ده، له دی څخه خوبانکی ۱۰,۰۰۰ نو ټونه جوړیږي؟

۴- په ستودیم کې ۵,۲۰۰ کسان د فوتبال د لوبی ننداره کوی، که چیری په هر قطار کی ۱۰۰ کسان کښیناستی شي. نو په ستودیم کې به څو قطارونه وی؟

زده کپره

$\begin{array}{r} 798 \\ 298,755 \end{array}$

$$\begin{array}{r} . \text{€} 2 \text{ A} \\ 79 \text{ A} \overline{) 29 \text{ A}, 7 \text{ €} \text{ €}} \\ \underline{ 0} \\ 2, 9 \text{ A} \text{ V} \\ - 2, 79 \text{ Z} \\ \hline 1, 90 \text{ €} \\ - 1, 379 \\ \hline 0, 0 \text{ A} \text{ €} \\ - 0, 0 \text{ A} \text{ €} \end{array}$$

باقیمانده نه لری.

مشق:

۱- تقسیم یی کری:

الف: $628 \div 61,044$

$$= 2.1 \div 149,343 \quad \text{ب:}$$

$$= 0.8 \div 192,028 : 7$$

$$= 18 \div 9.712 \quad : 2$$

عبارتی سوالونه

۲- ۱۹۰، ۱۷۹ افغانی د ۴۹۵ کسانو تر منځ ویشل شوي دي. هریو به خوا افغانی اخیستی وی؟

۳- ۶۲۶، ۸۱۲ کتابچی د ۸۵۳ بنونځیو ترمنځ ویشل شویدی. هری بنونځی ته به څو کتابچی رسیدلی وی؟

هدف: د باقیمانده سره په درې رقمي عدد باندې تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

<p>خوځلی ۳۸۱ په ۴۸۱,۷۵۹ کې شامل دی؟</p> <p>کله چې قاسم ۳ رقمي عدد وي نو د تقسیم کولو پیل څخه د مخه د مقسوم څخه ۳ رقمونه بیل کړي.</p> <p>← ۱ خوځلی ۳۸۱ په ۴۸۳ کې شامل دی؟</p> <p>← ۲ خوځلی ۳۸۱ په ۱,۰۲۷ کې شامل دی؟</p> <p>← ۶ خوځلی ۳۸۱ په ۲,۶۵۵ کې شامل دی؟</p> <p>← ۹ خوځلی ۳۸۱ په ۳,۶۹۹ کې شامل دی؟</p>	$\begin{array}{r} 381 \overline{) 483,759} \\ \underline{1269} \\ 381 \overline{) 483759} \\ \underline{381} \\ 1027 \\ \underline{762} \\ 2655 \\ \underline{2286} \\ 3699 \\ \underline{3429} \\ 270 \end{array}$ <p style="text-align: center;">$381 \div 483,759$</p> <p>ځواب ۱,۲۶۹ او باقیمانده ۲۷۰ دي.</p>
--	---

مشق:

۱- تقسیم یی کړی.

الف:	۲۴۸	÷	۳۲,۵۴۱	=
ب:	۳۳۰	÷	۴۵,۶۹۵	=
ج:	۴۸۵	÷	۵۰,۶۷۸	=
د:	۶۴۳	÷	۷۲,۹۹۶	=

عبارتي سوالونه

- ۲- افغان حکومت ۱۹,۱۴۱ بوجی د غنمو اوږه لري چی د کابل په ۲۱۵ ډوډی پخوونکویی په برابره توگه وویشی څومره اوږه به هر ډوډی پخونکی ته ورسیری او څومره به باقی پاتی شی؟
- ۳- د مور او ماشوم شعبه ۲۲,۰۹۳ بکسونه بیسکیت څاری. که چیری هغه د ۳۴۵ کورنیو ترمنځ وویشل شی هری کورنی ته به څو بکسونه ورسیری؟

هدف: د باقیمانده څخه پرته په ۴ رقمي عدد باندې تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

څو ځلې ۴, ۵۶۲ په ۶۸, ۴۳۰ کې شامل دي؟

که چیرې قاسم ۴ رقمي عدد وي نو د تقسیم کولو پیل څخه د مخه د مقسوم څخه ۴ رقمونه بیل کړي.

څو ځلې ۴, ۵۶۲ په ۶, ۸۴۳ کې شامل دي؟ ← ۱

څو ځلې ۴, ۵۶۲ په ۲۲, ۸۱۰ کې شامل دي؟ ← ۵

باقیمانده نه لري. $۱۵ = ۴, ۵۶۲ \div ۶۸, ۴۳۰$

$$\begin{array}{r} ۶۸, ۴۳۰ \\ ۴, ۵۶۲ \overline{) ۶۸, ۴۳۰} \\ \underline{۱۵} \\ ۶۸۴۳۰ \\ \underline{۴۵۶۲} \\ ۲۲۸۱۰ \\ \underline{۲۲۸۱۰} \\ ۰ \end{array}$$

مشق:

۱- تقسیم یی کړی.

الف: $۱۴, ۹۳۸ \div ۲, ۱۳۴ =$

ب: $۶۴, ۶۷۵ \div ۲, ۵۸۷ =$

ج: $۱۶۶, ۴۹۸ \div ۴, ۸۹۷ =$

د: $۵۳۷, ۱۸۵ \div ۹, ۷۶۷ =$

۲- عبارتي سوالونه

الف: ۳۹۸, ۷۹۹ درسي کتابونه دي. که چیرې مور هری ښوونځی ته ۵۴۶۳ کتابونه ورکړو څو ښوونځيو ته به دا کتابونه ورسیري؟

ب: دلته ۱۰۸, ۲۴۰ کتابچي دي، که چیرې هری ښوونځی ته ۱, ۲۳۰ کتابچي ورکړل شي، د ښوونځيو شمیر معلوم کړی.

هدف: د باقیمانده سره په ۴ رقمی عدد باندې تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

په ۵۷,۹۸۹ کې ۳,۰۴۵ څو ځلې کې شامل دي؟

که چیرې قاسم ۴ رقمی عدد وي نو د تقسیم کولو د پېل څخه د مخه د مقسوم څخه ۴ رقمونه بیل کړی.

څو ځلې ۳,۰۴۵ په ۵,۷۹۸ کې شامل دي؟ ← ۱

څو ځلې ۳,۰۴۵ په ۲,۷۵۹ کې شامل دي؟ ← ۹

$$\begin{array}{r}
 57,989 \\
 3,045 \overline{) 57,989} \\
 \underline{3045} \\
 27539 \\
 \underline{27400} \\
 139
 \end{array}$$

۱۹ = ۳,۰۴۵ ÷ ۵۷۹۸۹

ځواب یې ۱۹ او باقیمانده یې ۳۴ دی.

مشق:

۱- تقسیم یې کړی.

الف: $5,8013 \div 4,462 =$ ج: $301,791 \div 9,652 =$

ب: $87,671 \div 3,652 =$ د: $162,444 \div 4,012 =$

۲- دا جدول د خوراکي موادو د لیږدوني په برخه کې معلومات راکوی.

خوراکي مواد	د بوجي شمېر	د هغو بوجيو شمیر چې هرې لارې ته ورتسلیم کیدلې شي.
غنم	۴۶,۵۴۹	۲,۵۸۶
بوره	۴۵,۷۶۷	۱,۳۴۶
وریجی	۴۰,۵۸۵	۱,۷۶۰

عبارتي سوالونه

الف: دلته ۴۶,۵۴۹ بوجی غنم دی، که چیرې یوه لارې په یو ځل ۲,۵۸۶ بوجی یوړل شي. دا غنم به په څو پوره بارونو کې یوسی او څومره به ورڅخه باقی پاتې شي؟

ب: دلته ۴۵,۷۶۷ بوجي بوره ده. که چیرې یوه لارې په یو ځل ۱,۳۴۶ بوجی یوړل شي. دا بوره به په څو پوره بارونو کې یوسي او څومره به ورڅخه باقی پاتې شي؟

ج: دلته ۴۰,۵۸۵ بوجی وریجی دی. که چیرې یوه لارې ۱,۷۶۰ بوجی په یو ځل یوړل شي نو دا وریجی به په څو پوره بارونو کې یوسی او څومره به ورڅخه باقی پاتې شي؟

هدف: د باقیمانده سره اود باقیمانده څخه پرته پر ۳ رقمی او ۴ رقمی عددونو باندی تقسیم ټاکنه.

حل بی کړی.

۱- تقسیم یی کړی او بکسونه ډک کړی.

	← ÷ ←		← ÷ ←	
	۱,...	۹,۶۰۰,...		۸,۴۰۰,...
	۱۰	۳۰۰		۲۰۰

۲- تقسیم یی کړی.

الف: $۱۸۶ \div ۲,۶۰۴ =$ ج: $۴۳۸ \div ۱۷,۰۸۲ =$
 ب: $۵۱۸ \div ۹,۸۴۲ =$ د: $۳۴۲ \div ۲۴,۶۲۴ =$

۳- تقسیم یی کړی، ځوابونه او باقیمانده یی ولیکي.

الف: $۳۷۲ \div ۱۳,۷۶۹ =$ ج: $۷۱۱ \div ۸۶۰,۷۵۷ =$
 ب: $۱۹۲ \div ۱۰,۵۶۸ =$ د: $۶۹۸ \div ۱۶,۷۵۹ =$

۴- قاسم (مقسوم علیه) پیدا کړی، ددی لپاره مقسوم پر ځواب (خارج قسمت) باندی وویشي.

الف: $۷۱۶۵۵ \div \square = ۴۲۱۵$
 ب: $۲۶۶۳۰۱ \div \square = ۹۸۶۳$
 ج: $۲۳۳۱۱۲ \div \square = ۷۰۶۳$
 د: $۳۲۳۸۸۳ \div \square = ۵۱۴۱$

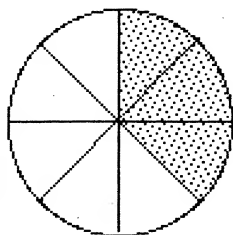
عبارتی سوالونه

۵- د یو کورد آبادولو لپاره ۷۳۵ بوجیو سمیتو ته ضرورت دی. نو په ۱۸۳,۸۰۰ بوجیو سمیتو به څومره کورونه آباد شی او څو بوجی به باقی پاتی شی؟

زده کړه

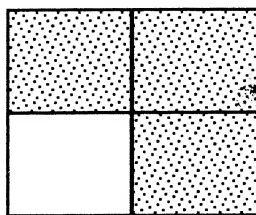
مثالونو ته وگورئ. مونږ دلته په تیاره شویو برخو د هر کسر صورت ښودلی او د ټولو برخو په شمیر مخرځ ښودل شوی دی لکه په دې شکلونو کې.

د ۸ برخو څخه ۳ برخې

$$\frac{3}{8}$$

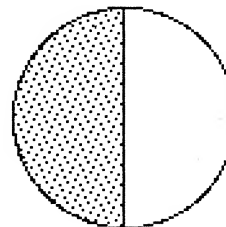
درې اتمی

د ۴ برخو څخه ۳ برخې

$$\frac{3}{4}$$

درې څلورمیدري

د ۲ برخو څخه یوه برخې

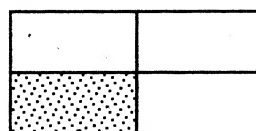
$$\frac{1}{2}$$

یوه نیمایی

مشق:

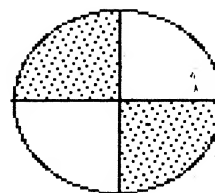
۱- کومه برخه تیاره شوی ده. درست ځواب یې خوښ کړئ.

$$\frac{2}{4} \quad \frac{2}{2} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{2}$$

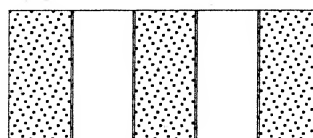
مثالونه:

$$\frac{4}{5} \quad \frac{3}{4} \quad \frac{2}{2} \quad \frac{2}{4}$$

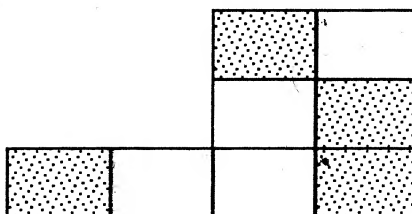
الف:

$$\frac{4}{5} \quad \frac{3}{5} \quad \frac{2}{5} \quad \frac{1}{5}$$

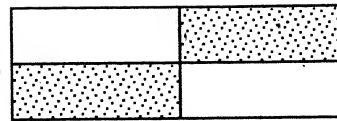
ب:

$$\frac{4}{8} \quad \frac{7}{8} \quad \frac{5}{8} \quad \frac{3}{8}$$

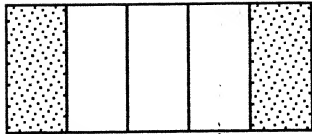
ج:

۲- د تیاره شویو برخو کسرونه ولیکئ.

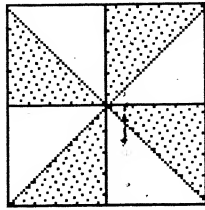

الف:

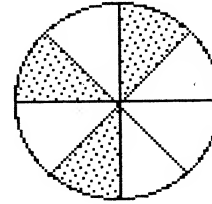
ج:

د:

ب:

عبارتی سوالونه

۳- فرید یوه مڼه په څلورو برابرو برخو وویشله او درې برخې یې ځنې وخورې، ددی مڼې کوم کسربه ده خوړلی وی؟

۴- زرغونی د یوې قالینې داوو برخو څخه د څلور برخو اویدل خلاص کړیدی، ددی قالینې کوم کسربه اویدل شوی وی؟

۴- دهغی رقم مقامی قیمت ولیکئی چي لاندی کربنه تری کش شوی وی.

مثال: ۴۸۲,۷۹۶ ۸ لس زیره.

الف: ۳۲, ۱۹۰ ج: ۱۴۲,۰۰۰

ب: ۲۵۳, ۴۸۲ د: ۹۹۸, ۷۰۴

۵- دلته دیوکلینیک راپور دی، کوم چي د ډول، ډول ناروغيوسره د خلکو شمیر ښی.

ناروغي	د ناروغانو شمیر
نس ناستی	۱۲۰,۰۰۰
تبه	۸۰۰
د غاښونو درد	۵,۴۰۰
ذوکام	۱۰۰,۰۰۰
دمعدی درد	۹۰,۰۰۰

الف: کومه ناروغي تر ټولو زیات ناروغان لري؟

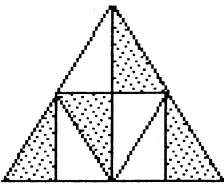
ب: کومه ناروغي تر ټولو کم ناروغان لري؟

ج: کومه ناروغي تر پنځه اتیا زره زیات ناروغان لري؟

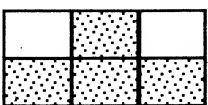
د: کومه ناروغي تر شپږ زرو کسانو کم ناروغان لري؟

هدف: مناسب کسرونو ته بیا کتنه.

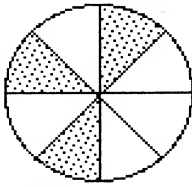
زده کړه

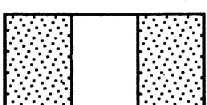
$$\frac{4}{8}$$

$$\frac{4}{6}$$

$$\frac{3}{8}$$

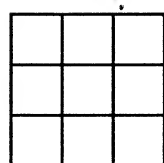

$$\frac{2}{3}$$

په پورتنیو کسرونو کې تاسو صورتونه گوري کوم چې تیاره شويدي او هغه د مخرجونو څخه چې ټولې برخې ښی کم وي. کله چې په یو کسر کې صورت د مخرج څخه کوچنی وي موږ هغې ته مناسب کسر وایو.

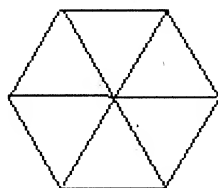
مشق:

۱- لاندې شکلونه تیاره کړی.

$$\frac{4}{9}$$

د:

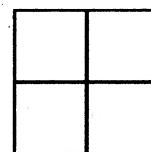
$$\frac{2}{6}$$

ج:

$$\frac{3}{4}$$

ب:

$$\frac{2}{3}$$

الف:

۲- لاندې کسرونه وگوري او مناسب کسرونه تری خوښ کړی.

مثال:

$\frac{3}{4}$

$\frac{7}{3}$

$\frac{5}{4}$

$\frac{4}{2}$

الف:

$\frac{6}{4}$
 $\frac{8}{5}$
 $\frac{2}{6}$
 $\frac{3}{2}$

ب:

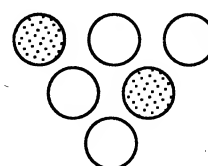
$\frac{13}{2}$
 $\frac{1}{5}$
 $\frac{6}{5}$
 $\frac{4}{3}$

ج:

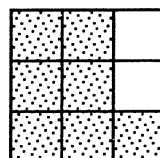
$\frac{8}{2}$
 $\frac{9}{7}$
 $\frac{5}{3}$
 $\frac{4}{5}$

۳- د تیاره شویو برخو مناسب کسرونه ولیکي.

الف:

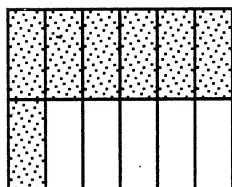
ب:

ج:

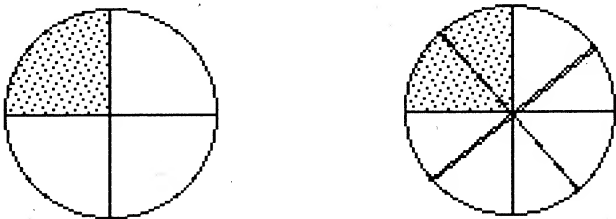
د:

هدف: مناسب کسرونه/اختصار کړی.

زده کړه

کله چې موږ یو کسر لکه $\frac{4}{8}$ ولرو، کولی شو ددی کسر صورت او مخرچ په عین عدد تقسیم کړو. دې عمل ته د کسر اختصار وائی.

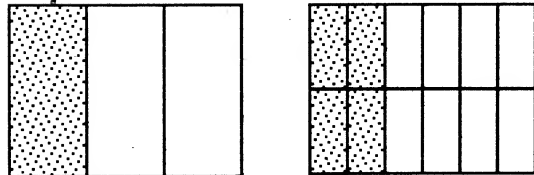
$$\frac{1}{4} = \frac{\cancel{1}}{\cancel{4}} \leftarrow \text{یا} \frac{1}{4} = \frac{2 \div 2}{4 \div 2} = \frac{2}{8}$$

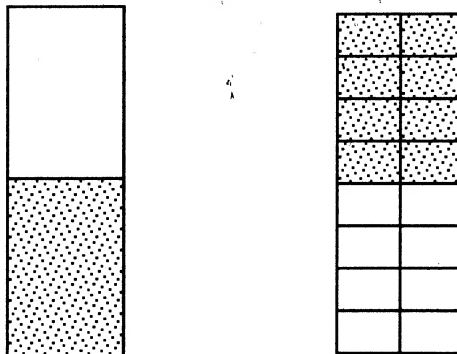
مشق:

۱- د مثال په پیروی سره کوښښ وکړی دا پیدا کړی چې ددی کسرونو صورتونه او مخرجونه په کوم عدد اختصار شویدی.

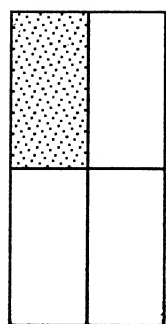
مثال:

الف:

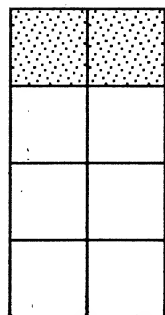

$$\frac{1}{3} = \frac{\quad}{\quad} = \frac{4}{12}$$

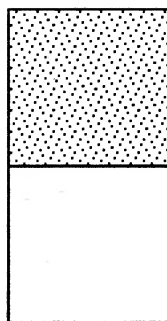
$$\frac{1}{2} = \frac{8 \div 8}{8 \div 16} = \frac{8}{16}$$

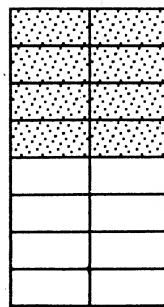
$$\frac{1}{4} = \frac{\quad}{\quad} = \frac{2}{8}$$

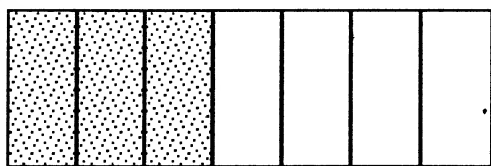
ج:

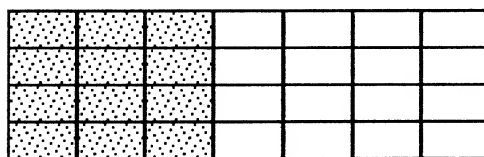
$$\frac{1}{2} = \frac{\quad}{\quad} = \frac{8}{16}$$

ب:

$$\frac{3}{7} = \frac{\quad}{\quad} = \frac{12}{28}$$

د:

۲- لاندی کسرونه اختصار کړی.

مثال:

$$\frac{1}{4} = \frac{4 \div 4}{4 \div 16} = \frac{4}{16}$$

الف: $\frac{15}{20}$

ج:

$$\frac{24}{32}$$

ب: $\frac{18}{24}$

د:

$$\frac{30}{50}$$

۳- آیا دا کسرونه په اختصار شوی شکل دی؟ که نه وي نو اختصار یې کړی.

مثال:

$$\frac{2}{3} = \frac{6 \div 12}{6 \div 18} = \frac{12}{18}$$

ب: $\frac{5}{21}$

الف: $\frac{8}{24}$

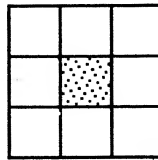
ج: $\frac{9}{40}$

ه: $\frac{3}{4}$

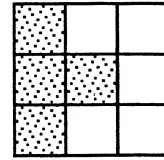
د: $\frac{14}{49}$

هدف: مناسب کسرونه سره پرتله کړي.

زده کړه

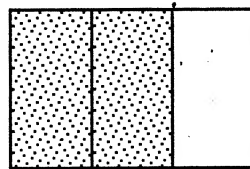
$$\frac{1}{9}$$

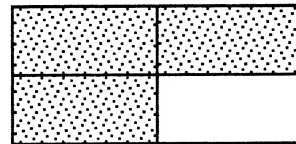
$$\frac{4}{9}$$

<

په ورته (مشابه) کسرونو کې (هغه کسرونه چې مخرونه یې سره مساوي وي) دهغی کسر قیمت زیات دی چې صورت یې لوی وي.

$$\frac{2}{3}$$

$$\frac{3}{4}$$

که چیرې د کسرونو مخرونه سره مساوي نه وي نو مخرونه یې سره مساوي کوو او بیا یې سره پرتله کوو. که وغواړو کسرونو مخرونه سره مساوي کړو نو دهغوی تر ټولو کوچنی مشترک مضرب پیدا کوو.

$$\begin{array}{r} 4 \quad 3 \\ 4 \overline{) 12} \\ \underline{4} \quad 1 \quad 3 \\ \underline{3} \quad 1 \quad 1 \\ 12 \end{array}$$

اوږد وگورئ $\frac{2}{3}$ او $\frac{3}{4}$

په دې مثال کې

د $\frac{2}{3}$ او $\frac{3}{4}$ کسرونو لپاره

۱۲ مشترک مخرج دی چې هغه پر دواړو مخرونو تقسیم کیدای شي.

$$\frac{9}{12} = \frac{3 \times 3}{12} = \frac{3 \times (4 \div 12)}{12} = \frac{3}{4}$$

$$\frac{8}{12} = \frac{2 \times 4}{12} = \frac{2 \times (3 \div 12)}{12} = \frac{2}{3}$$

$$\frac{8}{12} = \frac{9}{12} = \frac{2}{3} \quad \text{و} \quad \frac{3}{4}$$

۱- پرتله یی کړی <، > یا = ولیکئ.

د: $\frac{22}{40}$ $\frac{23}{40}$

الف: $\frac{2}{9}$ $\frac{5}{9}$

ه: $\frac{10}{12}$ $\frac{11}{12}$

ب: $\frac{8}{12}$ $\frac{8}{12}$

و: $\frac{15}{30}$ $\frac{15}{30}$

ج: $\frac{5}{18}$ $\frac{7}{18}$

۲- مشترک مخرج یی پیدا کړی.

ج: $\frac{2}{5}$ و $\frac{8}{15}$

الف: $\frac{6}{9}$ و $\frac{1}{3}$

ه: $\frac{3}{4}$ و $\frac{5}{12}$

ب: $\frac{7}{12}$ و $\frac{4}{6}$

عبارتې سوالونه

۳- تیر کال د حبیبی عالی ښوونځی د دولسم ټولگی څخه $\frac{5}{8}$ زده کوونکو پلان درلودی چې پوهنتون ته لاړ شي. سړ کال $\frac{7}{8}$ زده کوونکي پلان لري چې پوهنتون ته لاړ شي. په کوم کال کې به د زده کوونکو لوی کسر، پلان ولري چې پوهنتون ته لاړ شي؟

۴- د شیدو چای د جوړولو لپاره، چای جوړونکی $\frac{4}{6}$ برخې شیدی او $\frac{3}{9}$ برخې تور چای وړواچولو، نو کومه برخه زیاته ده، شیدی او که تور چای؟

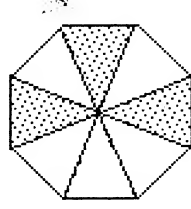

اختصار

الف: $\frac{1}{3} = \frac{5 \div 5}{5 \div 15} = \frac{1}{15}$

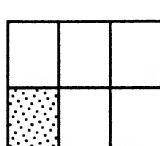
ب: $\frac{1}{3} = \frac{1 \div 3}{3 \div 9} = \frac{1}{9}$

د واقعی کسر

$\frac{3}{8}$

کسر

$\frac{1}{6}$

پرتله یې کړی

الف:

ب: $\frac{12}{18} < \frac{16}{18} = \frac{8}{9}$ و $\frac{4}{6} = \frac{8}{12}$

$\frac{12}{18} = \frac{4 \times 3}{4 \times 6} = \frac{4}{6}$

$\frac{16}{18} = \frac{8 \times 2}{8 \times 9} = \frac{8}{9}$

$\frac{16}{18} < \frac{12}{18} = \frac{8}{9}$ و $\frac{4}{6}$

الف:

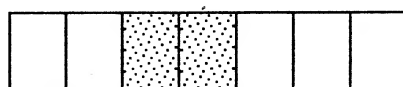
$\frac{4}{8} < \frac{9}{8}$

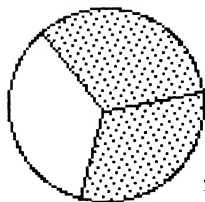
$\frac{8}{15} = \frac{8}{15}$

$\frac{15}{21} > \frac{11}{21}$

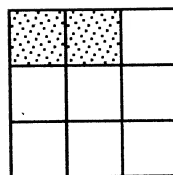
مشق:

۱- دلاندی شکلونو لپاره کسرونه ولیکي.

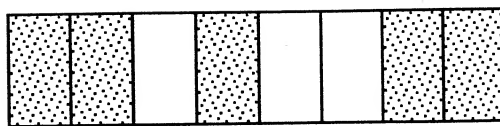

د:

ج:

ه:

۲- د مناسبو کسرونو څخه گردی کرښه تاو کړی.

الف:

$$\frac{23}{32} \quad \frac{5}{4} \quad \frac{1}{3} \quad \frac{17}{6} \quad \frac{11}{12}$$

ب:

$$\frac{9}{8} \quad \frac{2}{7} \quad \frac{4}{14} \quad \frac{3}{9} \quad \frac{16}{15}$$

ج:

$$\frac{15}{51} \quad \frac{18}{17} \quad \frac{12}{21} \quad \frac{14}{13} \quad \frac{13}{31}$$

۳- لاندی کسرونه اختصار کړی.

الف:

$$\frac{10}{18} \quad \frac{12}{15}$$

ب:

$$\frac{36}{42} \quad \frac{18}{30}$$

ج:

$$\frac{45}{72} \quad \frac{35}{50}$$

۴- مقایسه بی کړی او ترمنځ <، > یا = ولیکی.

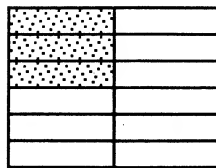
الف:

$$\frac{8}{9} \quad \text{او} \quad \frac{4}{9} \quad \text{ب:} \quad \frac{2}{3} \quad \text{او} \quad \frac{7}{12} \quad \text{ج:} \quad \frac{9}{14} \quad \text{او} \quad \frac{3}{4}$$

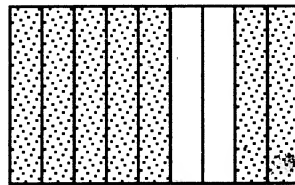
هدف: د مناسبو کسرونو د اختصار او پرتله کولو ټاکنه.

حلی کړی.

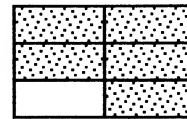
۱- د تیاره شوی شکلونو کسرونه ولیکي.

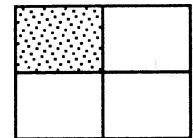
د:

ج:

ب:

الف:

۲- مناسب کسرونه ولیکي.

الف: $\frac{7}{9}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{21}{12}$, $\frac{12}{34}$

ب: $\frac{26}{16}$, $\frac{14}{41}$, $\frac{17}{72}$, $\frac{14}{12}$

ج: $\frac{11}{14}$, $\frac{27}{17}$, $\frac{18}{20}$, $\frac{42}{24}$

۳- لاندی کسرونه اختصار کړی.

الف: $\frac{10}{15}$, ج: $\frac{18}{36}$

ب: $\frac{28}{63}$, د: $\frac{9}{72}$

۴- $<$, $>$ او $=$ وکاروی او پرتله یې کړی.

الف: $\frac{5}{9}$ $\frac{8}{9}$, ب: $\frac{21}{15}$ $\frac{12}{15}$, ج: $\frac{3}{7}$ او $\frac{9}{14}$

د: $\frac{23}{24}$ $\frac{32}{24}$, ه: $\frac{5}{18}$ او $\frac{4}{9}$, و: $\frac{19}{72}$ $\frac{27}{72}$

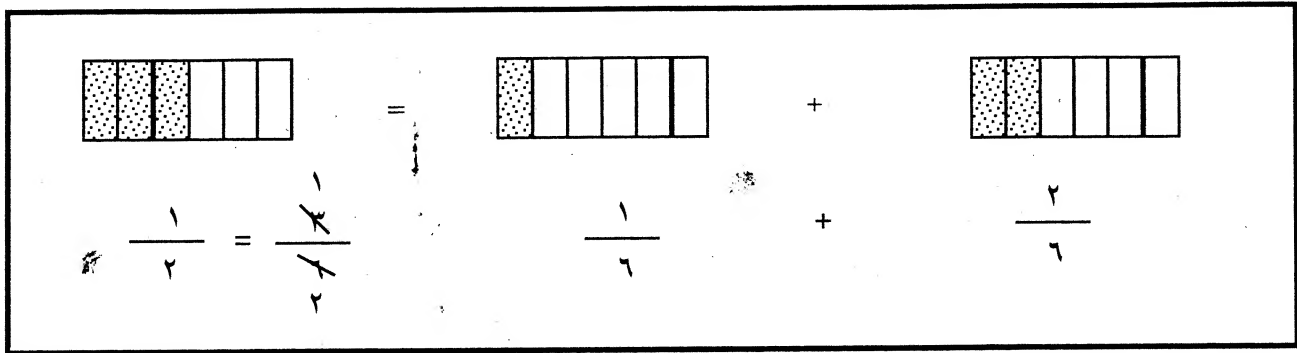
عبارتی سوالونه

۵- یو باغوان پلان لري چې د خپل باغ $\frac{2}{6}$ برخې د مینوونې او $\frac{4}{6}$ برخې د ناکوونې کښینوی، د کوموونو برخه به زیاته وي؟

۶- دوه کسان یو دکان تقسیم کوی د یو سړی برخه $\frac{3}{5}$ او د بل سړی برخه $\frac{3}{4}$ دی، د کوم یو برخه زیاته ده؟

هدف: د هغو مناسبو کسرونو جمع ته چې مخرجونه یې سره مساوي وي بیا کتنه.

زده کړه

مشق:

۱- لاندې کسرونه سره جمع کړی.

مثال:

$$\frac{3}{5} = \frac{1+2}{5} = \frac{1}{5} + \frac{2}{5}$$

الف: $\frac{3}{6} + \frac{2}{6}$ ب: $\frac{3}{8} + \frac{4}{8}$ ج: $\frac{5}{10} + \frac{4}{10}$

د: $\frac{5}{21} + \frac{3}{21}$ ه: $\frac{6}{15} + \frac{7}{15}$ و: $\frac{3}{8} + \frac{3}{8}$

عبارتي سوالونه

۲- دلته دوی اوږدې چوکۍ دی چې یوه یې $\frac{3}{8}$ متره اوږده ده او بله یې $\frac{4}{8}$ متره اوږده ده، که چیرې دا دوی چوکۍ څوکه په څوکه سره کښېښودل شي نو د دواړو اوږدوالی به څومره وي؟

۳- داود د یو دودۍ $\frac{1}{5}$ برخه او رحیم $\frac{3}{5}$ خورلی ده دواړو به څومره دودۍ خورلی وي؟

هدف: د مختلفو مخرجونو سره د مناسبو کسرونو د جمع پیژندنه

زده کړه

ددی لپاره چې د مختلفو مخرجونو درلودونکی مناسب کسرونه سره جمع کړو، موږ هغه لیکو، دوی یو مشترک مخرج لری چې په دواړو مخرجونو د تقسیم وړ دی.

$$\frac{2}{5} + \frac{1}{8}$$

د مشترک مخرج د پیدا کولو لپاره موږ ددی مخرجونو کوچنی مشترک مخرج پیدا کوو.
مشترک مخرج یی ٤٠ وی نو.

$$\begin{array}{r} 8 \ 5 \\ \times 5 \quad | \quad 1 \ 5 \\ \hline 40 \end{array}$$

$$= \frac{2}{5} + \frac{1}{8}$$

$$\frac{5}{40} = \frac{1 \times 5}{40} = \frac{1 \times (8 \div 40)}{40} = \frac{1}{8}$$

$$\frac{16}{40} = \frac{2 \times 8}{40} = \frac{2 \times (5 \div 40)}{40} = \frac{2}{5}$$

$$\frac{21}{40} = \frac{16+5}{40} = \frac{16}{40} + \frac{5}{40} = \frac{2}{5} + \frac{1}{8}$$

مشق:

١- جمع یی کړی.

مثال:

$$\frac{1}{3} + \frac{1}{7} \text{ مشترک مخرج یی } ٢١ \text{ دی.}$$

$$\begin{array}{r} 7 \ 3 \\ \times 7 \quad | \quad 7 \ 1 \\ \hline 21 \end{array}$$

$$\frac{3}{21} = \frac{1 \times 3}{21} = \frac{1 \times (7 \div 21)}{21} = \frac{1}{7}$$

$$\frac{7}{21} = \frac{1 \times 7}{21} = \frac{1 \times (3 \div 21)}{21} = \frac{1}{3}$$

$$\frac{10}{21} = \frac{7+3}{21} = \frac{7}{21} + \frac{3}{21} = \frac{1}{3} + \frac{1}{7}$$

الف: $\frac{1}{4} + \frac{1}{2}$ ب: $\frac{3}{6} + \frac{1}{3}$ ج: $\frac{2}{3} + \frac{3}{12}$

هدف: د حاصل ورکولو څخه پرته جمعې ته بیا کتنه

زده کړه

۴۲۱۰۰۲	۳۴۰۲۰۹	۳۶۲۲۴۶
۴۸۶۸۱	+ ۴۲۴۳۰	+ ۳۲۴۳۲۱
+ ۲۱۴	۳۸۲,۶۳۹	۶۸۶,۵۶۷
۴۶۹,۸۹۷		

د عددونو خپل، خپل ستونونه په یاد وساتئ.

مشق:

۱- جمع یی کړئ.

۸۳۲۴۵۸	ج:	۴۶۸۱۳۶	ب:	۵۸۲۶۴۴	الف:
۵۵۰۳۱		+ ۵۲۱۷۵۱		+ ۴۱۵۱۵۳	
+ ۱۲۶۴۱۰					
۱۰۰۴۴۲	و:	۲۷۴۳۵۴		۳۶۵۴۳۲	د:
+ ۵۲۶۱۳۱		۱۲۲۰۲۰	ه:	+ ۲۱۳۵۴۶	
		+ ۳۶۲۳			

۲- په عمودي شکل ټی ولیکئ او بشپړ ټی کړئ. پام کوی چی عددونه په خپلو ستونونو کې وساتئ.

مثال: $۴۴۹,۵۳۲ + ۳۶۱,۲۰۰ = ۸۱۰,۷۳۲$

$$\begin{array}{r} ۴۴۹۵۳۲ \\ + ۲۰۳۶۱ \\ \hline ۴۶۹۸۹۳ \end{array}$$

الف: $۳۷۶,۵۲۱ + ۳۷۵,۴۲۱ + ۱,۳۲۰ = ۷۵۲,۲۴۲$ ب: $۲,۱۰۲ + ۶۳۰,۳۱۱ + ۱۳۵,۲۴۶ = ۷۵۷,۶۵۹$

۳- مثال تعقیب کړئ او دغه عددونه ولیکئ.

مثال: د ۸۱۲۴۳ څخه ۵۵۲ زیات عدد ۸۱۷۹۵ دی.

الف: ۲۱۸,۶۳۲ څخه ۳۴۵ زیات عدد _____ دی.

ب: د ۹۶۴,۲۳۷ څخه ۴,۵۲۰ زیات عدد _____ دی.

ج: د ۳۴۲,۳۴۲ څخه ۶۵۰ زیات عدد _____ دی.

عبارتۍ سوالونه

۴- یو کتابتون ۹۱۸,۴۳ پښتو کتابونه او ۱۰۳,۰۷۱ دری کتابونه لري. په دی کتابتون کې څو کتابونه وي؟

۵- په یوه جلسه کې ۲۵۳, ۱ سړي او ۲۴۶ ښځې وې. په دی جلسه کې به په ګډه سره ټول څو کسان وي؟

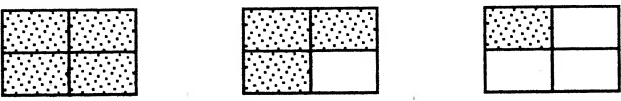
۶- د موټرو یو کمپنی په دوو کالونو کې ۸۶,۳۳۴ لاری موټر، ۵۲۳, ۱ تیز رفتار موټر او ۱۴۲ موټر سیکلونه جوړ کړي وي. په دی کالونو کې یې ټولې څو عرادی جوړی کړي وي؟

۲- یوزده کوونکی د خپل ریاضی کتاب $\frac{1}{5}$ برخې ته په پوه ورغ کی بیا کتنه کړې ده او $\frac{2}{7}$ برخې ته یې په بله ورغ بیا کتنه کړې ده، نو ده به د ریاضی کتاب څو برخو ته بیا کتنه کړې وی؟

۳- یو دهقان د خپلې کروندې $\frac{1}{3}$ برخه پرون قلبه کړېده او $\frac{1}{4}$ برخه یې نن قلبه کړېده ده به خپله کرونده څومره قلبه کړې وی؟

هدف: د نامناسب کسرونو پېژندنه.

زده کړه

$$(1 \text{ پوره عدد دی}) \quad 1 = \frac{4}{4} = \frac{3}{4} + \frac{1}{4}$$

$$1 \frac{3}{6} = \frac{9}{6} = \frac{3}{6} + \frac{6}{6}$$

يو کسر چې صورت ئی تر مخرځ لوی وی د نامناسب کسر په نامه یادېږي. موږ کولی شو چې په یو نامناسب کسر کې صورت پر مخرځ تقسیم کړو او هغه د یو مرکب کسر په شکل ولیکو.

د مثال په توګه $\frac{9}{6} \leftarrow 9 \div 6 = 1 \text{ او د } 6 \text{ څخه } 3 \text{ باقیمانده پاته کېږي.}$

موږ دا مرکب کسر داسی لیکو $1 \frac{3}{6}$

موږ کولی شو یو مرکب کسر د یو نامناسب کسر په شکل ولیکو، داسی چې پوره عدد د مخرځ سره ضربوو او د صورت سره ئی جمع کوو.

$$\frac{8}{5} = \frac{3+5}{5} = \frac{3+(1 \times 5)}{5} = 1 \frac{3}{5} \quad \text{مثال:}$$

مشق:

۱- نامناسب کسرونه په ګوته کړی.

مثال: $\frac{4}{3}$, $\frac{5}{9}$, $\frac{3}{7}$, $\frac{4}{8}$

الف: $\frac{1}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{3}$, $\frac{3}{4}$ ب: $\frac{5}{9}$, $\frac{9}{8}$, $\frac{8}{9}$, $\frac{7}{8}$

ج: $\frac{9}{10}$, $\frac{10}{9}$, $\frac{4}{9}$, $\frac{8}{10}$ د: $\frac{4}{12}$, $\frac{9}{10}$, $\frac{10}{12}$, $\frac{12}{10}$

۲- لاندی نامناسب کسرونه په مرکبو کسرونو واړوئ.

مثال: $\frac{2}{9} = 9 \div 11 = \frac{11}{9}$

الف: $\frac{83}{5}$ ب: $\frac{17}{4}$ ج: $\frac{65}{6}$ د: $\frac{43}{8}$ ه: $\frac{49}{5}$

۳- دا مرکب کسرونه په نامناسبو کسرونو واړوئ.

مثال: $\frac{15}{6} = \frac{3 + (2 \times 6)}{6} = 2 \frac{3}{6}$

الف: $1 \frac{2}{3}$ ج: $3 \frac{1}{12}$

ب: $6 \frac{3}{4}$ د: $9 \frac{2}{7}$

هدف: دهغو مرکبو کسرونو د جمع پیژندنه چې یو شان مخرونه لری.

زده کړه

الف: $1\frac{4}{6} + 1\frac{1}{6} = ?$

$2\frac{5}{6} = 1\frac{4}{6} + 1\frac{1}{6}$

د مرکبو کسرونو په جمع کې لومړی ورته کسرونه سره جمع کوو.

$\frac{5}{6} = \frac{4}{6} + \frac{1}{6}$

وروسته پوره عددونه سره جمع کوو.

$2 = 1 + 1$

او بیا عدد او کسریو ځای سره جمع کوو. $2\frac{5}{6}$

ب: ځینې وختونه موږ مرکب کسرونه په نامناسبو کسرونو اړوو او بیا ئې جمع کوو.

د مثال په توګه: $2\frac{1}{4} + 1\frac{1}{4}$

لومړی مرکب کسر په نامناسب کسر اړوو. ددی لپاره د لاندې مرحلو پیروي کوو.

- ۱- پوره عدد په مخخرج ضربوو.
- ۲- د صورت سره یې جمع کوو.
- ۳- ځواب په مرکب کسر اړوو.

$\frac{5}{4} = \frac{1 + (1 \times 4)}{4} = 1\frac{1}{4}$

$\frac{9}{4} = \frac{1 + (2 \times 4)}{4} = 2\frac{1}{4}$

$3\frac{2}{4} = \frac{14}{4} = \frac{9}{4} + \frac{5}{4} = 2\frac{1}{4} + 1\frac{1}{4}$

مشق:

۱- جمع یی کړی.

الف: $2\frac{3}{10} + 4\frac{4}{10}$ ب: $3\frac{1}{12} + 5\frac{5}{12}$ ج: $6\frac{5}{9} + 7\frac{2}{9}$

عبارتی سوالونه

۲- عارف د خپلو پیسو $1\frac{3}{4}$ برخه د کتابچو په اخیستلو او $2\frac{1}{4}$ برخه یې د قلمونو په اخیستلو لگولی دی نو په کوم کسریسی به یې لگولی وي.

۳- آصف د چاکلیت کیک $2\frac{1}{3}$ برخه د دوشنبې په ورځ وخورله او $1\frac{1}{3}$ برخه کیک یې د سه شنبې په ورځ وخورله، نو په گډه به یې په کوم کسریک خورلی وي؟

هدف: د هغو نامناسبو کسرونو د جمع پیژندنه چې مخرجونه یې سره مختلف وی.

زده کړه

ددی لپاره چې د مختلفو مخرجونو درلودونکی نامناسب کسرونه سره جمع کړو موږ کسرونه داسی اړوو چې مشترک مخرج ولري او هغه پر دواړو مخرجونو د تقسیم وړ وی.

مثال: $1\frac{3}{8} + 2\frac{1}{4}$

$$\begin{array}{r} 1\frac{3}{8} \\ \times 2 \\ \hline 2\frac{6}{8} \end{array}$$

$$2\frac{1}{4} = \frac{2}{1} \times \frac{2}{2} = \frac{4}{2} = \frac{1 \times (4 \div 8)}{8} = 2\frac{1}{4}$$

$$1\frac{3}{8} = \frac{3}{1} \times \frac{3}{3} = \frac{9}{3} = \frac{3 \times (8 \div 8)}{8} = 1\frac{3}{8}$$

$$3\frac{5}{8} = 1\frac{3}{8} + 2\frac{2}{8} = 1\frac{3}{8} + 2\frac{1}{4}$$

مشق:

۱- جمع یی کړی.

د: $4\frac{1}{5} + 7\frac{3}{10}$

ه: $4\frac{1}{3} + 8\frac{5}{8}$

و: $1\frac{5}{7} + 4\frac{1}{2}$

الف: $1\frac{3}{8} + 1\frac{1}{4}$

ب: $3\frac{1}{6} + 4\frac{1}{3}$

ج: $1\frac{2}{7} + \frac{7}{6}$

عبارتی سوال

۲- د غاړو د بدلولو په سیالۍ کې سلما $4\frac{1}{4}$ د کورټی غاړې او شایسته $3\frac{2}{5}$ د کورټی غاړې غبرکوي. دوی به څومره غاړې غبرگی کړی؟

هدف: د مناسبو کسرونو او مرکبو کسرونو جمع ته بیا کتنه.

زده کړه

$$1 \frac{2}{5} + \frac{7}{5} = \frac{2}{5} + \frac{5}{5}$$

$$\frac{2}{5} + \frac{5}{5}$$

$$\begin{array}{r} 4 \quad 8 \\ 4 \overline{) 12} \\ \underline{8} \quad \quad \\ 4 \end{array}$$

٨ مشترک مخرګ دی.

$$\frac{3}{8} + 2 \frac{1}{4} = \frac{3}{8} + 2 \frac{2}{8} = \frac{3}{8} + \frac{16}{8} = 2 \frac{19}{8}$$

$$3 \frac{5}{8} = \frac{3}{1} + \frac{5}{8} = \frac{3}{1} \times \frac{8}{8} + \frac{5}{8} = \frac{24}{8} + \frac{5}{8} = \frac{29}{8}$$

مشق:

١- جمع ټی کړی

الف: $\frac{2}{7} + \frac{3}{7}$ ج: $\frac{4}{5} + \frac{3}{8}$ هـ: $5 \frac{1}{2} + 4 \frac{1}{2}$

ب: $\frac{5}{10} + \frac{6}{10}$ د: $\frac{5}{6} + \frac{2}{5}$ و: $2 \frac{1}{2} + 3 \frac{5}{8}$

عبارتي سوالونه

- ٢- اکرم د یوې هنداونې $\frac{1}{7}$ برخه خوړلې ده، اکبر $\frac{5}{7}$ برخه ورځینی خوړلې دی. نو دوی به ټوله څومره هنداونه خوړلې وي؟
- ٣- گلالي د کيک د جوړولو لپاره $5 \frac{2}{7}$ پیالي اوږه او د ډوډۍ د پخولو لپاره $4 \frac{1}{14}$ پیالي اوږه کارولې دي، په ګډه به ئې څو پیالي اوږه کارولې وي؟
- ٤- خرم د خپل کلی څخه $1 \frac{1}{2}$ ساعته سفر وکړ او بیاني له هماغه ځایه $2 \frac{1}{4}$ ساعته کابل ته سفر وکړ. خرم به ټول څو ساعته سفر کړی وي؟

هدف: د مناسبو او مرکبو کسرونو د جمع ټاکنه

حل ټولګۍ.

١- لاندې کسرونه جمع کړئ.

الف: $\frac{3}{9} + \frac{4}{9}$

ب: $\frac{2}{12} + \frac{5}{12}$

ج: $3 \frac{1}{3} + 1 \frac{1}{3}$

د: $1 \frac{1}{10} + 2 \frac{3}{5}$

ه: $4 \frac{2}{5} + 1 \frac{3}{4}$

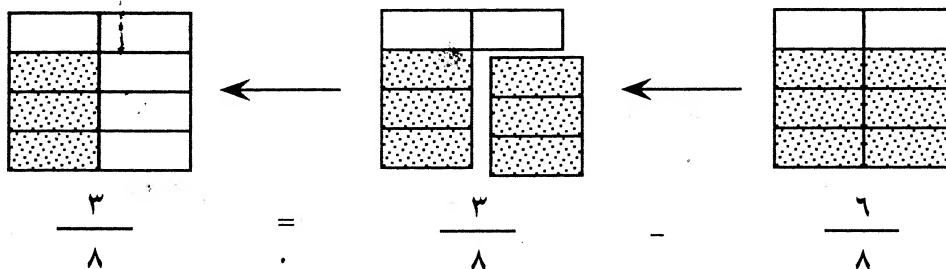
عبارتي سوال

٢- خرم د خپل جيب $\frac{3}{4}$ برخه پيسې په کيک باندې او $\frac{1}{8}$ يې پر خواړو باندې ولګولې. نو په کوم کسر پيسې به يې لګولې وي؟

هدف: د مناسبو کسرونو تفریق ته بیا کتنه

زده کړه

که چیرې هم مخرجه کسرونه سره تفریق کوی نو مخرج یې مشترک ونیسی او صورتونه یې سره تفریق کړی.

که د مختلفو مخرجونو کسرونو سره تفریق کوو نو لومړی یې مشترک مخرج پیدا کوو او بیا یې صورتونه سره تفریق کوو.

$$\begin{array}{r} 7 \quad 2 \\ \times 2 \quad 7 \\ \hline 14 \end{array}$$

$$\frac{1}{2} - \frac{4}{7} \quad \text{د } 7 \text{ او } 2 \text{ لپاره مشترک مخرج } 14 \text{ دی.}$$

$$\frac{8}{14} = \frac{4 \times (7 \div 14)}{14} = \frac{4}{7}$$

$$\frac{7}{14} = \frac{1 \times (2 \div 14)}{14} = \frac{1}{2}$$

$$\frac{1}{14} = \frac{7}{14} - \frac{8}{14}$$

مشق:

١- تفریق یې کړی.

$$\frac{1}{2} = \frac{1}{2} = \frac{3}{8} - \frac{7}{8} \quad \text{مثال:}$$

$$\frac{4}{25} - \frac{6}{15} \quad \text{ه:}$$

$$\frac{3}{10} - \frac{7}{10} \quad \text{ج:}$$

$$\frac{1}{6} - \frac{5}{6} \quad \text{الف:}$$

$$\frac{3}{11} - \frac{9}{11} \quad \text{و:}$$

$$\frac{4}{12} - \frac{9}{12} \quad \text{د:}$$

$$\frac{3}{12} - \frac{8}{12} \quad \text{ب:}$$

۲- تفریق یی کری

مثال: $\frac{1}{2} - \frac{3}{8}$ د ۲ او ۸ مشترک مخرج ۸ دی.

[illegible]

$$\frac{\varepsilon}{\wedge} = \frac{1 \times (2 \div \wedge)}{\wedge} = \frac{1}{2}$$

$$\frac{3}{1} = \frac{3 \times (1 \div 1)}{1} = \frac{3}{1}$$

$$\frac{1}{\wedge} = \frac{3}{\wedge} - \frac{2}{\wedge} =$$

$$\frac{3}{4} - \frac{7}{8} = \frac{6}{8} - \frac{7}{8} = -\frac{1}{8}$$

الف: $\frac{2}{3} - \frac{5}{6}$

$$\frac{3}{17} - \frac{1}{2} = \frac{6}{34} - \frac{17}{34} = -\frac{11}{34}$$

$$\frac{3}{0} - \frac{9}{1} : 2$$

عبارتی سوالونه

۳- یوسطل $\frac{۷}{۱}$ گیلنه اوبه لرې. وهاب دهغی خخه $\frac{۱}{۲}$ گیلن د اوبو تومانچی لپاره واخیستی. په سطل کې به خومره اوبه پاتی وی؟

۴- نظیفی د بتوی د جوړولو لپاره $\frac{7}{8}$ متر ټوکړ پری کړ، خو د بتوی په جوړولو کې یې $\frac{2}{3}$ متره وکاره و نوڅومره ټوکړ به ورځینی پاتی وی؟

هدف: د حاصل د اخیستنې څخه پرته تفریق ته بیا کتنه.

زده کړه

$\begin{array}{r} ۴۷۹۶ \\ - ۱۳۲۴ \\ \hline ۳,۴۷۲ \end{array}$	$\begin{array}{r} ۹۳۴۶۷ \\ - ۲۱۲۴۶ \\ \hline ۷۲,۲۲۱ \end{array}$	$\begin{array}{r} ۹۸۷۴۶۲ \\ - ۷۳۳۴۳۲ \\ \hline ۲۵۴,۰۳۰ \end{array}$
---	--	---

مشق:

۱- تفریق یی کړی.

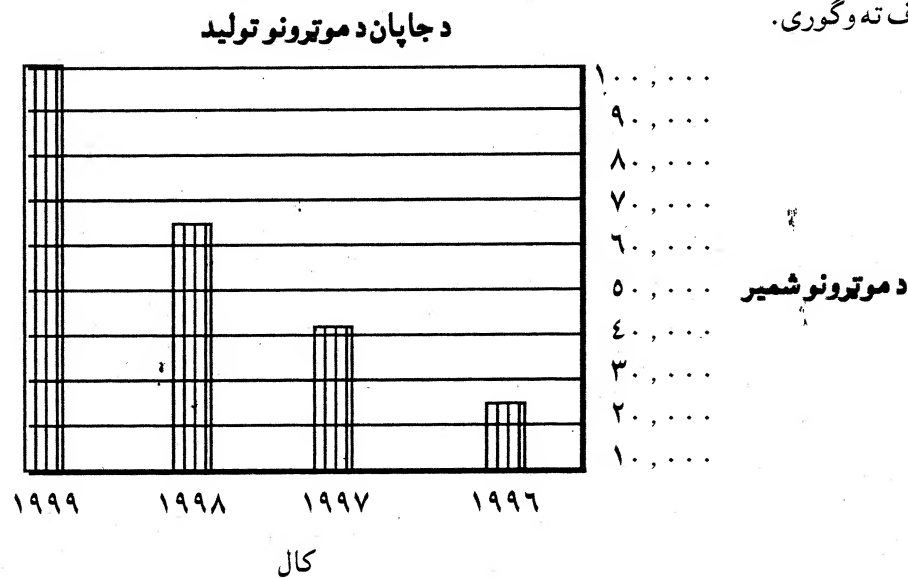
مثال: هغه عدد ولیکي چې د ۴۵,۶۸۲ څخه ۲۲۰ کم وي. ۴۵,۴۶۲

الف: د ۲۳,۷۲۸ څخه ۴۱۴ کم وي.

ب: د ۲۱۷,۳۵۸ څخه ۴,۰۵۵ کم وي.

ج: د ۲۰۵,۹۶۲ څخه ۴۴,۸۶۲ کم وي.

۲- لاندی گراف ته وگوري.

*: د موټرونو شمیر ولیکي چې په لاندی کالونو کې تولید شوی وي.

الف: په ۱۹۹۶ ب: په ۱۹۹۷ ج: په ۱۹۹۸ د: په ۱۹۹۹

** : لاندی سوالونو ته ځواب ووائی.

الف: په کوم کال کی تر ټولو ډیر تولید شوی دی؟

ب: په کوم کال کی تر ټولو لږ تولید شوی دی؟

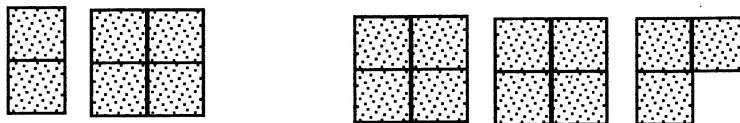
ج: د هغو شمیر موټرونو فرق پیدا کړی چې په ۱۹۹۷ او ۱۹۹۸ کالونو کې تولید شوی دی.

د: د هغو شمیر موټرونو فرق څو دی چې په ۱۹۹۶ او ۱۹۹۹ کالونو کې تولید شوی دی؟

هدف: د حاصل د اخیستلو څخه پرته د مرکبو کسرونو د تفریق پیژندنه.

زده کړه

د مرکبو کسرونو د تفریق لپاره لومړی کسرونه سره تفریق کوو او بیا پوره عددونه سره تفریق کوو.

$$1 \frac{1}{4}$$

=

$$1 \frac{2}{4}$$

$$- 2 \frac{3}{4}$$

$$\frac{1}{4} = \frac{2}{4} - \frac{3}{4}$$

$$1 = 1 - 2$$

$$\text{ځواب یی } 1 \frac{1}{4} \text{ دی.}$$

که موږ د مختلفو مخرونو کسرونه سره تفریق کوو. نو لومړی کسرونه دا ډول اړو چې مشترک مخرج ولري او بیا یی سره تفریق کوو.

$$\begin{array}{r} 4 \quad 3 \\ \times 3 \quad 1 \quad 3 \\ \hline 12 \quad 1 \quad 1 \end{array}$$

$$2 \frac{1}{3} - 3 \frac{3}{4}$$

$$\frac{9}{12} = \frac{3 \times (4 \div 12)}{12} = \frac{3}{4}$$

$$\frac{4}{12} = \frac{1 \times (3 \div 12)}{12} = \frac{1}{3}$$

$$\frac{5}{12} = \frac{4}{12} - \frac{9}{12}$$

$$1 = 2 - 3$$

$$\text{ځواب یی } 1 \frac{5}{12} \text{ دی.}$$

مشق:

۱- تفریق یی کری.

مثال: $1 \frac{3}{8} - 4 \frac{2}{8}$

لومړی $\frac{1}{8} = \frac{2}{8} - \frac{3}{8}$

بیا: $3 = 1 - 4$

ځواب یی $3 \frac{1}{8}$ دی.

ج: $3 \frac{4}{15} - 7 \frac{13}{15}$

الف: $1 \frac{2}{6} - 3 \frac{5}{6}$

د: $5 \frac{11}{18} - 9 \frac{17}{18}$

ب: $2 \frac{6}{10} - 6 \frac{9}{10}$

۲- تفریق یی کری.

ج: $1 \frac{1}{2} - 9 \frac{7}{10}$

الف: $2 \frac{2}{3} - 4 \frac{5}{6}$

د: $3 \frac{1}{4} - 8 \frac{3}{8}$

ب: $2 \frac{3}{5} - 6 \frac{9}{10}$

عبارتی سوالونه

۳- فرید د سفر په پیل کې پخپل موټر کې $6 \frac{7}{8}$ گیلنه پطروړ درلودل، کله چې د خپل مقصد ځای ته رسیږي $3 \frac{4}{8}$ گیلنه

پطروړ یی په موټر کې پاتې وو، نو دده موټر به څومره پطروړ مصرف کړی وي؟

۴- د حسن گاراج $3 \frac{9}{10}$ متره پلن دی، که چیرې دده موټر $2 \frac{3}{5}$ متره پلن وي نو د حسن د موټر د ځای پر ځای کولو

څخه به څومره خالی ځای پاتې وي؟

هدف: د پوره عدد څخه د حاصل په اخیستلو سره د مرکبو کسرونو تفریق پېژندنه.

زده کړه

مثال ته ګوري.

$$2 \frac{2}{4} - 4 \frac{1}{5}$$

لومړی موږ د کسرونو مخرونه، مشترک (یوشان) کوو.

$$\frac{10}{20} - \frac{4}{20} = \frac{2}{5} - \frac{1}{5}$$

$$\begin{array}{r} 5 \overline{) 4} \\ 4 \overline{) 5} \\ \times 5 \overline{) 1} \\ 20 \end{array}$$

موږ د $\frac{10}{20}$ د $\frac{4}{20}$ څخه نه شو تفریق کولی، نو ضروري به د پوره عدد څخه حاصل اخلو.

$$\frac{20}{20} = 1$$

موږ دا د کسر د لومړي برخې سره جمع کوو.

$$\frac{24}{20} = \frac{20}{20} + \frac{4}{20}$$

اوس خپل کسر تفریق کولی شو.

$$\frac{7}{10} = \frac{7}{10} - \frac{4}{10} = \frac{10}{20} - \frac{24}{20}$$

بيا موږ پوره عددونه سره تفریق کوو. په یاد ولری چې پوره عدد مو ۳ دی نه ۴.

$$1 \frac{7}{10} = 1 = 2 - 3$$

موږ همدارنگه د هغو کسرونو تفریق چې مرکب عددونه لري دا ډول کولی شو.

$$1 \frac{1}{4} - 2 \frac{4}{5}$$

لومړی موږ مرکب عدد په مناسب کسر اړوو.

$$\frac{31}{20} = \frac{25}{20} - \frac{56}{20} = \frac{5}{4} - \frac{14}{5}$$

$$\begin{array}{r} 5 \overline{) 4} \\ 5 \overline{) 1} \\ \times 4 \overline{) 1} \\ 20 \end{array}$$

مشترک مخرج نۍ ۲۰ دی.

وروسته خپل ځواب بیرته په مرکب عدد اړوو.

$$1 \frac{11}{20} = \frac{31}{20}$$

مشق:

۱- تفریق کبری.

مثال:

$$2\frac{2}{3} - 4\frac{1}{6}$$

$$4\frac{1}{6} = \frac{1 \times (6 \div 6)}{6} = 4\frac{1}{6}$$

$$2\frac{4}{6} = \frac{2 \times (3 \div 6)}{6} = 2\frac{2}{3}$$

دانشو تفریق کولی، نود پوره عدد خخه حاصل اخلو.

$$\frac{7}{6} = \frac{6}{6} + \frac{1}{6}, \quad \frac{6}{6} = 1$$

$$\frac{1}{2} = \frac{3}{6} = \frac{4-7}{6} = \frac{4}{6} - \frac{7}{6} \quad \text{اوس}$$

$$1 = 2 - 3 \rightarrow 1\frac{1}{2}$$

ج: $4\frac{5}{6} - 9\frac{1}{3}$

الف: $4\frac{3}{5} - 6\frac{1}{2}$

د: $4\frac{3}{5} - 6\frac{1}{2}$

ب: $4\frac{3}{4} - 6\frac{1}{8}$

۲- مرکب کسرونه سره تفریق کبری.

ج: $2\frac{3}{6} - 6\frac{5}{2}$

الف: $1\frac{2}{3} - 2\frac{1}{4}$

د: $1\frac{1}{3} - 2\frac{3}{10}$

ب: $2\frac{1}{4} - 3\frac{4}{5}$

عبارتی سوالونه

۳- هارون $1\frac{1}{3}$ پنیر واخیست، اود هغی خخه ئی په یوه هفته کی $2\frac{3}{4}$ مصرف کړ، خومره پنیر به پاتی وی؟

۴- احمد $1\frac{1}{2}$ کیلوگرامه منی واخیستی. ده له هغی خخه $1\frac{3}{4}$ کیلوگرامه خپل ورور ته ورکړی، نوخو

کیلوگرامه منی به پاتی وی؟

هدف: د کسرونو تفریق ته بیا کتنه.

زده کړه

الف:

$$1\frac{3}{4} - \frac{1}{4}$$

$$\frac{7}{4} = \frac{3+(1 \times 4)}{4} = 1\frac{3}{4}$$

$$1\frac{1}{2} = 1\frac{2}{4} = \frac{6}{4} = \frac{1-7}{4} = \frac{1}{4} - \frac{7}{4}$$

ب:

$$9\frac{1}{3} - 4\frac{5}{6}$$

$$9\frac{2}{6} = \frac{1 \times (3 \div 6)}{6} = 9\frac{1}{3}$$

$$4\frac{5}{6} = \frac{5 \times (6 \div 6)}{6} = 4\frac{5}{6}$$

موردا نشو تفریق کولی. نود پوره عدد څخه حاصل اخلو.

$$\frac{8}{6} = \frac{6}{6} + \frac{2}{6}, \quad \frac{6}{6} = 1$$

$$\frac{1}{2} = \frac{1}{2} = \frac{5-8}{6} = \frac{5}{6} - \frac{8}{6}$$

$$4\frac{1}{2} \leftarrow 4 = 4-8$$

مشق:

۱- تفریق ئی کړی.

ج: $1\frac{1}{2} - \frac{1}{7}$

ب: $3\frac{2}{7} - 7\frac{3}{7}$

الف: $\frac{3}{9} - \frac{4}{9}$

و: $1\frac{8}{9} - 3\frac{2}{5}$

ه: $1\frac{7}{8} - 4\frac{1}{3}$

د: $\frac{1}{3} - \frac{3}{7}$

۲- محمود $5 \frac{1}{2}$ لیتره جوس دیو محفل لپاره راوړ. $2 \frac{1}{4}$ لیتره جوس ئی وکاروو. خومره جوس به پاتې وی؟

۳- دلته دوه غالی دی لومړی غالی یو کوته $\frac{2}{3}$ ۴ متر مربع فرش کوی او دوهمه غالی همدا کوته $3 \frac{1}{2}$ متر مربع فرش کوي. نو لومړی غالی به د دوهمی غالی څخه خومره لویه وی؟

هدف: د کسرونو جمع او تفریق لړزیاښی (تاکنه).

۱- تفریق ئی کړی.

الف: $\frac{5}{9} - \frac{7}{9}$ ب: $\frac{3}{7} - \frac{2}{3}$ ج: $\frac{6}{5} - 1\frac{2}{7}$

د: $\frac{1}{3} - \frac{4}{9}$ ه: $\frac{5}{9} - 1\frac{8}{9}$ و: $2\frac{2}{3} - 6\frac{8}{9}$

۲- تفریق ئی کړی.

الف: $3\frac{1}{2} - 6\frac{1}{2}$ ب: $2\frac{7}{8} - 4\frac{1}{3}$ ج: $1\frac{1}{3} - 5\frac{3}{4}$

د: $2\frac{7}{12} - 4\frac{5}{8}$ ه: $2\frac{2}{3} - 2\frac{5}{6}$ و: $1\frac{1}{3} - 4\frac{3}{4}$

۳-

کالی	د ضرورت وړ توکر
د سر دستمال	$2\frac{1}{2}$ متر
کالی	$3\frac{1}{5}$ متر
کورتي	$4\frac{1}{4}$ متر
پرتوگونه	$3\frac{3}{4}$ متر

دا جدول ښیي چی د کومو کالیو لپاره څومره توکر په کار دی.

الف: د یوی کورتي او یو کالود جوړونی لپاره څومره توکر په کار دی؟

ب: د یو پرتوګ او یوی جوړی کالود جوړونی لپاره څومره توکر په کار دی؟

ج: که د کالود توکر څخه د کورتي جوړول وغواړو نو څومره نور توکر ورته پکار پری؟

عبارتي سوالونه

۴- احمد په نوی توپ وهلوسره چې $3\frac{3}{8}$ متره دی زوړ ریکارد مات کړ. زوړ ریکارد $2\frac{1}{5}$ متره وو. نود نوی او د زاړه ریکاردونو ترمنځ به څومره توپیر موجود وی؟

۵- یو کیک په لسو مساوی برخو ویشل شوی دی. ۸ کسانو هریو، یوه برخه واخیسته، نود کیک کوم کسربه پاتی وی؟

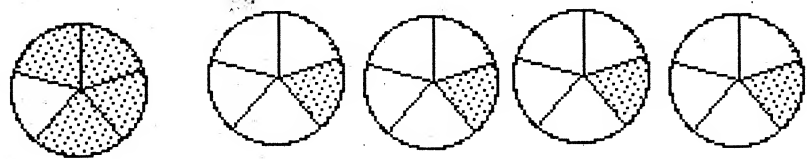

هدف: د پوره عددونو سره د مناسبو كسرونو ضرب پېژندنه.

زده كړه

ددى لپاره چې يو كسره پوره عدد ضرب كړو، نو پوره عدد هم د كسره ډول لیکو چې مخرچ به ئى ۱ وي. مثال: $\frac{4}{1}$

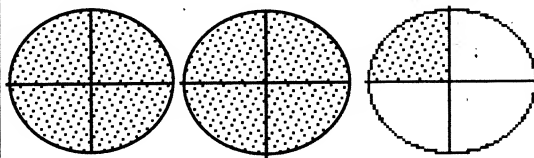
الف: $\frac{4}{1} \times \frac{1}{5} \leftarrow \frac{4}{1} \times \frac{1}{5}$

$$\frac{4}{1} = \frac{1}{5} + \frac{1}{5} + \frac{1}{5} + \frac{1}{5}$$

$$\frac{4}{5} = \frac{4}{1} \times \frac{1}{5}$$

ب: $\frac{3}{1} \times \frac{3}{4}$

$$\frac{3}{1} = \frac{3}{4} + \frac{3}{4} + \frac{1}{4}$$

$$\frac{9}{4} = \frac{3}{1} \times \frac{3}{4}$$

د تېكرارى جمع پرځاى موږ $\frac{3}{1} \times \frac{3}{4}$ سره ضربوو. دلته صورت د صورت سره او مخرچ د مخرچ سره ضربېږي.

$$2 \frac{1}{4} = \frac{9}{4} = \frac{3}{1} \times \frac{3}{4}$$

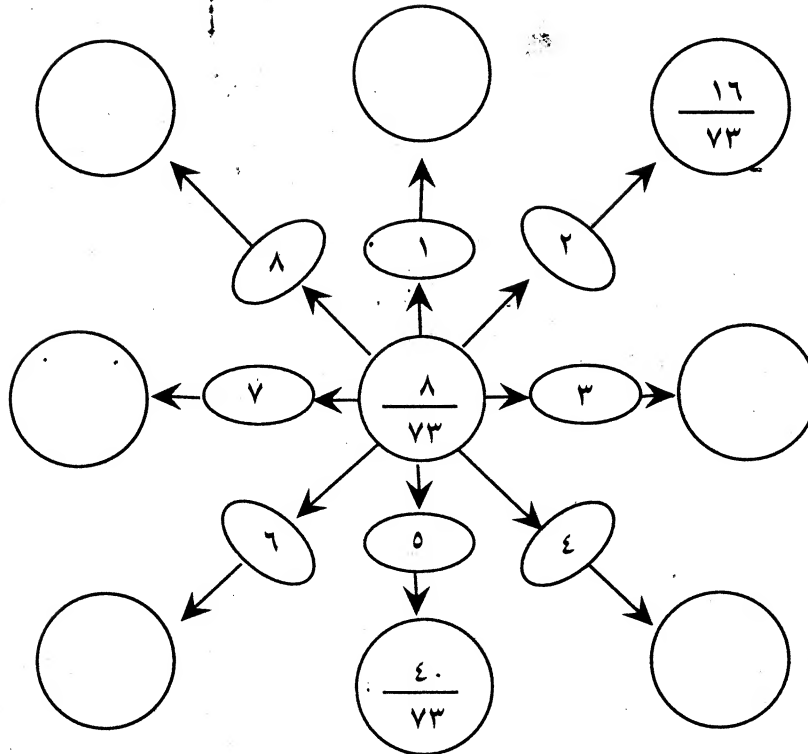
مشق:

۱- پوره عددونه د مناسبو کسرونو سره ضرب کړی.

الف: $3 \times \frac{2}{7}$ ب: $2 \times \frac{4}{5}$ ج: $10 \times \frac{3}{11}$

د: $9 \times \frac{1}{3}$ ه: $6 \times \frac{5}{8}$ و: $12 \times \frac{1}{6}$

۲- نښی (تیرونه) تعقیب کړی او ضرب ئی کړی.

عبارتی سوالونه

۳- د یو د شمال د جوړولو لپاره $\frac{1}{4}$ متر ټوکر په کار دی. څومره ټوکر به په کار وي چه ۶ د شمالونه تری جوړ کړی؟

۴- یو ختیگر په یو ساعت کی $\frac{3}{4}$ متر مربع کانکریت پلنولی شي، نو په ۷ ساعتونو کی به څومره کانکریت پلن کړای شي؟

۵- یو ښوونکی په یو لوست کی د تباشیر $\frac{3}{5}$ برخه په کاروي. نو په ۹ لوستونو کی به څومره تباشیر وکاروی؟

هدف: د مناست او غیر مناسب کسرونه د ضرب پېژندله.

زده کړه

ددی لپاره چی مناسب کسرونه او یا غیر مناسب کسرونه سره ضرب کړو نو صورت نئی د صورت سره او مخرچ نئی د مخرچ سره ضربوو.

$$\frac{7}{4} \times \frac{6}{5} = \frac{7 \times 6}{4 \times 5} = \frac{7}{4} \times \frac{6}{5}$$

$$\frac{1}{2} = \frac{1}{1} = \frac{2 \times 1}{2 \times 1} = \frac{2}{2} \times \frac{1}{1}$$

مشق:

۱- ضرب نئی کړی.

مثال: $\frac{1}{6} = \frac{1}{2 \times 3} = \frac{2 \times 1}{2 \times 3} = \frac{2}{2} \times \frac{1}{3}$

الف: $\frac{6}{8} \times \frac{2}{3}$ ب: $\frac{6}{3} \times \frac{1}{2}$ ج: $\frac{3}{5} \times \frac{1}{3}$

د: $\frac{1}{2} \times \frac{5}{6}$ ه: $\frac{8}{2} \times \frac{3}{4}$ و: $\frac{3}{4} \times \frac{6}{9}$

۲- ځواب یې ولیکي.

مثال: $\frac{1}{20} = \frac{1}{4 \times 5} = \frac{4 \times 1}{4 \times 5} = \frac{4}{4} \times \frac{1}{5}$

الف: $\frac{3}{2} \times \frac{4}{9}$ ب: $\frac{7}{9} \times \frac{3}{2}$ ج: $\frac{2}{7} \times \frac{10}{8}$

د: $\frac{2}{3} \times \frac{5}{6}$ ه: $\frac{8}{13} \times \frac{5}{12}$

عبارتی سوالونه

۳- یو کوچنی $\frac{1}{2}$ ډوډی خوري. نو د ۶ کوچنیانو لپاره څو ډوډی په کار دی؟

۴- یو سړی په ورځ کی $\frac{1}{2}$ کیلومتره په پښو منزل کوی. دی به په $\frac{3}{2}$ ورځو کی څو کیلومتره په پښو منزل وکړی؟

هدف: په لاندې سوالونو کې جمع او تفریق وکړی.

زده کړه

د دې مثالو په حل کې لومړی د جمعې دوه حدونه سره جمع کړی او بیا نې د جمع د حاصل څخه منفي کړی.

$$\begin{array}{r}
 4306 \\
 \boxed{1232} \\
 + 1210 \\
 \hline
 6798
 \end{array}
 \quad \leftarrow \quad
 \begin{array}{r}
 4306 \\
 + 1210 \\
 \hline
 5566
 \end{array}
 \quad \leftarrow \quad
 \begin{array}{r}
 6798 \\
 - 5566 \\
 \hline
 1232
 \end{array}
 \quad \leftarrow \quad
 \begin{array}{r}
 4306 \\
 \boxed{} \\
 + 1210 \\
 \hline
 6798
 \end{array}$$

مشق:

۱- جمع او تفریق یې کړی.

الف:

ب:

$$\begin{array}{r}
 243610 \\
 5223 \\
 + 51034 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2430 \\
 1223 \\
 \boxed{} \\
 + \\
 \hline
 5758
 \end{array}$$

د:

ه:

$$\begin{array}{r}
 34598 \\
 \boxed{} \\
 - \\
 \hline
 24175
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \boxed{} \\
 51432 \\
 + 5003 \\
 \hline
 59689
 \end{array}$$

ج:

$$\begin{array}{r}
 \boxed{} \\
 24265 \\
 - 1232 \\
 \hline
 \end{array}$$

عبارتي سوالونه

۲- احمد ۵۹۴، ۲۵۶ افغانی لري. ده همدارنگه ۲۴۰،۰۰۰ د خپل فارم څخه تر لاسه کړی. وروسته یې ۲۰،۰۰۰ افغانی غریبانو ته ورکړی، نو اوس به څو افغانی ولری؟

۳- تیر کال د یو شهر نفوذ ۹۴۸، ۴۷ کسان وو. په همغه کال ۲۱۳، ۴ کسان مړه شول او ۱۱۲، ۲ کسان نورو ښارونو ته مهاجر شول. اوس به د نوموړی شهر نفوذ څو کسان وي؟

هدف: د مرکب عدد سره ضرب پیژندنه.

زده کړه

د مرکب عدد سره د ضرب لپاره لومړی مرکب عدد په مناسب کسر اړوو. دی مثال ته وگورئ.

الف: $3 \times 2 \frac{1}{4}$

$$\frac{9}{4} = \frac{1+(2 \times 4)}{4} = 2 \frac{1}{4}$$

$$6 \frac{3}{4} = \frac{27}{4} = 3 \times \frac{9}{4}$$

ب: $\frac{1}{2} \times 1 \frac{1}{2}$

$$\frac{3}{2} = \frac{1+(1 \times 2)}{2} = 1 \frac{1}{2}$$

$$\frac{3}{4} = \frac{1}{2} \times \frac{3}{2}$$

ج: $1 \frac{3}{4} \times 2 \frac{1}{2}$

$$\frac{5}{2} = \frac{1+(2 \times 2)}{2} = 2 \frac{1}{2}$$

$$\frac{7}{4} = \frac{3+(1 \times 4)}{4} = 1 \frac{3}{4}$$

$$4 \frac{3}{8} = \frac{35}{8} = \frac{7}{4} \times \frac{5}{2}$$

مشق:

۱- ضرب ئی کړی.

مثال: $3 \frac{1}{4} \times 2$

$$\frac{13}{4} = \frac{1+(3 \times 4)}{4} = 3 \frac{1}{4}$$

$$6 \frac{1}{2} = \frac{35}{4} = \frac{13}{4} \times \frac{2}{1}$$

الف: $\frac{2}{1} \times 3 \frac{1}{5}$ د: $2 \frac{1}{2} \times 4$

ب: $3 \times 2 \frac{1}{4}$ ه: $3 \times \frac{1}{4}$

ج: $2 \frac{1}{4} \times 4$ و: $2 \frac{1}{4} \times 3$

۲- ضرب یې کړی.

مثال: $\frac{1}{2} \times 2 \frac{3}{4}$

$$\frac{11}{4} = \frac{3 + (2 \times 4)}{4} = 2 \frac{3}{4}$$

$$6 \frac{3}{8} = \frac{11}{8} = \frac{1}{2} \times \frac{11}{4}$$

الف: $\frac{1}{4} \times 1 \frac{5}{9}$ ج: $2 \frac{1}{6} \times \frac{2}{3}$

ب: $1 \frac{3}{7} \times \frac{1}{6}$ د: $1 \frac{1}{3} \times \frac{7}{10}$

۳- ضرب یې کړی.

مثال: $1 \frac{2}{3} \times 4 \frac{1}{2}$

$$\frac{9}{2} = \frac{1 + (4 \times 2)}{2} = 4 \frac{1}{2}$$

$$\frac{5}{3} = \frac{2 + (1 \times 3)}{3} = 1 \frac{2}{3}$$

$$7 \frac{1}{2} \times \frac{15}{2} = \frac{15}{2} = \frac{5}{3} = \frac{9}{2}$$

الف: $1 \frac{1}{3} \times 2 \frac{1}{4}$ ج: $4 \frac{1}{2} \times 1 \frac{1}{5}$

ب: $4 \frac{1}{2} \times 3 \frac{1}{2}$ د: $1 \frac{1}{8} \times 2 \frac{3}{4}$

عبارتی سوالونه

- ۴- دیو متر پری بیه $1 \frac{1}{2}$ افغانی ده نود $2 \frac{1}{2}$ مترو پری بیه به خووی؟
- ۵- د منو دیوی توکری وزن $2 \frac{1}{3}$ کیلو گرامه دی. نود $2 \frac{1}{4}$ توکریو منو ټول وزن به خووی؟
- ۶- احمد هره ورځ د کتابچې $2 \frac{1}{3}$ مخونه په کاروي. په ۷ ورځو کې به څو مخونه وکاروي؟

هدف: دکسرونو ضرب ته بیا کتنه.

زده کړه

$\frac{8}{9} = \frac{2}{9} + \frac{2}{9} + \frac{2}{9} + \frac{2}{9}$

$\frac{8}{9} = \frac{4}{1} \times \frac{2}{9}$

په یاد وساتئ چې دپوره عدد مخرج ۱ دی. مثال: $\frac{4}{1}$

په یاد ولرئ که دیو کسر صورت او مخرج عین عدد وي، نو هغه د ۱ سره مساوی دی. $\frac{12}{12} = 1$

$1 = \frac{12}{12} \times \frac{3}{6} \times \frac{4}{2}$ ، $\frac{3}{6} \times 1 = \frac{3}{6}$

مشق:

۱- ضرب ئی کړئ.

الف: $2 \times \frac{1}{3}$ ب: $3 \times \frac{1}{3}$ ج: $2 \times \frac{1}{4}$ د: $4 \times \frac{5}{7}$

۲- ضرب ئی کړئ.

الف: $\frac{1}{7} \times \frac{1}{4}$ ب: $\frac{2}{3} \times \frac{3}{4}$

ج: $\frac{1}{6} \times \frac{2}{12}$ د: $\frac{4}{5} \times \frac{3}{7}$

۳- ضرب ئی کړئ.

الف: $4 \times \frac{1}{5}$ ب: $1 \times \frac{5}{7}$

ج: $3 \times \frac{1}{4}$ د: $1 \times \frac{3}{5}$

عبارتی سوالونه

۴- د بوری په یو قطی کی $2 \times \frac{1}{3}$ کیلوگرامه بوره ځایړي. په $2 \times \frac{1}{2}$ قطیو کی به څومره بوره ځای شی؟

۵- دیو یو توتی فیتی اوږدوالی $\frac{2}{3}$ متره دی. د $1 \times \frac{1}{2}$ فیتی اوږدوالی به څومره وی؟

هدف: د کسرونو ضرب او تقسیم ټاکنه.

۱- ضرب یې کړی.

الف: $3 \times \frac{1}{3}$

ب: $\frac{5}{7} \times \frac{5}{8}$

ج: $4 \times \frac{7}{9}$

د: $5 \times \frac{4}{5}$

۲- ضرب یې کړی.

الف: $\frac{2}{4} \times \frac{5}{6}$

ب: $\frac{2}{5} \times \frac{3}{2}$

ج: $\frac{4}{8} \times \frac{4}{2}$

د: $\frac{1}{6} \times \frac{2}{3}$

۳- ضرب یې کړی.

الف: $\frac{6}{3} \times 2 \frac{1}{3}$

ب: $2 \frac{1}{9} \times 2 \frac{2}{3}$

ج: $2 \frac{1}{9} \times 4 \frac{2}{3}$

د: $3 \frac{1}{5} \times \frac{5}{8}$

عبارتی سوالونه

۴- که د یو کوچنی د کالود جوړولو لپاره $1 \frac{2}{6}$ متره ټوکر په کاروي. نو د ۳ کوچنیانو د کالو جوړولو لپاره به څومره ټوکر په کار شي؟

۵- یو جک $1 \frac{1}{5}$ لیتره اوبه ځایوی. په $1 \frac{2}{3}$ جکونو کی به څومره اوبه ځای شی؟

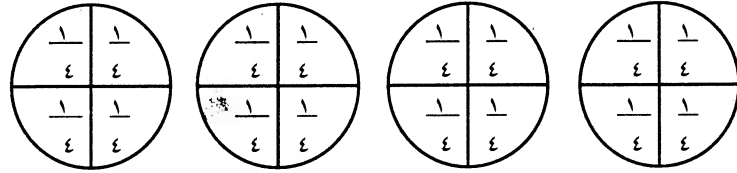
هدف: په یو کسر باندې د یو پوره عدد د تقسیم پېژندنه

زده کړه

$$\frac{1}{4} \div 4 \quad \text{دې مثال ته وگورئ.}$$

دلته ښی چې په ۴ پوره عددونو کې خومره خلورمې دی. ځواب ئی ۱۶ دی.

۴ $\frac{1}{16}$ خلورمې

ددې لپاره چې په یو کسر یې تقسیم کړو، موږ دوهم کسر سرچپه کوو او بیا یې ضربوو.

$$4 = \frac{16}{1} = \frac{4}{1} \times \frac{4}{1} = \frac{1}{4} \div 4$$

مشق:

۱- پیدا یې کړی.

مثال: په ۳ کې خومره $\frac{1}{6}$ موجودی دی؟

$$3 = \frac{6}{1} = \frac{2}{1} \times \frac{3}{1} = \frac{1}{2} \div 3$$

الف: په ۲ کې خومره $\frac{1}{5}$ موجودی؟ ج: په ۲ کې خومره $\frac{1}{8}$ موجودی؟

ب: په ۲ کې خومره $\frac{1}{4}$ موجودی؟ د: په ۲ کې خومره $\frac{1}{9}$ موجودی؟

$$2 = \frac{12}{1} = \frac{6}{1} \times \frac{2}{1} = \frac{1}{6} \div 2 \quad \text{۲- تقسیم ئی کړی. مثال:}$$

$$\text{الف: } \frac{1}{6} \div 3 \quad \text{ج: } \frac{2}{5} \div 7 \quad \text{ه: } \frac{1}{4} \div 7$$

$$\text{ب: } \frac{1}{4} \div 4 \quad \text{د: } \frac{2}{6} \div 14 \quad \text{و: } \frac{2}{3} \div 9$$

عبارتی سوالونه

۳- داود ۴ متره اوږد لرگی لري. که چیرې هغه وغواړي چې د $\frac{1}{4}$ متر په اوږدوالی ئی ټوټی کړي. نو څو ټوټی به تری جوړی کړی؟

۴- د ۶ گردو ډوډیو څخه به څو $\frac{2}{5}$ برخې جوړی شی؟

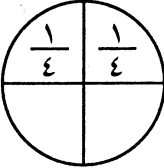
۵- د حسن پرمیز باندې د ریاضی درسی کتابونو د ۱۴ اوږدوالی ۱۴ سانتي متره دی، که چیرې هر کتاب $\frac{2}{5}$ سانتي متره پنډوی، نو په دی دلی کې به څو کتابونه وی؟

هدف: د مناسبو کسرونو تقسیم پېژندنه.

زده کړه

په $\frac{1}{2} \div \frac{1}{4}$ کې څو څلورمې شته دی؟

ځواب یې ۲ څلورمې دی.

په یو کسر باندې د تقسیم لپاره دوهم کسر سرچپه کوو او بیایې سره ضربوو.

$$2 = \frac{2}{1} = \frac{2 \times 4}{1 \times 4} = \frac{8}{4} \times \frac{1}{2} = \frac{8}{4} \div \frac{1}{2}$$

مشق:

۱- تقسیم ئی کړی.

مثال: $\frac{3}{4} \div \frac{1}{2} = \frac{3}{4} \times \frac{2}{1} = \frac{6}{4} = \frac{3}{2}$

الف: $\frac{2}{9} \div \frac{4}{3} = \frac{2}{9} \times \frac{3}{4} = \frac{6}{36} = \frac{1}{6}$

ب: $\frac{5}{12} \div \frac{1}{4} = \frac{5}{12} \times \frac{4}{1} = \frac{20}{12} = \frac{5}{3}$

ج: $\frac{1}{6} \div \frac{5}{9} = \frac{1}{6} \times \frac{9}{5} = \frac{9}{30} = \frac{3}{10}$

د: $\frac{4}{5} \div \frac{1}{2} = \frac{4}{5} \times \frac{2}{1} = \frac{8}{5}$

ه: $\frac{5}{8} \div \frac{1}{3} = \frac{5}{8} \times \frac{3}{1} = \frac{15}{8}$

و: $\frac{2}{7} \div \frac{1}{6} = \frac{2}{7} \times \frac{6}{1} = \frac{12}{7}$

۲- پیدا یې کړی. مثال: په $\frac{3}{4}$ کې څومره $\frac{1}{4}$ موجود دی؟

$$3 = \frac{3}{1} \div \frac{1}{4} = \frac{3}{1} \times \frac{4}{1} = \frac{12}{1} = 12$$

الف: په $\frac{1}{6}$ کې څومره $\frac{1}{8}$ شته دی؟

ب: په $\frac{7}{9}$ کې څومره $\frac{1}{2}$ شته دی؟

ج: په $\frac{1}{2}$ کې څومره $\frac{1}{4}$ شته دی؟

د: په $\frac{2}{3}$ کې څومره $\frac{1}{3}$ شته دی؟

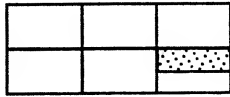
هدف: په پوره عدد باندې د یو کسر د تقسیم پېژندنه.

زده کړه

$2 \div \frac{1}{6}$

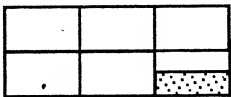
دلته قاسم یو پوره عدد دی او د پوره عدد مخرګ ۱ دی. $\frac{2}{1} \leftarrow$

موږ $\frac{1}{6}$ په ۲ برخو ویشو.

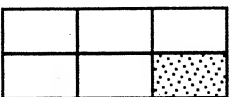
$\frac{1}{6}$

او

$\frac{1}{3}$

$\leftarrow$

$\frac{1}{3}$

موږ دا د تقسیم مسأله حل کولی شو. $2 \div \frac{1}{6}$

موږ قاسم سرچپه کوو. بیا صورت د صورت سره او مخرګ د مخرګ سره ضربوو. لکه دا لاندې.

$$\frac{1}{12} = \frac{1 \times 1}{6 \times 2} = \frac{1}{2} \times \frac{1}{6} = \frac{2}{1} \div \frac{1}{6}$$

مشق:

۱- تقسیم پې کړی.

مثال: $\frac{1}{10} = \frac{1}{2} \times \frac{1}{5} = \frac{2}{1} \div \frac{1}{5} = 2 \div \frac{1}{5}$

الف: $4 \div \frac{1}{3}$ ب: $7 \div \frac{1}{2}$ ج: $8 \div \frac{1}{6}$ د: $6 \div \frac{1}{4}$

ه: $6 \div \frac{4}{9}$ و: $3 \div \frac{2}{3}$ ز: $4 \div \frac{1}{2}$ ح: $3 \div \frac{1}{4}$

عبارتي سوالونه

۴- احمد نیم کیک درلودی. ده هغه د خپلو ۴ وروڼو ترمنځ وویشلو. نو یو یو به څومره کیک اخیستی وی؟

۵- عارف غواړی د خپل باغ $\frac{3}{1}$ د ۳ ځامنو ترمنځ وویشی نو هر یو ته به څومره ورسېږي؟

هدف: د مرکبو کسرونو تقسیم پېژندنه.

زده کړه

ددی لپاره چې پر مرکبو کسرونو باندې د تقسیم مسالې حل کړو. نوموړ مرکب کسرونه په مناسبو کسرونو اړوو. دی مثالونه وگورئ.

الف: $2 \div \frac{13}{2} = 2 \div 6 \frac{1}{2}$

$$3 \frac{1}{4} = \frac{13}{4} = \frac{1}{2} \times \frac{13}{2} = \frac{2}{1} \div \frac{13}{2} =$$

ب: $\frac{1}{3} \div \frac{11}{3} = \frac{1}{3} \div 3 \frac{2}{3}$

$$11 = \frac{33}{3} = \frac{3}{1} \times \frac{11}{3} =$$

ج: $\frac{11}{5} \div \frac{23}{4} = 2 \frac{1}{5} \div 5 \frac{3}{4}$

$$2 \frac{27}{44} = \frac{115}{44} = \frac{5}{11} \div \frac{23}{4} =$$

مشق:

۱- تقسیم یې کړئ مثال: $2 \frac{1}{8} = \frac{17}{8} = \frac{1}{4} \times \frac{17}{2} = \frac{4}{1} \div \frac{17}{2} = 4 \div 8 \frac{1}{2}$

الف: $3 \div 7 \frac{3}{5}$ ب: $2 \frac{1}{2} \div 12$ ج: $1 \frac{7}{7} \div 1 \frac{3}{7}$

د: $2 \frac{1}{4} \div 9$ ه: $3 \frac{2}{3} \div \frac{1}{2}$ و: $4 \frac{1}{2} \div 3$

ز: $2 \frac{1}{2} \div 2 \frac{3}{4}$ ح: $2 \frac{1}{2} \div 24$ ط: $4 \frac{1}{2} \div 6$

عبارتې سوالونه

۲- یو ټوټه پری $6 \frac{4}{7}$ متره اوږد دی. که هغه په ۶ مساوی برخو وویشو. نو هر یوه برخه به څومتره اوږده وي؟

۳- د کتابچو یوه دلی $13 \frac{4}{7}$ سانتي متره لوړه ده. که د هری کتابچې پنډوالی $2 \frac{1}{5}$ سانتي متره وي، نو په دی دلی کې به څو کتابچې وي؟

هدف: د کسرونو تقسیم ته بیا کتنه.

زده کړه

په یو کسرباندې د تقسیم لپاره دا کسر سرچپه کوو او بیا یې ضربوو. دې مثال ته ګورۍ.

الف: $12 = \frac{12}{1} = \frac{3 \times 4}{1 \times 1} = \frac{4}{1} \times \frac{3}{1} = \frac{1}{4} \div 3$

ب: $\frac{1}{21} = \frac{1 \times 1}{3 \times 7} = \frac{1}{3} \times \frac{1}{7} = 3 \div \frac{1}{7}$

ج: $2 \frac{1}{6} = \frac{13}{6} = \frac{1 \times 13}{3 \times 2} = \frac{1}{2} \times \frac{13}{3} = \frac{2}{1} \frac{13}{3} = 2 \div \frac{1}{3}$

د: $2 \frac{1}{2} \div 8 \frac{1}{6}$

$\frac{49}{6} = \frac{1 + (6 \times 8)}{6} = 8 \frac{1}{6}$

$\frac{5}{2} = \frac{1 + (2 \times 2)}{2} = 2 \frac{1}{2}$

$3 \frac{4}{10} = \frac{49}{10} = \frac{49}{10} = \frac{2 \times 49}{5 \times 2} = \frac{2}{5} \times \frac{49}{2} = 5 \frac{49}{2} \div \frac{49}{6}$

مشق:

۱- تقسیم یې کړۍ.

الف: $\frac{3}{10} \div 9$

د: $5 \div \frac{2}{9}$

ز: $\frac{1}{2} \div \frac{4}{10}$

ب: $\frac{5}{4} \div 18$

ه: $\frac{2}{3} \div 3 \frac{1}{5}$

ح: $\frac{1}{2} \div \frac{7}{8}$

ج: $4 \div \frac{3}{4}$

و: $2 \frac{1}{2} \div 11 \frac{1}{3}$

ط: $\frac{1}{9} \div 10$

عبارتي سوالونه

۲- دلته $\frac{1}{4}$ کی شو $\frac{1}{8}$ شته دی؟

۳- د دریو نارنجانو بیه $\frac{1}{2}$ افغانۍ ده نو د یو نارنج بیه به څووی؟

هدف: د کسرونود تقسیم ټاکنه.

حل یې کړی.

۱- تقسیم یې کړی.

الف: $7 \div \frac{1}{6}$

ج: $\frac{2}{3} \div \frac{4}{7}$

ه: $8 \div 3\frac{3}{10}$

ز: $1\frac{1}{2} \div 2\frac{1}{2}$

ب: $3 \div \frac{1}{2}$

د: $1\frac{1}{2} \div 2\frac{1}{2}$

و: $4 \div 5\frac{3}{4}$

ح: $3 \div \frac{1}{2}$

۲- پیدائی کړی.

الف: په ۶ کې څو $\frac{1}{4}$ دی؟

ب: په $1\frac{1}{3}$ کې څو $\frac{1}{3}$ دی؟

عبارتی سوالونه

۳- حبیبه $7\frac{1}{3}$ متره ټوکر لری. د کالیولپاره $2\frac{1}{2}$ متر ټوکر په کار دی، نو حبیبه به څومره کالی تری جوړ کړای شی؟

۴- داود دخپلی ځمکې $\frac{1}{4}$ برخه د ۴ زامنو ترمنځ ویش کړیده. نو هر یو ته به څومره برخه رسیدلی وی؟

هدف: تر ۱۰۰,۰۰۰ پورې د پوره عددونو د مقامی قیمت، جمع او تفریق ټاکنه.

حل يې کړی

۱- د احاطه شويو رقمونو مقامی قیمت ولیکي.

الف: ۲۴۸,۰۹۳۶

ب: ۵۱۴,۰۰۹۲

ج: ۹۰۳,۷۴۳

د: ۸۹۱,۶۲۷

ه: ۷۴۹,۲۸۹

۲- الف: لاندې رقمونه وکاروي او په ټولو کې لوی عدد تری جوړ کړئ.

۷,۶۰۰,۳,۹

ب: همدغه رقمونه وکاروي او تر ټولو کوچنی عدد تری جوړ کړئ.

۳- لاندې عددونو ته پراخوالی ورکړي.

الف: ۳,۰۲۵

ب: ۱۹۸,۵۶۴

۴- د اعدادو نه ولیکي.

۴ په لس زریز مقام کې، ۹ په زریز مقام کې، ۲ په سلیز مقام کې، . په لسیز مقام کې او ۵ د یوویز په مقام کې.

۵- دا جدول ښیي چې دی خلکو څومره روپۍ زیرمه دي. لاندې یې ولیکي.

نوم	زیرمه
احمد	۱۳,۰۰۰
نصیر	۱۲۰,۰۲۰
گلاب	۳۴۲,۲۶۰
ملالی	۶۰۵,۲۱۲

الف: ټولې هغه پیسې چې احمد زیرمه کړي دي.

ب: ټولې هغه پیسې چې احمد او ملالی زیرمه کړي دي.

ج: د هغو پیسو فرق کومی چې گلاب او ناصر زیرمه کړي دي.

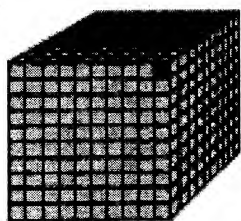
د: ټولې هغه پیسې چې سربو زیرمه کړي دي.

ه: ټوله پانگه ولیکي.

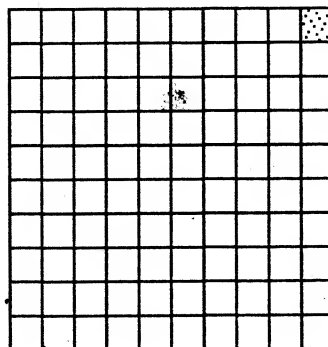
ههف: د اعشاری کسرونو پیژندنه.

زده کړه

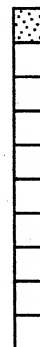
لاندی شکل مطالعه کړی چی اعشاری کسرونه ښئی.

$$\frac{1}{1000}$$

$$\frac{1}{100}$$

$$\frac{1}{10}$$

که موږ یو پوره عدد په ۱۰، ۱۰۰، او ۱۰۰۰ مساوی برخو وویشو، د هغوی هره یوه برخه $\frac{1}{10}$ ، $\frac{1}{100}$ او $\frac{1}{1000}$ دی.

کله چې موږ $\frac{1}{10}$ ، $\frac{1}{100}$ او $\frac{1}{1000}$ په اعشاری توګه بیانوو نو صورت د صفرونو پر شمیر ویشو او اعشاری

نقطه د ۱۰ لپاره یو مقام (یوه خانه) د ۱۰۰ لپاره ۲ مقامه او د ۱۰۰۰ لپاره ۳ مقامه د عددونو چپ خواته خوځوو.

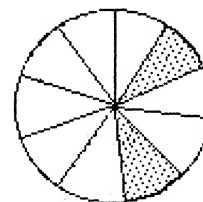
$$0.1 = \frac{1}{10}$$

$$0.01 = \frac{1}{100}$$

$$0.001 = \frac{1}{1000}$$

دلته تیاره شوی برخه د ۱۰ څخه ۲ برخې دی، $\frac{2}{10}$

موږ همدغه د اعشاری کسر په توګه ۰.۲ لیکو.

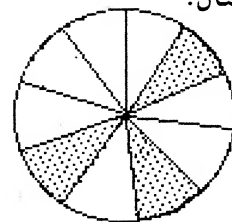

مشق:

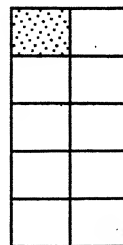
۱- د شکل تیاری شوی برخی د عام کسراو هم د اعشاری کسریه شکل ولیکی.

مثال:

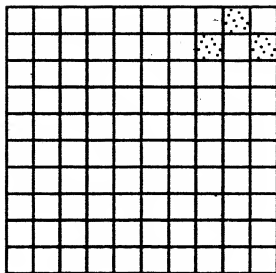

$$\therefore 3 = \frac{3}{10}$$

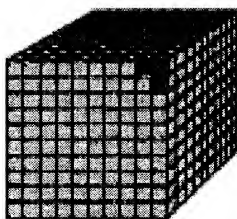
الف:

ب:

ت:

۲- دا کسرونه د اعشاری کسرونو په شکل ولیکی.

مثال:

$$0.06 = \frac{6}{100}$$

الف: $\frac{1}{10}$

ب: $\frac{3}{10}$

ج: $\frac{7}{10}$

د: $\frac{4}{10}$

۳- دا کسرونه د اعشاری کسرونو په توگه ولیکی.

مثال:

$$0.02 = \frac{2}{100}$$

الف: $\frac{5}{100}$

ب: $\frac{7}{100}$

ج: $\frac{9}{100}$

۳- دا کسرونه د اعشاری کسرونو په توگه ولیکی.

مثال:

$$0.003 = \frac{3}{1000}$$

الف: $\frac{6}{1000}$

ب: $\frac{8}{1000}$

ج: $\frac{9}{1000}$

۵- دا کسرونه د اعشاری کسرونو په توگه ولیکی.

مثال:

$$0.003 = \frac{3}{1000}$$

الف: $\frac{8}{100}$

ب: $\frac{4}{10}$

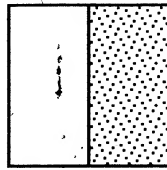
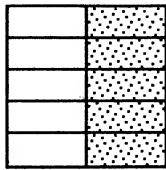
ج: $\frac{7}{1000}$

د: $\frac{6}{100}$

هدف: په اعشاری کسرونو باندې د عامو کسرونو د بدلون پېژندنه.

زده کړه

ددې لپاره چې عام کسر په اعشاری کسرو واړوو، صورت پر مخرګ تقسیم کوو.

$$\frac{1}{2} = \frac{5}{10}$$

١ پر ٢ تقسیم کوو = ٠.٥

بنا پر دې موږ صفر پر مقسوم او یو اعشاری پر ځواب (خارج قسمت) باندې ورزیاتوو.

ددې لپاره چې اعشاری کسرونه واړوو، نو که مخرګ ١٠ وی، عددونه د لسمو په مقام کې او که مخرګ ١٠٠ وی د سلمو په مقام کې او که مخرګ ١٠٠٠ وي د زرمو په مقام کې لیکو.

$$\frac{3}{4} = \frac{75}{100} = 0.75$$

مشق:

١- عام کسرونه په اعشاری کسرونو واړوی.

مثال: $0.75 = \frac{3}{4}$

$$\begin{array}{r} 0.75 \\ 4 \overline{) 3} \\ \underline{28} \\ 20 \\ \underline{20} \\ 0 \end{array}$$

ج: $\frac{2}{5}$

ب: $\frac{1}{2}$

الف: $\frac{1}{4}$

و: $\frac{4}{5}$

ه: $\frac{3}{4}$

د: $\frac{3}{5}$

۲- لاندی اعشاری کسرونه په عامو کسرونو واړوی.

$$\frac{1}{4} = \frac{\frac{1}{\cancel{20}}}{\frac{1}{\cancel{20}} \cdot \frac{1}{\cancel{4}}} = 0.25 \quad \text{مثال:}$$

الف: ۰.۴۵

ج: ۰.۵

ه: ۰.۷۵

ب: ۸.۵

د: ۱۰.۷۵

و: ۰.۲۵

هدف: په اعشاري کسرونو کې (لسمونه) تدوير (د نږدوالي) پېژندنه.

زده کړه

په لسمو کې د اعشاري کسرونو د تدوير کولو لپاره سلمو ته گورو، که چيرې د سلمو په مقام کې عدد تر ٥ زيات وي نو د لسمو په مقام باندې ١ ورزياتوو. او که چيرې د سلمو په مقام کې عدد تر ٥ کوچنی وي د هغې قيمت صفر په نظر کې نيسو. لاندې مثالونو ته وگورئ.

حميد وکولی شول چې د خپلو موادو وزن د کيلوگرام لشمې ته ورنږدې (تدوير) اټکل کړي.

مواد	وزن	
وريجي	٢٣, ٦٩	کيلو گرام
غنم	٧٠, ٢٤	کيلو گرام
چای	١٥, ٧٤	کيلو گرام
بوره	٣٦, ٤٢	کيلو گرام
اوږه	١٨, ٧٥	کيلو گرام
ټول	١٦٤, ٩	

ټول اټکل شوی به ١٦٤, ٩ کيلوگرامه وي.

مشق:

١- په لسمو کې تدوير (نږدې والی) ورکړئ.

مثال د ٤٦, ٠ عدد تدوير ٥, ٠ دی.

ج: ٥, ٦٧

ب: ١١, ٠٧

الف: ٤, ٧٣

و: ٣, ٨٦

ه: ١, ١٨

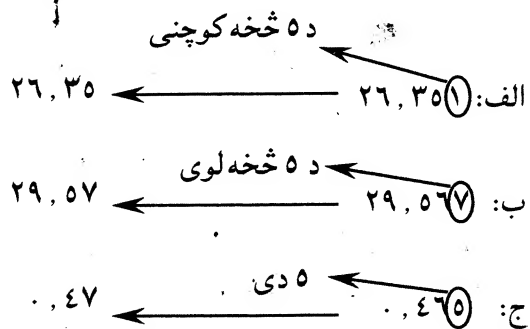
د: ٩, ٤٧

٢- د هريو جنس وزن ته د لسمو په مقام کې تدوير قيمت ورکړئ او بيا ټول (مجموعی) وزن پيدا کړئ.

د احمد مغازه		
کيلوگرام		جنسونه
٢٢, ٥	٢٢, ٤٨	منی
	٧٥, ٢٦	الوگان (کچالو)
	١٤, ٧٥	گازري
	٢٣, ٠٩	سره بادنجان
		ټول

زده کړه

د سلم مقام ته تدویر د قیمت لپاره زرم مقام ته گورو. که چیرې زرم مقام کې عدد تر ٥ لوی وو، نو په سلمو باندې ١ ورزیاتوو او که هغه تر ٥ کوچنی وو نو ئې صفر په نظر کې نیسو. لاندې مثال ته وگورئ.

مشق:

١- سلمو کې تدویر ورکړئ.

مثال: ٩,٨٤٨ → ٩,٨٥

ج: ٥,٠١

ب: ٢,٣٠٥

الف: ٣,٧٥٧

ه: ٧,٩٥٥

د: ٩,٣٥٨

٢- په سلمو کې تدویر ورکړئ.

مثال: ٠,٢٤٣ → ٠,٢٤

ج: ٠,٢٢٦

ب: ٠,٢٢٥

الف: ٠,٢٢٤

و: ٠,٣٣٨

ه: ٠,٢٢١

هدف: په اعشاری کسرونو کې مقامی قیمت پیژندنه.

زده کړه

اعشاری نقطه، پوره عدد د اعشاری برخې څخه جلا کوی.

زرم	سلم	لسم	اعشاری نقطه	یوونیزونه	لسیزونه	سییزونه
۳	۱	۲	,	.	.	.
	۳	.	,	۶	.	.
		۳	,	۱	۱	.

وئې لولې ۲۱۳، زرمه
وئې لولې ۶ او ۳، سلمه
وئې لولې ۱۱ او ۳، لسمه
په ۲۱۳، ۰، ۳ د زرمو په مقام کې دی.
په ۶، ۰، ۳ د سلمو په مقام کې دی.
په ۱۱، ۳، ۰ د لسمو په مقام کې دی.

۲۱۳، ۰، ۳ = زرمه
۶، ۰، ۳ = ۶ او ۳، سلمه
۱۱، ۳، ۰ = ۱۱ او ۳، لسمه

مشق:

۱- وې لیکي.
مثال: ۰، ۳۷ = ۳۷ سلمه

الف: ۰، ۳۷۴
ب: ۰، ۹۱۷
ج: ۰، ۵۷
د: ۰، ۹۰۱
ه: ۰، ۰۹

۲- د هغو رقمونو مقامی قیمت ولیکي چې لاندې تری لیکه کښل شويده.
مثال: ۷۸، ۳۲ = ۲ سلمه

الف: ۴، ۵۶۷
ب: ۵۲، ۶۴۸
ج: ۰، ۲۱۳
د: ۰، ۰۰۳
ه: ۰، ۰۱۲

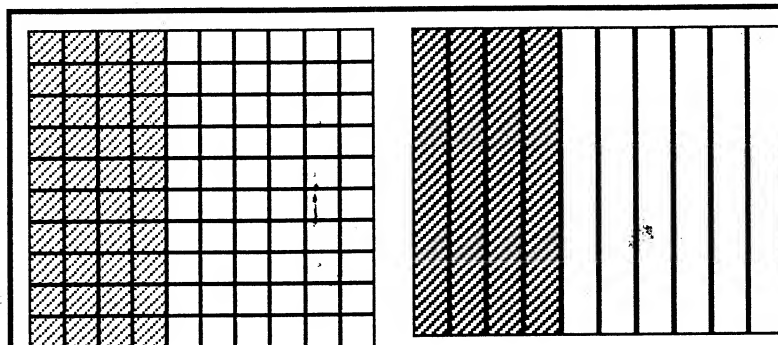
۳- اعشاری عدد یې ولیکي.

مثال: ۶ او ۱۲ سلمه = ۶، ۱۲

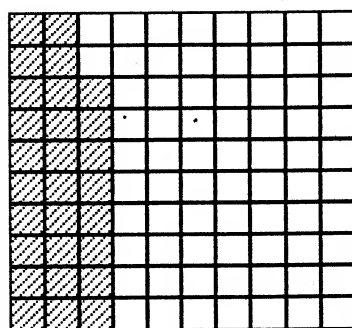
الف: ۱۱ او ۲۳ سلمه
ب: ۴۲۷ زرمه
ج: ۱ لسم او ۳ زرمه
د: ۶ او ۱ لسم

هدف: د اعشاری کسرونو پرتله کولو پیاوړتیا.

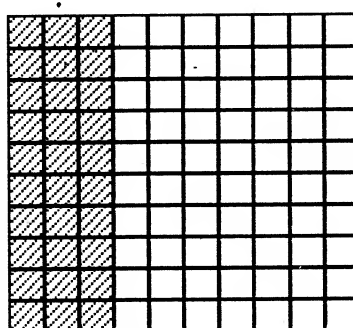
زده کړه

$$0.4 = \frac{4}{10} = \frac{2}{5}$$

$$0.28 = \frac{28}{100}$$

$$0.3 = \frac{30}{100}$$

$$0.28 < 0.3$$

که چیرې په اعشاری برخه کې د وروستی رقم څخه وروسته صفر ولیکو د کسر په قیمت کې بدلون نه راځي. د تیاره شوی مربع گانو څخه ښی خواته ښی چې $0.4 = 0.40$.

ددی لپاره چې 0.3 او 0.28 سره پرتله کړی موږ $0.3 = 0.30$ لیکو او دا مونږ د تیاره شوی مربع گانو څخه لیدلی شو.

$$0.30 > 0.28 \text{ او } 0.30 > 0.28$$

موږ کولی شو د همدارنگه صفرونو د لیکو څخه د یوې ډلې اعشاری عددونو په ترتیب کولو کې کټه وراخلو. چې هغه له کوچنی څخه تر لوی پورې یا له لوی څخه تر کوچنی پورې ترتیب کړو. لکه د لاندې عددونو.

$$\begin{array}{ccc} 1.65 & 1.5 & 1.9 \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow \\ 1.65 & 1.50 & 1.90 \end{array}$$

ترتیب له کوچنی عدد څخه تر لوی عدد پورې 1.5 ، 1.65 ، 1.9 دی.

تمرین:

۱- صحیح یا غلط ولیکي.

مثال: $0.3 = 0.30$ دا ځواب صحیح دی.

الف: $6.8 = 6.08$ ج: $0.01 < 0.03$ ه: $3.6 < 3.7$

ب: $48.3 = 48.30$ د: $0.9 = 0.09$

۲- پرتله ئی کړی او $>$ ، $<$ یا $=$ ئی ترمنځ ولیکي.

الف: 0.8 0.80 ج: 17.35 18.35

ب: 0.9 0.76 د: 4.005 4.01

۳- له کوچنی عدد څخه تر لوی پورې ئی په ترتیب ولیکي.

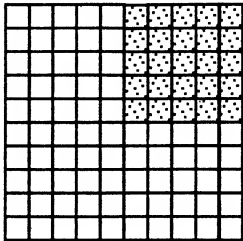
مثال: 2.6 ، 1.9 ، 2.4 ځواب ئی 1.9 ، 2.4 ، 2.6

الف: 4.5 ، 3.95 ، 4.2 ، 4.19 ج: 2.2 ، 2.22 ، 2.202

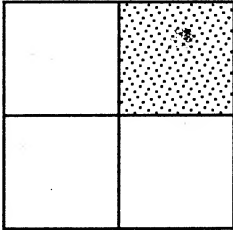
ب: 0.35 ، 0.62 ، 0.47 د: 0.03 ، 0.29 ، 0.31

هدف: اعشاری کسرونو ته بیا کتنه.

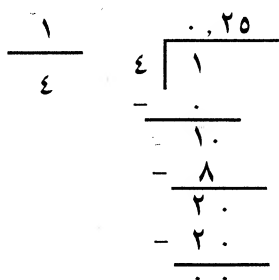
زده کړه

$$\frac{1}{1000} = 0.001$$

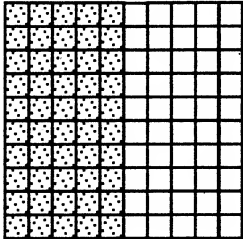
0.001

$$\frac{1}{100} = 0.01$$

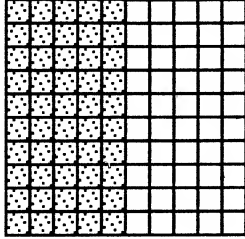
0.01

$$\frac{1}{10} = 0.1$$

0.1

0.25

0.50

مشق:

۱- لاندی عام کسرونه په اعشاری کسرونو واړوئ.

ج: $\frac{4}{5}$

الف: $\frac{1}{2}$

د: $\frac{3}{6}$

ب: $\frac{3}{4}$

۲- دهغه عدد قیمت ولیکی چی وړ لاندی لیکه کش شویده.

ج: ۴, ۵۶۸۲

الف: ۷۵, ۸

د: ۵۲, ۶۴۸

ب: ۷۸, ۳۲

۳- <، > یا = و کاروئ او عددونه سره پرتله کړی.

- الف: 0.3 ☐ 0.4 ج: 123.5 ☐ 12.35
 ب: 0.73 ☐ 0.71 د: 17.38 ☐ 17.379

۴- لاندی اعشاری کسرونه په عامو کسرونو واړوی.

- الف: 0.2 د: 0.25
 ب: 0.125 ه: 0.54
 ج: 0.75 و: 0.025

۵- د عددونو په تدویر لاندی جدول پوره کړی.

عددونه	په لسمو کې تدویر	په سلمو کې تدویر
$3,700$		$3,70$
$48,260$		
$2,687$		
$126,837$	$126,8$	
$23,479$		$23,48$
$86,000$		

هدف: تریو ملیون ۱,۰۰۰,۰۰۰ پوری د مقامی قیمت تشخیصونه.

زده کړه

د ملیونیزو دوره (طبقه)			د زیرونو دوره (طبقه)			د یوویزونو دوره (طبقه)		
سل ملیونیزونه	لس ملیونیزونه	میلیونیزونه	سل زیریزونه	لس زیریزونه	زریزونه	سلیزونه	لسیزونه	یوویزونه
		۳	۴	۵	۶	۸	۹	۲

۳,۸۴۵,۶۰۰

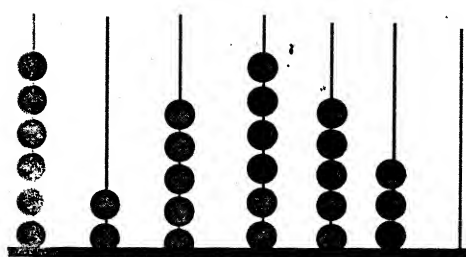
۳ میلیونه ۸۴۵ زره ۶ سوه

۵,۷۰۲,۶۰۴

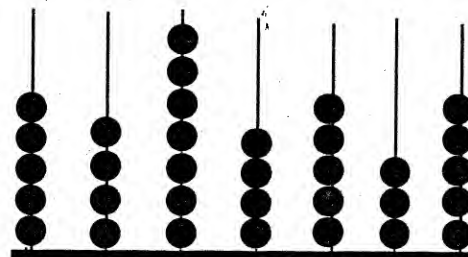
۵ میلیونه ۷۰۲ زره ۶ سوه او ۴

مشق:

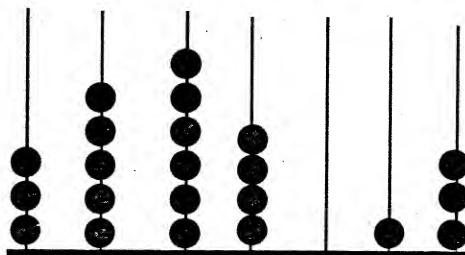
۱- چوتونوته وگوری او عددونه ولیکي.

ب:

الف:

ج:

۲- دا عددونه په چوتونو باندی وښی.

ج: ۶,۷۱۴,۳۱۲

ب: ۵,۴۱۰,۶۰۰

الف: ۹,۵۰۰,۴۹۱

دریاضی

لیاره

درسی متمم مواد

پنجم تولگی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

In the name of God, the gracious, the merciful

These materials were developed under the facilitation of Dr Mona Habib by representatives of the following organisations:

AGBASEd	Afghan German Basic Education
AIL	Afghan Institute of Learning
CARE - International	
CIC	Children in Crisis
GTZ-BEFARe	Basic Education for Afghan Refugees
IRC	International Rescue Committee
NAC	Norwegian Afghanistan Committee
OI	Ockenden International
QCS	Quetta City Schools
SAB	Solidarite Afghanistan Belgium
SC/US	Save the Children Federation — USA
SCA	Swedish Committee for Afghanistan
SEIAL	Sanayee Institute of Education and Learning
UNOCHA	

The materials are the result of a multi agency initiative led by UNICEF and Save the Children.

DFID The development of this book was funded by the UK Government through the Department for International Development (DFID)